

MERITUULIVOIMAN VUOROVAIKUTUSFOORUMIT

Loppuraportti

Gaia Consulting Oy
14.12.2023

Sisältö

1. Tausta ja tavoitteet

- Merituulivoima ja merialuesuunnittelu

2. Onnistunut vuorovaikutus osana merialuesuunnittelua

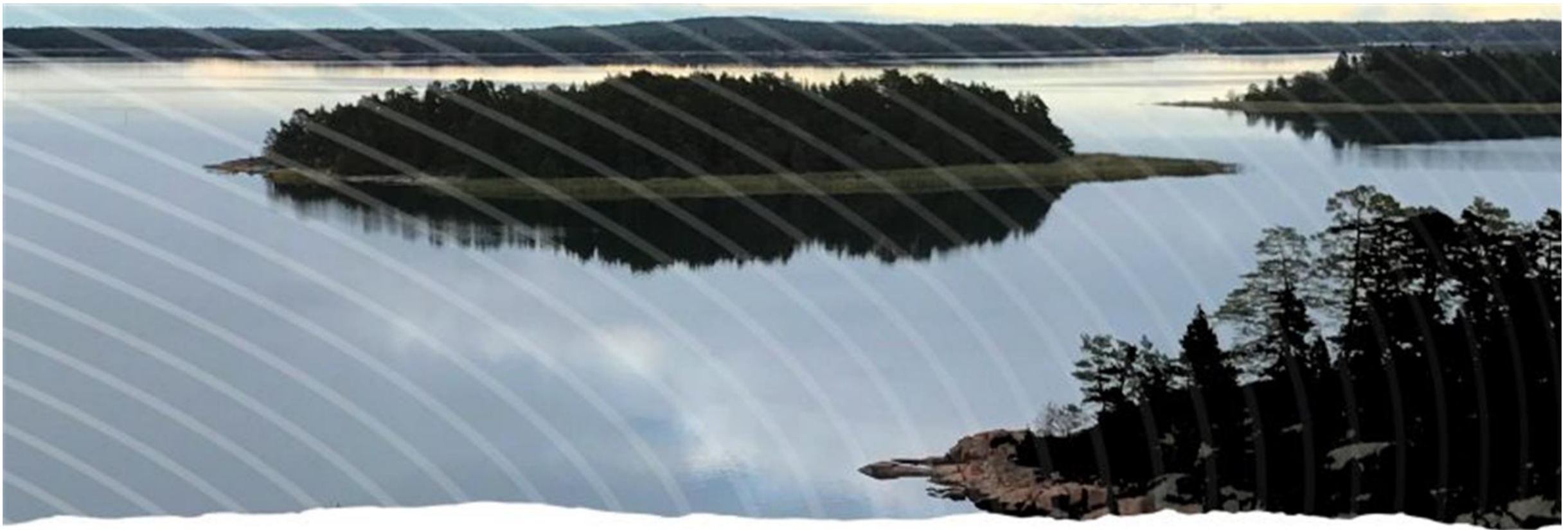
- Kansallisen tason ohjaus ja aluekehitys
- Vuorovaikutuksen tavoitteen määrittely
- Sidosryhmien tunnistaminen
- Vuorovaikutusfoorumien sarja tietyssä merialuesuunnittelun kärjessä
- Työskentely- ja tietoaalustat
- Oppien analyysi
- Viestintä
- Vuorovaikutuksen onnistumisen seuranta

3. Mitä opittiin merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeissa 2023?

- Merituulivoiman tilanne- ja tavoitekuva
- Suunnittelualueiden erityispiirteet merituulivoiman tilannekuvassa ja kehitysnäkymissä
- Opit merituulivoiman yhteensovittamisesta muiden toimintojen kanssa

Liitteet

- Huomioita ja kokemuksia vuorovaikutusmallista merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeilla 2023
- Koosteet tilaisuuksien keskustelusta foorumeittain
- Nostot ennako- ja jälkikyselystä

Tausta ja tavoitteet

1.

Tausta ja tavoitteet

Ympäristöministeriön ja Merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaatioryhmän Merituulivoiman vuorovaikutusfoorumit –hankkeessa toteutettiin vuoden 2023 aikana vuorovaikutusprosessi, johon kuului viisi alueellista tilaisuutta Suomen rannikkoseuduilla loka-marraskuun aikana sekä kaksi kansallista foorumia. Merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeissa kehitettiin toimintamallia merialuesuunnittelun vuoropuhelulle ja eri intressien yhteensovittamiselle.

Tavoitteena hankkeessa oli merellisten toimijoiden yhteisymmärryksen vahvistaminen ja yhteistyön edistäminen valtion eri hallinnonalojen, merialuesuunnittelijoiden, merellisten sidosryhmien ja tutkimuslaitosten välillä. Samalla tavoitteena oli vahvistaa merellisten viranomaisten roolia merialuesuunnittelussa ja toimialojen tarpeiden yhteensovittamista.

Merituulivoiman vuorovaikutusfoorumit -hankkeen toteutti ympäristöministeriön toimeksiannosta Gaia Consulting Oy. Työryhmässä olivat Pekka Pokela, Ulla Värre, Kirsi Pulkinen, Annika Stubbe, Susanna Sepponen, Emma Kuusela-Opas ja Atte Ahti.

Hankkeen työtä ohjasivat ympäristöministeriö ja Merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaatioryhmä. Hankkeen ohjausryhmässä oli lisäksi edustajat rannikkomaakuntien liitoista.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment
Finland

MERIALUESUUNNITTELU

Merituulivoima ja merialuesuunnittelu

Merituulivoimaan liittyvä muutos on ollut nopeaa viime vuosina. Suomessa on vain vähän merituulivoimatuotantoa, käytännössä kaksi merituulivoimapuistoa, mutta edellisen merialuesuunnittelukierroksen jälkeen on julkistettu paljon hankesuunnitelmia useilta eri hankekehittäjiltä. Julkista keskustelua merituulivoimasta ovat hallinneet investorit.

Merituulivoimahankkeet ovat sijoittuvat merellä niin aluevesille kuin talousvyöhykkeelle. Aluevesillä keskeisenä toimijana merituulivoiman sijoittelussa on Metsähallitus, mutta varsinaista keskitettyä koordinoitua merituulivoiman sijoittelusta koko Suomen merialueella ei tehdä. Merituulivoiman sijoittumista ohjaavat esimerkiksi veden syvyys, etäisyys rannasta ja satamista sekä esimerkiksi merenkulun reittien ja luontoarvoiltaan arvokkaiden alueiden, kuten luonnonsuojelualueiden ja sensitiivisten lintualueiden, välttäminen.

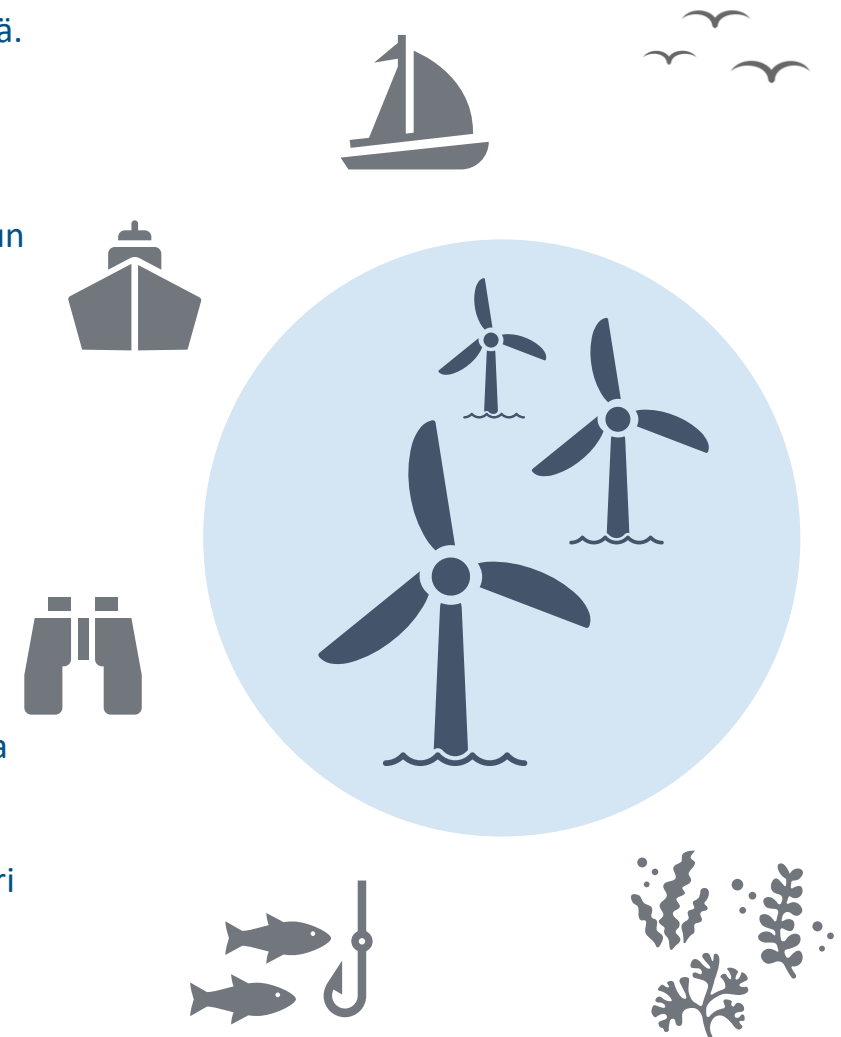
Merituulivoima on energiantuotantomuotona ja teknologiana melko uutta ja kehitty nopeasti kansainvälisesti. Teknologian soveltaminen Itämerellä vaatii myös eri ratkaisujen kehittämistä tärkeitä olosuhteisiin. Koska näin ollen merituulivoimasta käytävä keskustelu on jossain määrin myös teknistä, sidosryhmien ymmärrys siitä voi olla vähäistä ja uudelle tiedolle ja ymmärryksen lisäämiselle on tarvetta.

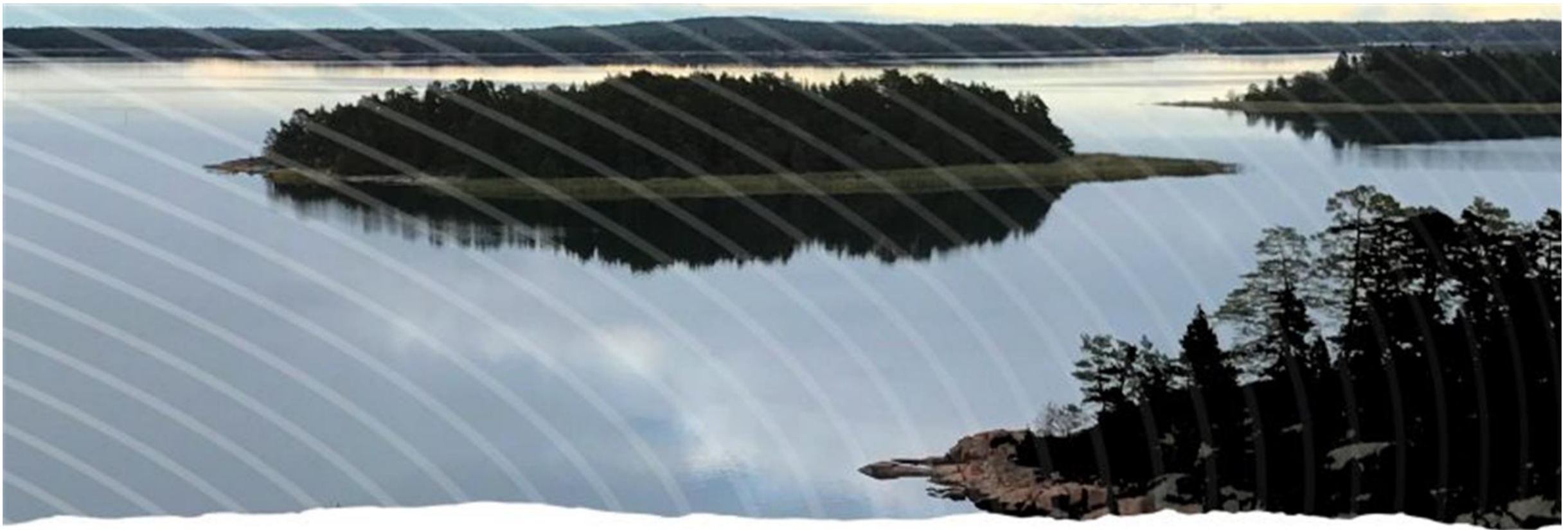
Kokonaiskuvan muodostaminen nopeasti kehittyvästä alasta Suomen merialueilla on haastavaa. Merituulivoiman vaikutuksista ja yhteensovittamisesta erityisesti luontoarvojen, kalastuksen, meriliikenteen, matkailun ja virkistyksen ja aluevalvonnan kanssa ei ole vielä paljoakaan tietoa, ja yhteensovittamista edistävät suunnittelu- ja vuorovaikutusprosessit ovat vasta kehittymässä.

Merituulivoiman kehitysnäkymät ovat myös erilaisia eri merialueilla: Suomenlahdella tulevaisuuskuva on varsin avoin, kun taas Selkämeren konkreettisissa hankkeissa kuulemisprosesseja on jo käynnissä. Samalla kun merituulivoimahankkeet ovat olleet laajasti julkisuudessa, yleinen tietopohja on ohut, joten vain harvoin kysymyksiin on toistaiseksi löytynyt vastauksia, vaikka työtä tehdään laajasti.

Uudesta ja nopeasti kehittyvästä tilanteesta johtuen on syntynyt myös jännitteitä ja jopa turhautumista eri sidosryhmien välillä. Sidosryhmät ovat kokeneet, että isoja merituulivoimahankkeita suunnitellaan liian kiireellisellä aikataululla. He ovat nostaneet esiin huolen siitä, onko tietoa, resursseja ja aikaa riittävästi harkitulle hankkeiden sijoittelulle ja huolelliselle suunnittelulle hankkeiden edetessä.

Merialuesuunnitteluprosessin rooli eri intressien yhteensovittamisessa on siis hyvin ajankohtainen ja tärkeä.

Onnistunut vuorovaikutus osana merialuesuunnittelua

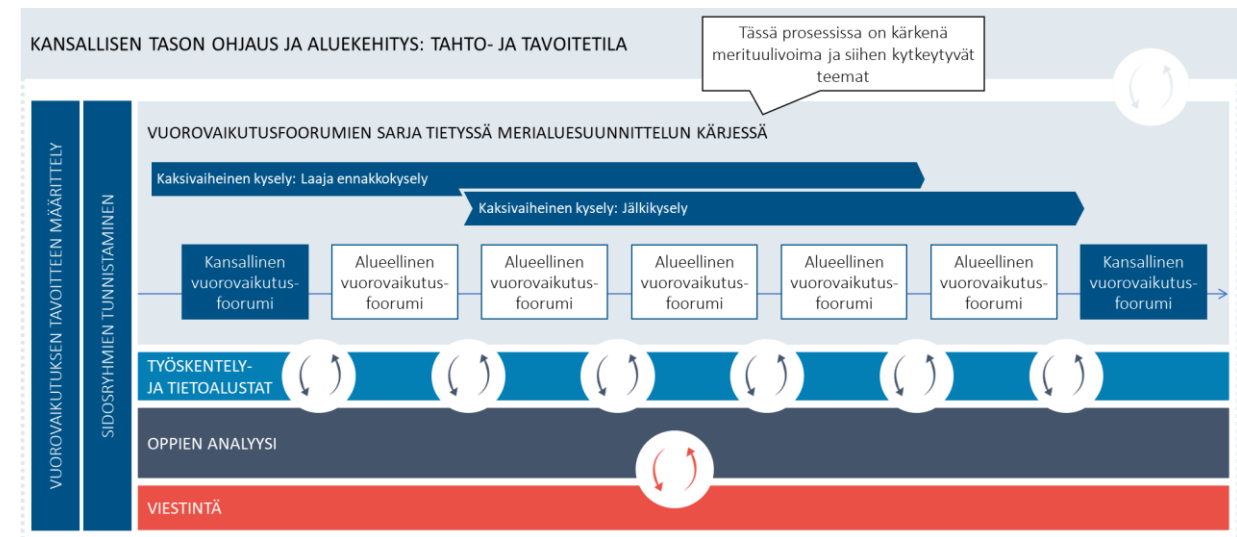
2.

Kuva Suomen Hyötytuuli

Johdanto ja lukuohje: Vuorovaikutusmalli ja sen menetelmien soveltaminen

- Tässä raportissa esitellään vuorovaikutusmalli merialuesuunnittelun käyttöön. Vuorovaikutusmalli koostuu useista tasoista ja osista, jotka ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa ja vaikuttavat ristikkäin.
- Osat ja niiden väliset kytkökset esitellään seuraavilla kalvoilla ohjemuotoisesti yksi kerrallaan. Kukaan osio sisältää perusteluja suositeltaville menetelmille sekä sille, mitä kehoitetaan välttämään.
- Vuorovaikutusmallin ohjeistus ja menetelmät pohjautuvat Merituulivoiman vuorovaikutusfoorumit –hankkeesta 2023 tuotettuun analyysiin, jonka taustalla ovat
 - Ennako- ja jälkikyselyjen aineistot
 - Kansallisissa ja alueellisissa foorumeissa yhteistyöstetyt tuotokset
 - Asiantuntija-analyysit ja hankkeen ohjausryhmässä käyty keskustelu
- Soveltamisohjeet sisältävät esimerkiksi ydinkysymyksiä, joiden tarkoitus on tukea kyseisen vaiheen vuorovaikutuksen suunnittelua ja toimeenpanoa sekä esimerkkejä Merituulivoiman vuorovaikutusfoorumit –hankkeesta 2023.

Merialuesuunnitteluun kehitetty vuorovaikutusmalli

KANSALLISEN TASON OHJAUS JA ALUEKEHITYS: TAHTO- JA TAVOITETILA

Tässä prosessissa on kärkenä merituulivoima ja siihen kytkeytyvät teemat

VUOROVAIKUTUSFOORUMIEN SARJA TIETYSSÄ MERIALUESUUNNITTELUN KÄRJESSÄ

Kaksivaiheinen kysely: Laaja ennakkokysely

Kaksivaiheinen kysely: Jälkikysely

Kansallinen vuorovaikutusfoorumi

Alueellinen vuorovaikutusfoorumi

Alueellinen vuorovaikutusfoorumi

Alueellinen vuorovaikutusfoorumi

Alueellinen vuorovaikutusfoorumi

Alueellinen vuorovaikutusfoorumi

Kansallinen vuorovaikutusfoorumi

TYÖSKENTELY- JA TIETOALUSTAT

OPPIEN ANALYYSI

VIESTINTÄ

VUOROVAIKUTUKSEN TAVOITTEEN MÄÄRITTELY

SIDOSRYHMIEN TUNNISTAMINEN

Tässä esitetyn vuorovaikutusmallin soveltaminen alueiden ja tilanteiden tarpeisiin parantaa vuorovaikutuksen lopputulosta

Vuorovaikutusmallissa on oltava joustoa

Tilanteet ja tarpeiden ja keskustelun dynamikat vaihtelevat alueittain ja osallistuvien henkilöiden mukaan samassakin teemassa saati teemojen välillä.

Eri sidosryhmien edustavuus ja monipuolisuuden tarve vaihtelee alueittain

Myös tasapaino asiantuntija- ja kansalaisvaikuttamisen tarpeelle voi vaihdella alueiden välillä. Nämä on syytä suunnitella alueen piirteiden ja tarpeen mukaan. Suunnittelussa on tärkeää hyödyntää alueellisten toimijoiden paikallistuntemusta.

Käytäntöjä, joilla joustavaa vuorovaikutusta voi tukea:

- Vaihtelevuus on terve osa toimivaa ja turvallista vuorovaikutusta, jossa toimijat voivat tuoda esiin erilaisia käsityksiä, tietopohjia ja tulkintoja erilaisilla ilmaisutavoilla. Sitä kannattaa hyödyntää voimavarana.
- Ohjeiden tai käsitteiden tulkintaerot kuuluvat monialaiseen ja moninaisista sidosryhmistä koostuvaan työskentelyyn. Työskentelyohjeisiin tulee jättää tilaa tulkita, soveltaa ja olla luova. Tämä tukee osallistumisen saavutettavuutta ja tekee näkyväksi sen, että useat erilaiset työskentelytavat ovat mahdollisia yhteisten asioiden hoitamisessa ja uusien ratkaisujen etsimisessä.
- Tilaisuuksien ohjelmat on hyvä räätälöidä alueiden tarpeisiin hieman erilaisiksi. Tämä tulisi huomioida myös vuorovaikutuksessa käytettävien menetelmien ja yhteistyöskentelyn tapojen sekä työpohjien suunnittelussa: menetelmien ja pohjien tulisi taipua erityyppisissä ryhmäkoonpanoissa joustavasti.
- Aikataulun väljyys ja aika kysymyksille ja keskustelulle palvelee erilaisten tarpeiden huomioimista ja prosessin läpinäkyvyyttä.

Kokonaiskuva: vuorovaikutuksen työkalut määritetään erikseen jokaiselle tavoitteelle – esimerkkinä merituulivoiman vuorovaikutusfoorumit 2023

Tavoitteet vuorovaikutukselle

Merellisen tuotannon muutoksen tilanne- ja tavoitekuva

Rakennamme yhteistä tilanne- ja tavoitekuvaa merellisen tuotannon muutoksesta – erityisesti merituulivoiman kasvusta – ja kestävästä kehityksestä, kansallisesti ja alueellisesti. Tunnistamme haasteita ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Työkalut tavoitteen saavuttamiseksi

- Kaikkia näkökulmia edustavan **sidosryhmäjoukon (kansallinen, alueet)** tunnistaminen ja osallistaminen tilanne- ja tavoitekuvan pohdintaan
- Kansalliset tilaisuudet: pidetään **alustukset kokonaiskuvasta ja kaikista sen eri näkökulmista** (näkökulmien kirjo ja yhteensovittamisen haaste tultava näkyväksi)
- Alueelliset tilaisuudet pidetään alustus **kokonaiskuvasta samalla aineistolla kaikilla alueilla** ja pidetään **lisäksi ao. alueen erityispiirteitä esiin tuovat alustukset**

Vuoropuhelu ja yhteensovittaminen

Kokoamme merten käytön tärkeitä sidosryhmiä ja nostamme esiin erilaisia näkemyksiä huolista mahdollisuuksiin. Tunnistamme haasteita toimintojen yhteensovittamisessa, kansallisesti ja alueellisesti.

- Kaikkia näkökulmia edustavan **sidosryhmäjoukon (kansallinen, alueet)** tunnistaminen ja sitouttaminen omaa näkökulmaa rikastavaan ja laajentavaan vuoropuheluun
- **Ennakkokyselyllä kerätään tietoa haasteista ja mahdollisuuksista** mahdollisimman laajasti eri sidosryhmistä
- Tilaisuudet sisältävät **aina ryhmätyöosuuden**, jonka ryhmäjako tehdään vastaamaan haastavia yhteensovittamisen ja uusien ratkaisumallien luomisen tarpeita
- **Jälkikyselyllä kerätään tietoa löydetyistä uusista vuorovaikutuksen aiheista ja ratkaisumalleista**

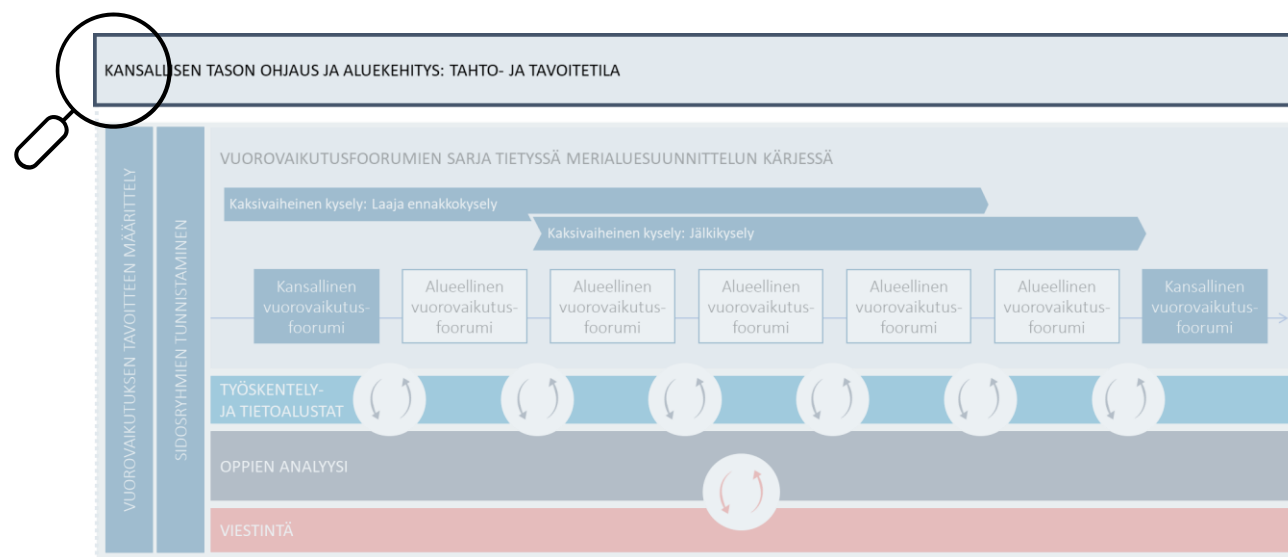
Vuorovaikutusmallin rakentaminen

Hahmottelemme parasta mahdollista yhteistyön mallia merialuesuunnittelulle jatkossa.

- Kansallisten ja alueellisten foorumien **suunnitteluvaiheessa syntyneet ideat testataan** ao. tilaisuuksissa. **Kokemukset** analysoidaan, priorisoidaan ja valitaan osaksi vuorovaikutusmallia
- Kansallisten ja alueellisten foorumien toteutuksen jälkeen saadut **palautteet, havainnot ja ideat** kootaan, analysoidaan ja priorisoidaan ja valitaan vuorovaikutusmallin rakentamisen aineeksi (ryhmätyöskentely, ennako- ja jälkikyselyn vertailu)
- **Syklisyys:** Kansalliset ja alueelliset tilaisuudet sekä tilaisuudet yhdessä kyselyiden kanssa muodostavat syklisen prosessin, jossa sidosryhmien näkemyksiä hyödynnetään tilaisuuksien valmistelussa ja edelleen seuraavissa tilaisuuksissa. Tieto ja opit kumuloituvat.

Kansallisen tason ohjaus ja aluekehitys: tahto- ja tavoitetila

Aluekehitys ja kansallisen tason ohjaus vaikuttavat vuorovaikutusprosessin prioriteetteihin, resursseihin ja sidosryhmiin

Kansallisen ja alueellisen tason tahtotilojen tulisi olla keskenään johdonmukaisia. Mahdolliset ristiriidat heijastuvat vuorovaikutusprosessiin.

Kansallisen tason ohjaus luo raamin, jossa vuorovaikutusprosessissa toimitaan.

Ydinkysymys 1: Mikä on tahto- ja tavoitetila merten käyttöön yleisesti ja millä periaatteilla suunnittelu, rakentaminen ja käyttö sovitetaan yhteen muiden merten käytön periaatteiden ja muun merellisen tuotannon kanssa?

Ydinkysymys 2: Millä tavoin ministeriöt rakentavat luottamusta alueiden välisestä oikeudenmukaisuudesta ja kestävyden eri ulottuvuudet yhteensovittavasta etenemisestä?

Alueellisella tasolla on omia tavoitteita ja periaatteita aluetason ohjaukseen. Määrittely lähtee aluekehityksen tarpeista ja alueellisista erityispiirteistä.

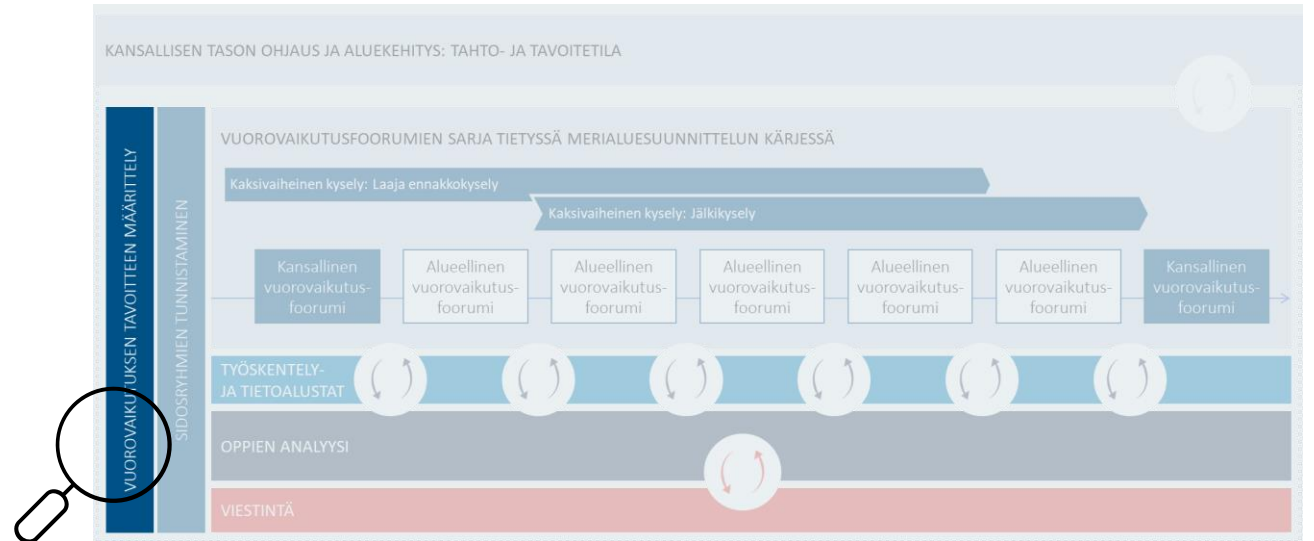
Ydinkysymys 1: Mitkä ovat alueen tavoitteet?

Ydinkysymys 2: Millä periaatteilla niitä sovitetaan yhteen kansallisen tason kanssa ja alueiden kesken?

Ympäristöministeriöllä on merialuesuunnitteluprosessissa tärkeä rooli ohjata työtä ja tukea kansallisen tason raamin sovittamista alueellisella tasolla.

Koordinaatio- ja ohjaustyössä tulee huomioida käänteisen koordinaation haasteet. Vaikka suunnittelua tehdään alueilla ja monet käsiteltävistä asioista ovat alueiden vastuulla, on kansallisen tason läsnäolo ja yhteistyön koordinaatio tärkeää muun muassa tiedon kulun ja luottamuksen kannalta. Molempien tasojen työskentelyssä tulisivat huomioida kansallisen ja alueellisen tason ristipaine erityisesti vastuun- ja työnjaon osalta, jotta merituulivoiman suunnitteluprosessit ovat kestäviä, tuloksellisia ja tehokkaita.

Vuorovaikutuksen tavoitteen määrittely

Esimerkki tavoitteista merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeilta 2023

Merellisen tuotannon muutoksen tilanne- ja tavoitekuva

Rakennamme yhteistä tilanne- ja tavoitekuvaa merellisen tuotannon muutoksesta – erityisesti merituulivoiman kasvusta – ja kestävästä kehityksestä, kansallisesti ja alueellisesti. Tunnistamme haasteita ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Vuoropuhelu ja yhteensovittaminen

Kokoamme merten käytön tärkeitä sidosryhmiä ja nostamme esiin erilaisia näkemyksiä huolista mahdollisuuksiin. Tunnistamme haasteita toimintojen yhteensovittamisessa, kansallisesti ja alueellisesti.

Vuorovaikutusmallin rakentaminen

Hahmottelemme parasta mahdollista yhteistyön mallia merialuesuunnittelulle jatkossa.

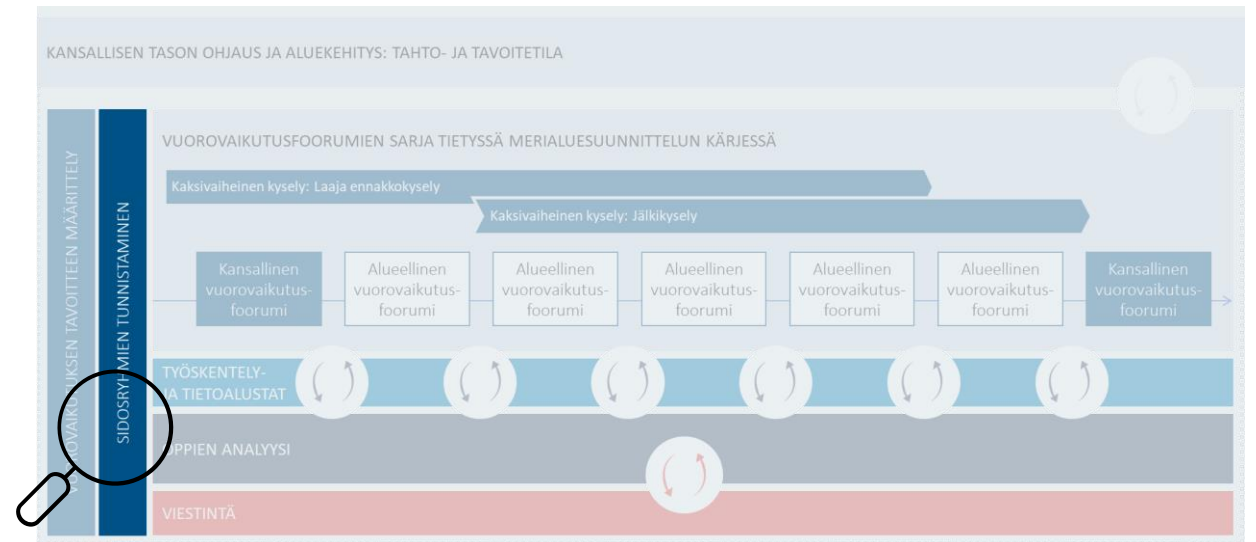
Vuorovaikutuksen tavoitteet määritellään heti prosessin alussa

- Hyvä vuorovaikutus on **pitkäkestoista, tavoitteellista ja kohdennettua**.
- **Asetettaviin vuorovaikutustavoitteisiin vaikuttavat merialuesuunnittelun läpileikkaavat tavoitteet sekä käsillä oleva tarkempi aihe.** Tarkasteltavaan merialuesuunnittelun kärkeen tai kärkiin liittyvät sisällölliset tavoitteet asettavat raamit myös vuorovaikutuksen tavoitteille, kuten sille, miten merkittävässä roolissa on tietopohjan rakentaminen aiheesta.
- **Vuorovaikutuksen tavoitteet tulee asettaa *ennen* sidosryhmien tunnistamista ja toimenpiteiden suunnittelua.** Näin tavoitteista, toimenpiteistä ja menetelmistä rakentuu johdonmukainen ja helposti hahmotettava kokonaisuus. Määritelmät vaikuttavat niin vuorovaikutuksen kannalta tärkeisiin tilaisuuksiin ja kyselyihin kutsuttavien sidosryhmien tunnistamiseen kuin vuorovaikutuksen menetelmien valintaan, tilaisuuksien ohjelmiin, aikatauluihin ja fasilitointimethodeihin.

Ydinkysymyksiä tavoitteiden määrittelemiseksi:

- Ovatko vuorovaikutuksen tavoitteet linjassa teemaa koskevien kansallisten ja alueellisten tavoitteiden kanssa?
- Ovatko vuorovaikutuksen tavoitteet keskenään johdonmukaisia ja ohjaavat prosessia samaan suuntaan?
- Tukevatko vuorovaikutustavoitteiden määritelmät sidosryhmien välistä yhteistyötä vai luovatko ne kilpailuasetelmia näiden välille?
- Ovatko tavoitteet ymmärrettäviä kaikille keskeisille sidosryhmille?
- Voidaanko tavoitteista johtaa toteutuskelpoisia toimenpiteitä?
- Voidaanko tavoitteita seurata sellaisella tavalla, että niiden toteutuminen on todennettavissa?

Sidosryhmien tunnistaminen

Yhteenveto: Sidosryhmien tunnistamisen osa-alueet

Ketkä?

Vuorovaikutuksen sidosryhmät

Keitä vuorovaikutukseen on syytä kutsua mukaan tässä teemassa.

Miksi?

Perustelut sidosryhmien valinnalle

Eri sidosryhmien rooli korostuu prosessissa valitun kärjen mukaan.
Jokaisen sidosryhmän osalta perustellaan, mitä varten heidät kutsutaan mukaan ja mikä rooli heillä prosessissa on.

Miten?

Vuorovaikutuksen tavat ja toimenpiteet

Pyrimme luomaan vuorovaikutusmallia, johon sidosryhmillä on luottamusta. Vuorovaikutuksen tavoitteet ja sidosryhmät määrittävät menetelmien valintaa.

Mitä tulee huomioida sidosryhmien tunnistamisessa?

Alueella toimivien paikallistuntemusta on tärkeää hyödyntää, kun keskeisiä sidosryhmiä määritellään. Tämä vahvistaa myös heidän sitoutumistaan.

- Jäävätkö tietyt ryhmät usein sivuun? Mihin heidän poissaolonsa vaikuttaa ja mitä mukanaolo vahvistaa?
- Millä sidosryhmillä on osaamista, taitoja tai hyviä käytäntöjä, joita voidaan hyödyntää? Saadaanko sidosryhmien mukaan tuomisella täytettyä tunnistettuja tietoaukkoja?
- Voidaanko sidosryhmien osallistamisella ennaltaehkäistä ristiriitoja ja konflikteja tai vähentää esimerkiksi valitusprosesseja?

Laajojen ja monipuolisten sidosryhmien kutsumisella mukaan vuorovaikutukseen varmistetaan erityisesti, että

- kaikki relevantit näkökulmat ja intressit huomioidaan koko prosessin ajan. Näin ymmärrys asiasta paranee ja kehitettävistä ratkaisuistakin saadaan kestäviä.
- Vuorovaikutus on aktiivista, vastavuoroista ja aitoa, ja kannustaa sidosryhmiä jakamaan omaa osaamistaan sekä oppimaan muita kuuntelemalla.
- Toiminta on saavutettavaa myös sosiaalisesti. Tämä vahvistaa erilaisten toimijoiden yhteistyöhenkeä ja yhteensovittamisen kulttuuria.

Osallistamista merialuesuunnittelussa ohjaa maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.

Sidosryhmät, jotka todennäköisesti on syytä kutsua mukaan vuorovaikutukseen ovat niitä,

- joihin tarkasteltava toiminta vaikuttaa tai voi vaikuttaa,
- joilla on jo aiheesta kokemusta tai mielipiteitä,
- jotka jo toimivat tai työskentelevät aiheen parissa ja
- jotka tulevaisuudessa saattavat olla aiheen kanssa tekemisissä tai joihin se voi vaikuttaa pitkällä tähtäimellä.

Katso myös tarkistuslista seuraavalta sivulta.

Tarkistuslista tueksi osallistettavien sidosryhmien tunnistamiseen:

Kuva Metsähallitus 2005

- Poliittiset päättäjät tai heidän keskeiset avustajansa
- Viranomaiset ja muu hallinto: lupa- ja valvontaviranomaiset, aluekehityksen viranomaiset jne.
- Kunnat
- Merialuesuunnitteluprosessissa käsiteltävien muiden meren käyttömuotojen edustajat
- Aihepiirin liiketoimintaa harjoittavat ja heidän etujärjestönsä
- Alueella liiketoimintaa harjoittavat ja niiden elinkeinojen edustajat, joihin tarkasteltavalla toiminnalla on vaikutusta sekä heidän etujärjestönsä
- Ympäristöjärjestöjen tai -yhdistysten edustajat
- Aiheen ja alueen kannalta relevantit TKI-toimijat
- Meri- ja rannikkoalueen virkistyskäytön edustajat
- Rannikon vakinaisten ja vapaa-ajan asukkaiden edustajat
- Tarkasteltavan aiheen tai alueen keskeiset nuorisjärjestöt
- Harkittavat sidosryhmät
 - Paikallismediat
 - Toisen ja kolmannen asteen oppilaitokset
 - Muut alueella tärkeiksi tunnistetut sidosryhmät

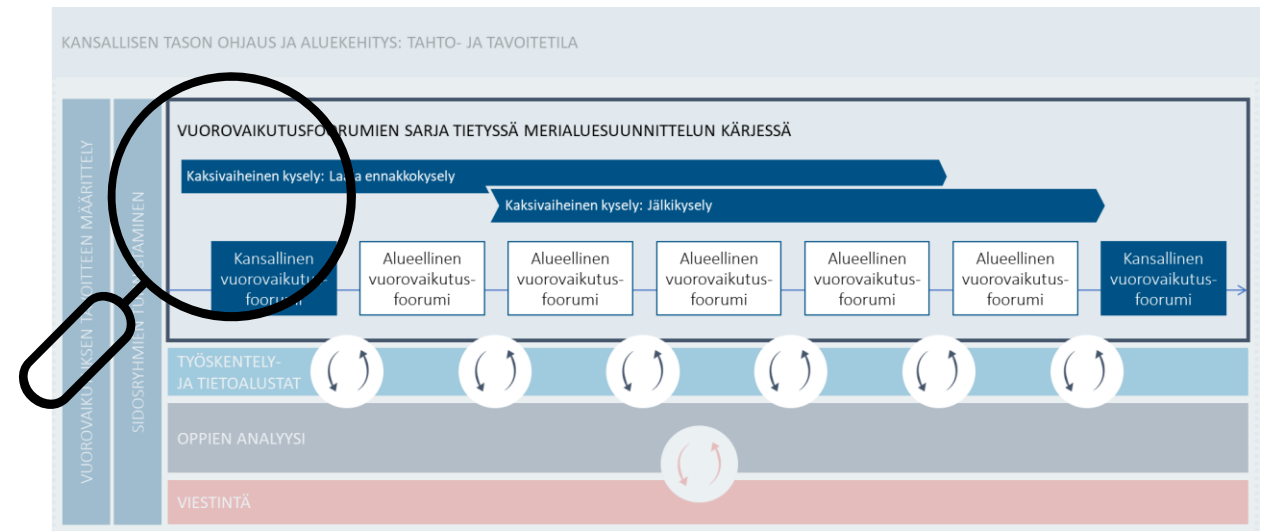
Esimerkki merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeista: Sidosryhmien luokittelu toimien tarkemmaksi kohdentamiseksi

Tässä prosessissa sidosryhmät luokiteltiin edelleen seuraavasti:

- **Sisäinen:** ohjausryhmä ja foorumien järjestäjät kaikilla alueilla
 - Tämä on myös tärkeä viestinnän toteuttajaryhmä
- **Ulkoinen:** foorumeihin ja kyselyihin osallistuvat tai tavoiteltavat tahot
- **Täysin avoin:** laajat sidosryhmät ja suuri yleisö

Tätä luokittelua hyödynnettiin esimerkiksi viestintätoimien ja -kanavien kohdentamisessa.

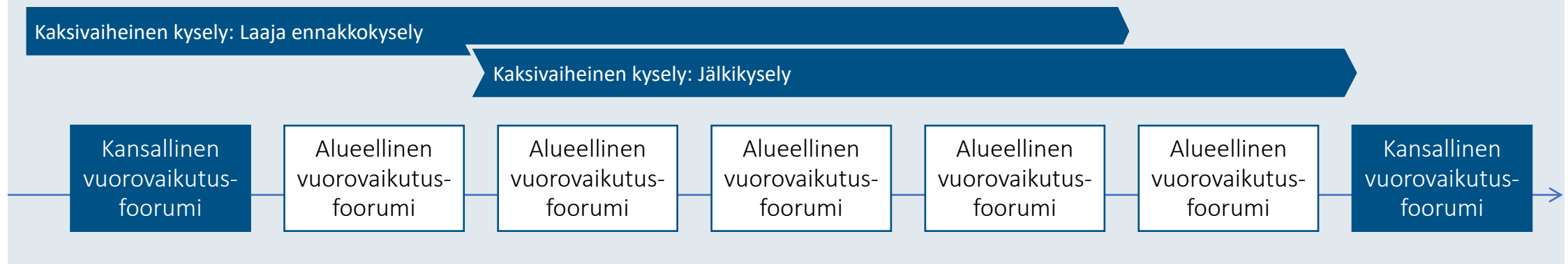
Vuorovaikutusfoorumien sarja tietyssä merialuesuunnittelun kärjessä

Kansalliset ja alueelliset vuorovaikutusfoorumit muodostavat vuorovaikutuksen ytimen

- **Vuorovaikutusfoorumeiden sarja** on luontevaa aloittaa ja päättää kansalliseen foorumiin. Näiden välillä järjestettävät alueelliset foorumit tulisi valita käsiteltävän kärjen kannalta keskeisillä paikkakunnilla Suomen rannikolla. Alueellisesta kattavuudesta huolehtiminen on tärkeää oikeudenmukaisuuden kannalta. Näin foorumit muodostavat kehämäisen ja loogisen jatkumon, jossa sidosryhmien osallistumisen merkitys korostuu
- **Kaksivaiheisen kyselyn** avoimella ennakkokyselyllä kootaan sidosryhmien näkemyksiä ennen tilaisuuksia niiden suunnittelussa hyödynnettäväksi. Jälkikysely lähetetään tilaisuuksiin osallistuneille. Sen tavoitteena on sekä tarkastella ajatusten kehittymistä foorumeihin osallistumisen seurauksena että koota palautetta vuorovaikutuksesta. Näin vuorovaikutus ja sisällöllinen kehitystyö nivoutuvat vahvasti toisiinsa ja vahvistavat prosessin vaikuttavuutta.
- Vuorovaikutusfoorumit ja kyselyt muodostavat **kokonaisuuden**, jonka avulla sidosryhmät saavat äänensä kuuluviin toistuvasti ja näkevät osallistumisensa vaikutukset.

VUOROVAIKUTUSFOORUMIEN SARJA TIETYSSÄ MERIALUESUUNNITTELUN KÄRJESSÄ

Foorumien ohjelmissa toistuvat elementit muodostavat syklisen, kokonaisuutta rakentavan loogisen prosessin

Kaikissa foorumeissa tuodaan näkyväksi **tilanne- ja tavoitekuva** sekä eri teemojen yhteensovittamisen haaste kokoamalla niihin **alustukset, joista käy ilmi näkökulmien ja yhteensovittamisen koko kirjo**. Tämän rinnalle kootaan ennakkokyselyn tuloksista tai muista lähteistä tilaisuuksiin esiteltäväksi sidosryhmien näkemyksiä esimerkiksi yhteensovittamisen haasteista ja mahdollisuuksista tai yhteistyötavoista.

- *Kansallisissa tilaisuuksissa alustukset kohdentuvat kansalliseen tilanne ja tavoitekuvaan ja käsiteltävän kärjen rinnalla vaikuttaviin muihin merenkäytön muotoihin. Alueellisissa tilaisuuksissa luodaan tiivis katsaus kansalliseen kokonaiskuvaan, minkä jälkeen tarkastelu tuodaan kyseisen alueen tasolle.*

Kaikki tilaisuudet sisältävät ryhmätyöosuuden, jonka tulisi kattaa valtaosa tilaisuuden ajasta.

Jokaisessa tilaisuudessa tulee tavoitteiden rinnalla tuoda **selkeästi esiin se, mihin prosesseihin yhteistuotettava tieto vaikuttaa ja miten sitä käytetään**. Tämä vahvistaa osallistujien luottamusta ja sitoutumista prosessiin.

Syklisyys: Kansalliset ja alueelliset tilaisuudet ja toisaalta tilaisuudet yhdessä kyselyn kanssa muodostavat **syklisen, kokonaisuutta rakentavan loogisen prosessin**, jossa sidosryhmien näkemyksiä hyödynnetään prosessissa sekä seuraavien tilaisuuksien valmistelussa ja toteutuksissa.

Foorumien ohjelmissa fasilitoinnin ja järjestelyiden käytännön ratkaisut on tehtävä tapauskohtaisesti

Ryhmätyöskentelyn organisointi

- 1. Ryhmäjako** tehtäessä tulee huomioida, että kuhunkin ryhmään sisältyy eri näkökulmia edustavia tahoja ja eri tyyppisiä toimijoita. Näin yhteistyö ohjaa toimijoita sanoittamaan ja jakamaan omia näkökulmia ja niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä.
- 2. Työskentelyn prosessi ja menetelmät** muotoillaan siten, että niillä vastataan haastaviin yhteensovittamisen ja uusien ratkaisumallien tunnistamisen tarpeisiin. Osallistujat voivat esimerkiksi saada itse valita 1-3 teemaa laajemmasta listasta tai työstää ennalta valittuja teemoja. Mikäli tunnistetaan ennalta esimerkiksi hankalan luonnonvarakonfliktin vaara, voi olla hyödyllistä käyttää sovittelufasilitoinnin menetelmiä tai tukeutua ammattilaisiin.
- 3. Ryhmän tulosten purkamisen jälkeen** tarvitaan aikaa **jatkotyöstämiselle**. Tämä mahdollistaa ryhmien välisen ajatusten ja ratkaisujen jatkojalostamisen.

Läsnä, etänä vai hybriditilaisuutena?

Tilaisuudet voidaan järjestää läsnä-, etä- tai hybridimuotoisina.

Toteutusmuotoa valittaessa on tärkeää huomioida sekä tilaisuuden luonne ja tavoitteet että sen saavutettavuus.

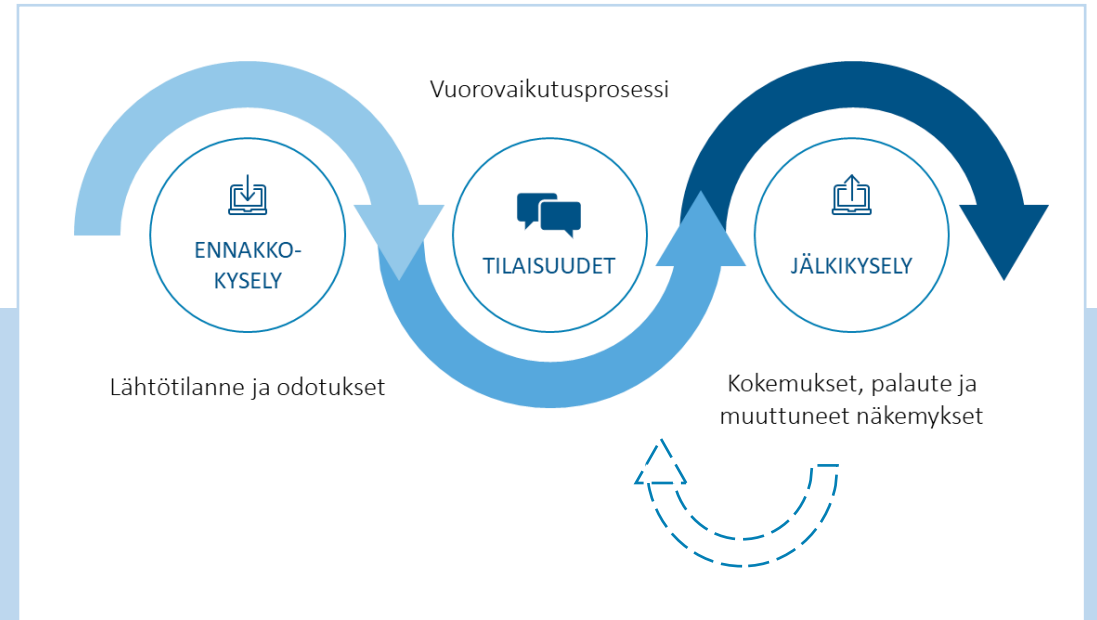
Tiedon jakoon keskittyvä alustusosio voidaan myös toteuttaa erillisenä webinaarina, jossa osallistujat voivat esittää kysymyksiä chatin tai esimerkiksi Mentimeter-työkalun kautta. Tällöin yhteistyöskentelyosuuden voi toteuttaa webinaarin jälkeen eri päivänä joko täysin etäyhteydellä tai läsnätilaisuutena. Osuuksien eriyttäminen voi parantaa osallistumismahdollisuuksia aikapaineen hellittäessä.

Hybridityöskentely on monin tavoin saavutettavaa, mutta etäosallistujien osallistavuus harvoin yltää samalle tasolle läsnäosallistujien kanssa.

Tilaisuuksien välille on hyvä jättää esimerkiksi 1-2 viikkoa aikaa, jotta tuotokset ehditään analysoida seuraavan tilaisuuden käyttöön.

Kyselyillä voidaan koota näkemystä laajemmilta sidosryhmiltä kuin tilaisuuksissa

- Ennako- ja jälkikyselyt muodostavat kokonaisuuden ja ne on tärkeää suunnitella siten, että niiden tuottama tieto on keskenään vertailukelpoista.
- Vastaajien taustatietoja keräämällä saadaan tietoa siitä, mitkä ryhmät osallistuvat keskusteluun ja miten hyvä saavutettavuus työskentelyllä ja tiedonvaihdolla on.
- Osallistujan näkökulmasta kaksivaiheinen kysely mahdollistaa sen, että osallistuja saa vaikuttamismahdollisuuden myös ennen ja jälkeen tilaisuuden tai tilaisuuksien, joihin osallistuu.

Ennakkokysely

- Ennakkokyselyllä selvitetään sidosryhmien näkemyksiä käsiteltävästä merialuesuunnittelun teemasta, kuten näkemyksiä yhteensovittamisen haasteista ja mahdollisuuksista. Lisäksi voidaan selvittää vastaajien odotuksia tilaisuuksille.
- Ennakkokysely on sujuvaa toimittaa tilaisuuksien kutsujen mukana. Lisäksi sitä tulisi levittää erilaisten verkostojen kautta, sosiaalisessa mediassa sekä paikallisjulkaisuissa ja –ryhmissä. Tämä mahdollistaa myös sellaisten toimijoiden osallistumisen, jotka eivät välttämättä olisi kiinnostuneita tai joiden ei olisi mahdollista osallistua tilaisuuksiin.
 - Ennakkokyselyn sijaan tietoa voidaan kerätä myös muiden hankkeiden kautta, jos sopivaa taustatietoa on saatavilla. Tällöin tulee kuitenkin huomioida, että tietoa vuorovaikutuksen vaikutuksista ei ole samalla tavoin mahdollista kerätä jälkikyselyn tuloksia ennakkokyselyyn vertaamalla.

Jälkikysely

- Jälkikysely toimitetaan tilaisuuksiin osallistuneille. Siinä on tärkeää toistaa käsiteltävää merialuesuunnittelun teemaa koskevat kysymykset. Sen lisäksi jälkikysely on tilaisuus kerätä palautetta vuorovaikutuksesta ja toiveita sen jatkolle.

Kansallisten ja alueellisten tilaisuuksien ja kyselyn kutsulistoissa tulee olla erilaisia painotuksia

Kansalliset foorumit

Kansallisten foorumien järjestelyissä tulee harkita, onko kyseessä avoin vai kutsuvierastilaisuus. Valinnan tulisi perustua tilaisuuden tavoitteisiin, jotka poikkeavat alueellisista tilaisuuksista.

Kutsuvierastilaisuudessa korostuvat usein valtionhallinnon edustajat, kansallisen tason etujärjestöt ja keskeiset kansalaisjärjestöt.

Alueelliset foorumit

Alueellisilla foorumeilla keskustelu tulee lähemmäs kansalaisia ja on konkreettisempaa. Tämän vuoksi tilaisuuksien tulisi olla avoimia ja kutsuttavissa painottuivat alueelliset tahot: kunnat, alueelliset viranomaiset, Metsähallitus, merellisten toimialojen edustajat kyseisellä alueella, alueella toimivat tutkimuksen ja tilannetiedon tuottajat, järjestöt, yhdistykset, kulttuurin ja virkistyskäytön edustajat sekä paikalliset ja kesäasukkaat. Kutsulista laaditaan kullekin alueelle erikseen (jotkin tahot toistuvat) ja lisäksi kutsu alueellisille foorumeille voidaan lähettää valtakunnallisille toimijoille, kuten etujärjestöille. Alueellisten foorumeiden kutsua kannattaa levittää sähköpostijakelun lisäksi sosiaalisessa mediassa.

Kaksivaiheinen kysely

Ennakkokysely: Ennakkokyselyä levitetään niin tilaisuuksiin kutsuttaville tahoille kuin laajemminkin.

Jälkikysely: Jälkikysely kohdistetaan tilaisuuksiin osallistuneille.

Kuva Suomen Hyötytuuli

Esimerkki merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeilta 2023: Ohjelman elementit kansallisilla ja alueellisilla foorumeilla

Ensimmäinen kansallinen foorumi alkoi merialuesuunnitteluprosessin kuvauksella. Eri etujärjestöjen ja muiden tahojen pitämällä inspiraatiopuheilla kuvattiin merituulivoimaan liittyvien sidosryhmien ja intressien kokonaisuus ja vaatimukset, jotka suunnittelulle kohdistuvat. Pienryhmissä työstiin tavoitteita kestäväälle meren käytölle ja merituulivoiman yhteensovittamiselle ja hahmotettiin priorisoituihin tavoitteisiin liittyviä tarpeita ja toimenpiteitä.

Alueelliset foorumit aloitettiin etenemällä kansallisesta kokonaiskuvasta kohti alueen erityispiirteitä, merituulivoiman tilannekuvaa alueella ja edelleen kohti keskeisiä kipukohtia, joista kuultiin asiantuntija-alustukset. Alueen erityispiirteiden perusteella valikoitujen teemojen alustukset palvelivat tulevaa ryhmätyöskentelyä ja ankkuroivat keskustelun juuri kyseisen alueen tilanteeseen. Alustukset palvelivat tilannekuvan ymmärtämistä ja niissä on tärkeää päästä konkreettiseen tietoon käsiksi. Aiheet ja alustajat valitaan alueittain. Ryhmätyössä tunnistettiin haasteita, hyviä käytäntöjä ja sivuun jääviä asioita ja kehitettiin ratkaisuja merituulivoiman yhteensovittamiseen muun meren käytön kanssa.

Toisella kansallisella foorumilla tuotiin keskustelu alueilta jälleen kansalliselle tasolle. Tilaisuudessa kuultiin merituulivoiman tilanne- ja kehityskuvasta Suomessa, järjestettiin paneelikeskustelu oikeudenmukaisesta vihreästä siirtymästä alueiden ja valtionhallinnon edustajien kesken. Toisen kansallisen foorumin ryhmätyövaiheessa työskenneltiin teemoittain. Ryhmätöiden pohjaksi koottiin aiemmissa tilaisuuksissa tuotetut opit yhteensovittamisen haasteista, hyvistä käytännöistä, tarpeista ja tavoitteista ja jalostettiin niiden pohjalta ratkaisuaihioita.

Kuva Suomen Hyötytuuli

Esimerkki merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeilta 2023: Ryhmätyöskentelyn metodit ja ryhmäjaot

- Aikataulu ja vaiheistus ryhmätyöskentelyn sisällä muodostettiin niin, että **eniten aikaa suunnattiin yhteiskehittämiseen** ryhmän jäsenten kesken. Näin ollen esimerkiksi alueellisilla foorumeilla ensimmäiseen vaiheeseen, jossa ryhmä tunnisti yhteensovittamisen haasteita, hyviä käytäntöjä ja sivuun jääviä asioita, annettiin vähemmän aikaa ja suurempi osuus ajasta varattiin ratkaisujen kehittämiseksi. Myös kansallisilla foorumeilla aikataulutusta noudattiin samaa logiikkaa.
- Työskentelyn alussa **ryhmät valitsivat puheenjohtajan ja kirjurin** (pl. toinen kansallinen foorumi, jossa kirjurit nimettiin ennalta). Kirjureiksi kuitenkin suositeltiin merialuesuunnittelun edustajia, sillä heille nähtiin luontevaksi rooli kuuntelijana ja keskustelun kokoajana. Kirjureita ohjeistettiin paitsi varmistamaan, että ajatukset tulevat kirjatuiksi, myös erityisesti tarkistamaan niiden sanoituksia keskustelun edetessä.
- Työskentelyn ohjeistuksessa niin puheenjohtajia kuin **kaikkia ryhmäläisiä rohkaistiin nostamaan niiden ääniä**, jotka keskustelussa mahdollisesti jäävät hiljaisemmiksi. Näin toivottiin, että näkökulmien kirjoa saadaan laajennettua.
- *Ryhmätyön tehtävänannot ovat liitteenä.*

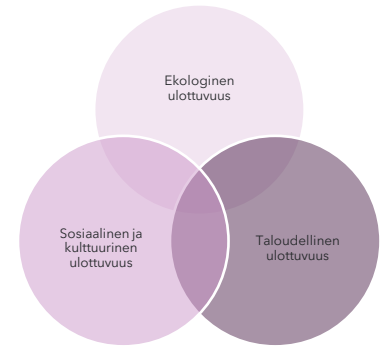
Ryhmäjaot olivat fasilitoinnin keskeinen keino:

- Ensimmäisessä kansallisessa foorumissa ja alueellisissa foorumeissa ryhmäjaot tehtiin monimuotoisiksi niin, että niissä oli kussakin useiden erityyppisten sidosryhmien edustajia. Tällä pyrittiin siihen, että ryhmässä on tietoa eri näkökulmista ja niitä joudutaan aidosti sovittamaan yhteen, jolloin esimerkiksi haasteet saadaan varmemmin nostettua esiin.
- Toisessa kansallisessa foorumissa, jossa tavoitteena oli tehdä synteesiä aiemmista keskusteluista ja työskenneltiin teemoittain, osallistujat saivat valita tiettyä teemaa käsittelevän ryhmän vapaasti. Näin toivottiin, että osallistujat valitsevat teeman, joka kytkeytyy heidän edustamaansa näkökulmaan.

Esimerkki merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeilta 2023: Ryhmien työstöpohjat palvelivat työskentelyä

Ryhmille on hyvä tarjota jokin pohja keskustelun kirjaamiseen, jotta työskentely ja tuotosten purku on systemaattista.

- Menetelmien valinnassa on hyvä pitäytyä yksinkertaisissa malleissa, jotta ne tukevat yhteistyöskentelyä ja eri näkökulmien yhteen tuomista eivätkä tee työskentelystä liiallisen raskasta. On hyvä huomioida, että pohjan käytössä ei tarvitse tai usein edes kannata olla vain yhtä keinoa. Liian jäykkä pohja tai malli voi itsessään muodostaa esteen eri näkökulmia yhdistävien asioiden hahmottamiselle.
- Ensimmäisessä kansallisessa foorumissa käytettiin kolmesta limittäisestä ympyrästä koostuvaa VENN-diagrammia, jolla näkyivät kolme kestäväyyden ulottuvuutta. Kuvaajan käytöllä pyrittiin tasapainottamaan kestäväyyden ulottuvuuksia ja näiden välisiä kytköksiä ryhmän keskustelussa selkeällä tavalla. Menetelmällä pyrittiin ohjaamaan työskentelyä haastelähtöisesti, mutta ratkaisuihin kohdentuvia tavoitemäärittelyjä hakien.
- Erisisältöisen VENN-diagrammin käyttö alueellisissa foorumeissa antoi työskentelylle rungon ja kohdensi katsetta myös limittäisiin ja katveeseen jääviin asioihin. Jako kategorioihin olisi ollut toinen vaihtoehto, mutta tämä olisi rajannut ryhmien luovan ongelmanratkaisun tilaa. Tehtävänannon erilainen soveltaminen ryhmien välillä kertoo siitä, että keinoja hyödyntää pohjaa ja käsitellä työn olevia aiheita voidaan tulkita monella tavalla. Nämä sovellukset muodostivat pohjan ratkaisuaihioiden hahmottamiselle, vaikka haasteita, hyviä käytäntöjä ja sivuun jääviä asioita sijoiteltiin pohjille eri tavoin.

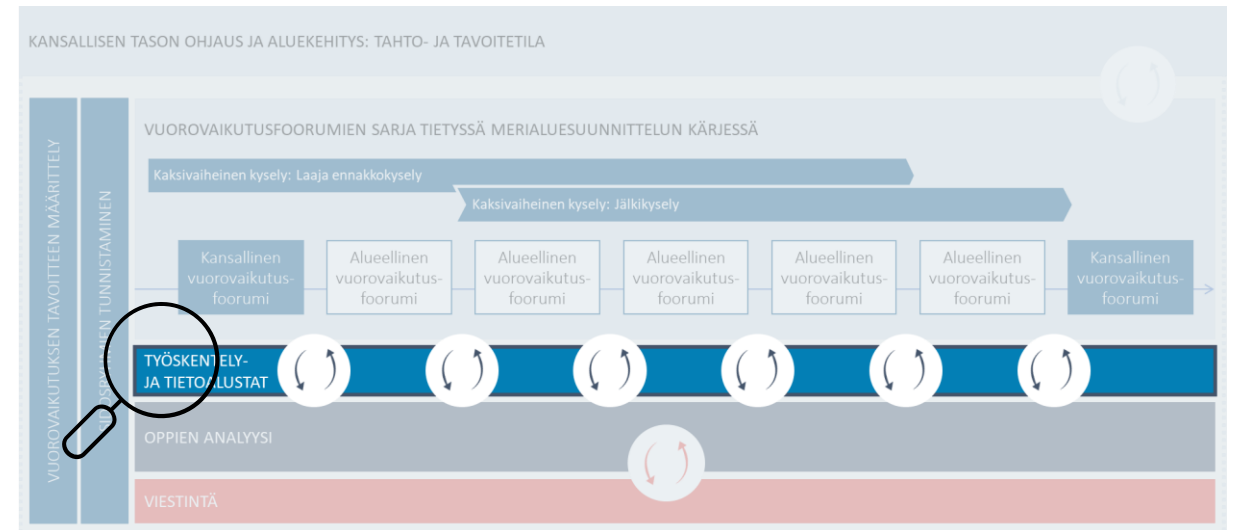

Minkä pitäisi muuttua nykyisestä?

Tarvittava muutos:

Millä keinoilla ja toimintavoilla muutosta voidaan edistää kestävästi ja onnistuneesti?

Työskentely- ja tietöalustat

Mitä tulee huomioida työskentely- ja tietopalustojen valinnassa ja käyttötavoissa?

- Digitaalisten työskentelyn välineiden käyttö ja työn fasilointi digialustalla ovat tärkeitä etäosallistumisen mahdollistajia ja lisäävät saavutettavuutta eri lähtökohdista osallistujille. Ohjeistuksen tulee olla selkeää ja työskentelyn raamien yksinkertaiset, niin että työskentelyn lähtökohdat ovat kaikille samat eikä osallistujien aikaa kulu liikaa ohjeiden ymmärtämiseen.
- Työskentelyalusta tulee laatia vuorovaikutuksen tavoitteet ja tilaisuuksiin niiden pohjalta laaditut kysymykset ja fasilointimetodit huomioiden. Vaihtoehtoinen, kevyempi työkalu voisi olla esimerkiksi Mentimeter tai vastaavat, osallistavat työkalut kuten screen.io. Tilaisuuksien luonteesta riippuen esimerkiksi myös ppt-pohjan jakaminen työstämisen pohjaksi on yksi pitkälle räätälöitävissä oleva vaihtoehto.
- Tietopohja ja tiedon jakamisen tarve korostuvat keskeisenä elementtinä. Osana tätä tulee huomioida työskentely- ja tietopalustojen merkitys vuorovaikutuksen tukena myös tilaisuuksien ulkopuolella. Joissain tapauksissa vuorovaikutuksen työskentelyalusta voi toimia myös laajemmin aihepiirin tietopalustana sidosryhmille. Lisäksi sinne voidaan koota pääsy muihin tietolähteisiin.
- Suunnitelma ja vastuunjako esimerkiksi tiedon päivittämisestä vuorovaikutusprosessin ulkopuolella on tärkeää tehdä selkeäksi ja näkyväksi myös käyttäjälle. Näin myös tiedon hyödyntämisen tavat ja prosessit pysyvät johdonmukaisesti läpinäkyvinä osallistujille, mikä kasvattaa osallistujien kiinnostusta soveltaa tietoa ja pysyä mukana prosessissa.

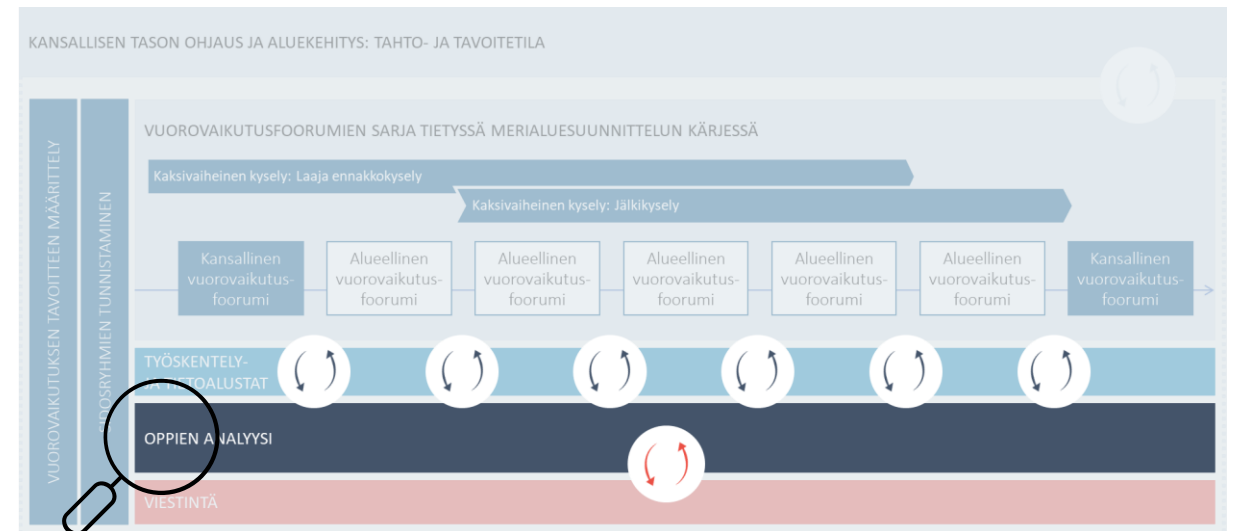
Esimerkki: Työskentelyalustat merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeilla 2023

Vuorovaikutusprosessissa virtuaalisena alustana hyödynnettiin Meriverkon yhteistä Howspace-alustaa.

Howspace-alustan vahvuudet fasiloinnin alustana ovat siinä, että se soveltuu niin tiedon jakamiseen kuin sen kokoamiseen osallistujilta. Se on koetaan melko käyttäjäystävällisenä ja toimii verkkoselaimella ilman varsinaista rekisteröitymistä. Alustalle voi laatia erilaisia tehtäviä tarpeen ja valitun työskentelytavan mukaan. Meriverkon yhteinen Howspace-alusta palvelee myös muun merten käyttöä koskevan tiedon jakamisessa osallistujille.

Muita olemassa olevia tietopalustoja, joiden hyödyntämistä tai kytkemistä prosessiin voi olla hyödyllistä harkita, ovat esimerkiksi Itämeri.fi

Oppien analyysi

Jatkuvaa oppien analyysiä tehdään niin asiasisältöjen kuin fasilitoinnin metodien suhteen

Vuorovaikutusprosessin edetessä käytyjä keskusteluja ja tilaisuuksissa opittua tulee analysoida jatkuvasti.

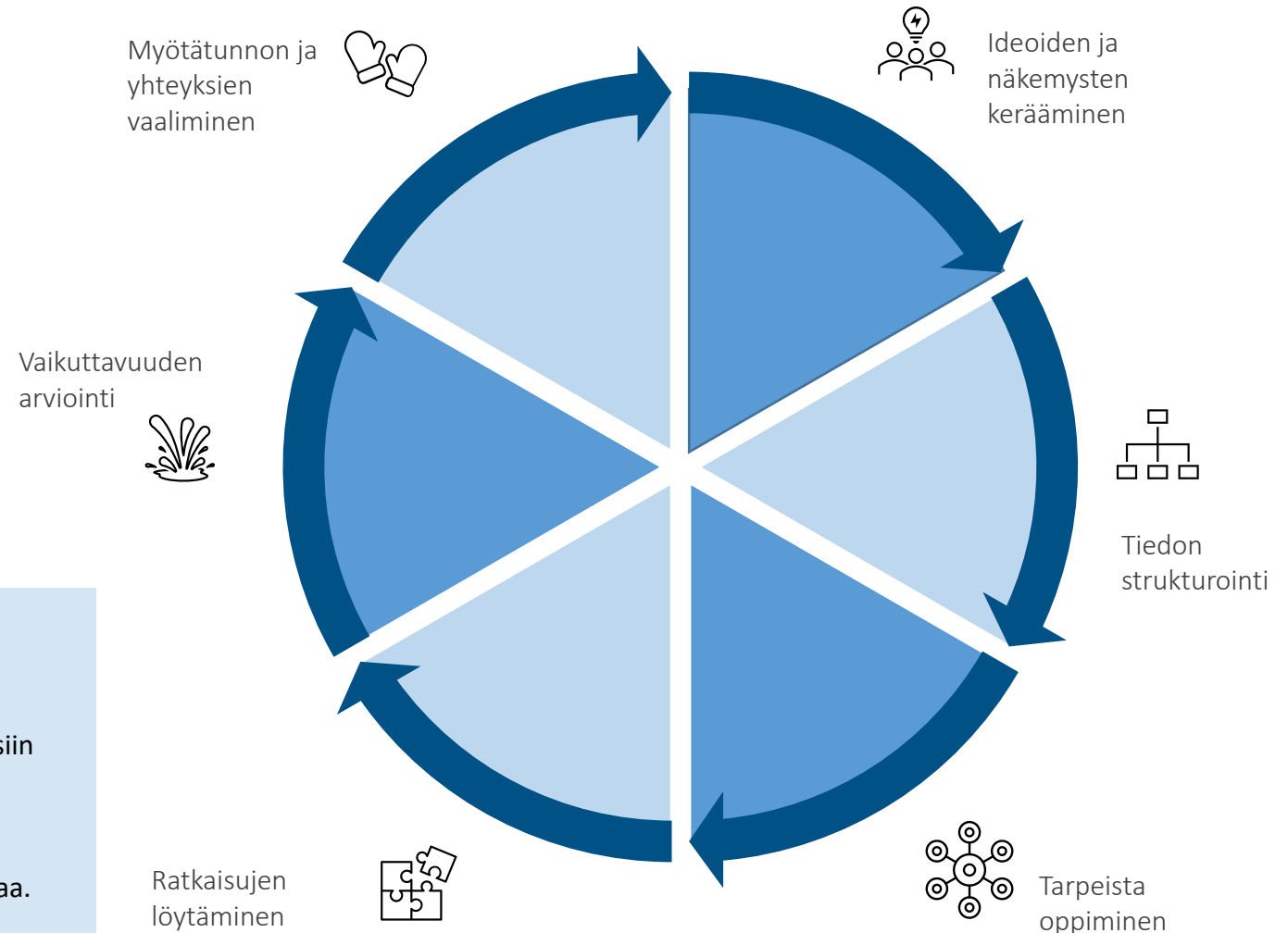
- Edeltävissä tilaisuuksissa käytyjen keskustelujen antia analysoidaan siten, että sen antia voidaan tuoda mukaan seuraavien tilaisuuksien suunnitteluun ja osallistujien työn tueksi lisätietona.
- Kumuloituvaa tietoa tulisi esitellä rinnakkain ennakkokyselyn tulosten esittelyn kanssa, jotta hyödynnettävä tieto ja sen käsittelytavat pysyvät avoimina. Samalla jalostetaan vuorovaikutuksen keinoja tilaisuuksien edetessä (kuvattu edellä).

Sekä tieto että vuorovaikutuksen tavat rakentuvat kumuloituvasti.

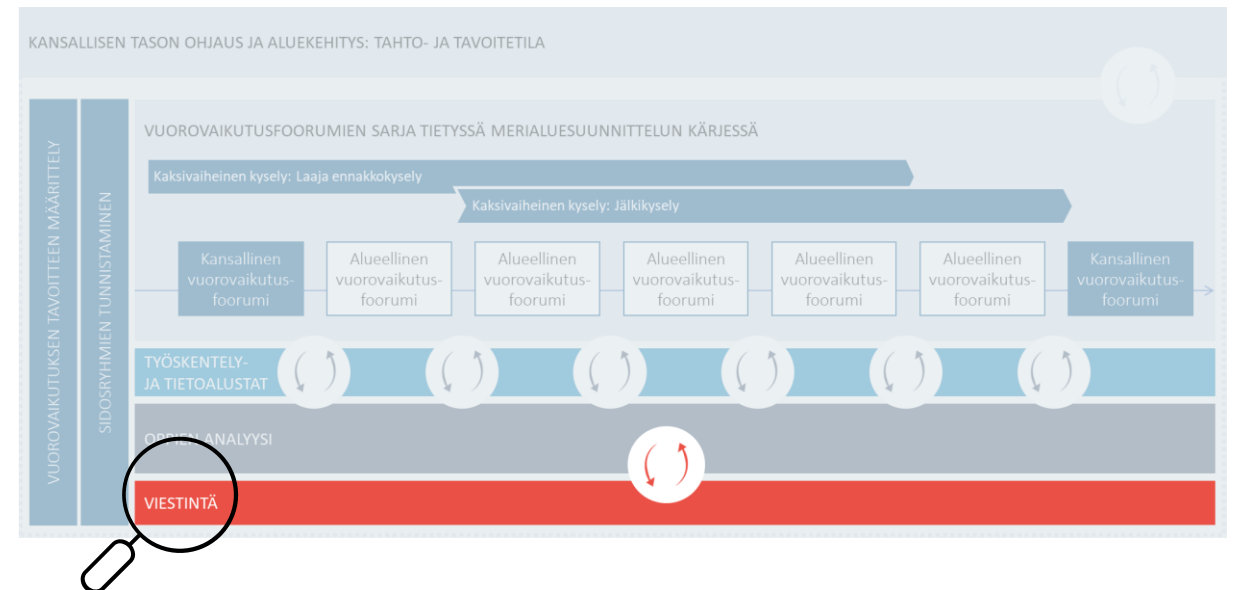
- Tarkoituksena on yhtäältä hyödyntää monialaista ja – näkökulmaista osaamista vuorovaikutusprosessin rakentamisessa ja toisaalta osoittaa osallistujille käytännön kautta, että heidän osallistumisellaan ja panoksellaan on suora vaikutus kehkeytyvään malliin. Syklisyys oli toisin sanoen keino saada näkyviin se, miten eri tahojen esiin nostamat asiat ja yhteistyön tulokset muovaavat mallia ja merituulivoiman suunnitteluprosesseja.

Käytäntöjä, joilla oppien analyysiä voi tukea:

- Työpajan jälkeisellä ryhmien puheenjohtajien (ja mahdollisesti myös kirjureiden) yhteisellä purkukeskustelulla fasilitaattoreiden kanssa voitaisiin varmistaa vielä, että fasilitaattorit ymmärtävät kootun tiedon oikein, keskustelun mahdolliset nyanssit voivat välittyä ja keskustelun ilmapiiiriä koskevaa tietoa voidaan saada. Tähän on syytä varata aikaa ja resursseja.
- Tiedon analysointiin ja jalostamiseen tilaisuuksien välillä tulee varata aikaa. Tämän vuoksi tilaisuuksien aikataulutuksen on suotavaa olla riittävän huokoista siten, että tilaisuuksien väliin jää 1-2 viikkoa.

Viestintä

Kuva Suomen Hyötytuuli

Viestintä tukee vuorovaikutusta: vuorovaikutusfoorumien 2023 metaviesti ja ydinviestit

Metaviesti:

Valmistaudumme merten käytön muutokseen kutsumalla laajan sidosryhmäjoukon **merialuesuunnittelun vuorovaikutukseen.**

Avainsanoja: yhteensovittamisen haaste, avoimuus, yhdenvertaisuus, vuorovaikutuksen monipuolistaminen, yhteistyön henki ja yhteensovittamisen kulttuuri

Sisällölliset ydinviestit:

Sisällölliset ydinviestit määritellään prosessin edetessä, vuorovaikutuksen "tuloksena" tai käsiteltävästä teemasta käsin

Ne ovat luultavimmin alueilta ja sidosryhmiltä nousevia viestejä, joissa voi kuulua tärkeitä näkökulmia, huolia, kehitettyjä ratkaisuja yms.

Viestinnän aallot ja rakennuspalikat

- Aalto 1: Mistä vuorovaikutusfoorumeissa on kyse – kehotus vastata kyselyyn ja ilmoittautua alueelliseen tilaisuuteen
- Aalto 2: Alueellisten tilaisuuksien jälkeiset yhteenvedot
- Aalto 3: Tulosten esittely ja yhteenveto hankkeesta

Perusviestintä

- Tilaisuuksien markkinointi
- Kyselyiden markkinointi ja tulosten analysointi
- Tilaisuuksien tuloksista raportointi – alueelliset erot huomioiden ja niitä analysoiden
- Vuorovaikutusmallista viestiminen hankkeen loppuksi

Vuorovaikutuksen työkaluja viestinnässä

- Alueellisissa tilaisuuksissa järjestettävät äänestykset/kyselyt/gallupit
- Edellisten tilaisuuksien nostojen tuominen seuraavien sisältöihin
- Uutiskirje, joka aktivoi myös vuorovaikutteisuuteen
- Viestinnän sisällöissä haastattelumalli, jossa nostetaan esiin paikalla olleiden toimijoiden näkemyksiä osana perusviestintää
- Keskustelualusta Meriverkon Howspace
- Rohkaiseminen myös julkiseen keskusteluun

Käytössä olevat kanavat

- Merialuesuunnittelun yhteistyöverkosto ja sosiaalisen median alustat
- Ministeriön kanavat
- Rannikkomaakuntien liittojen kanavat ja muut alueellisten toimijoiden kanavat (kunnat, paikallismedia)
- Merialuesuunnittelun uutiskirje
- Meriverkon Howspace tai vastaavat yhteistyöalustat
- Sidosryhmien kanavat (spontaani näkyvyys)
- Mahdolliset muut kanavat

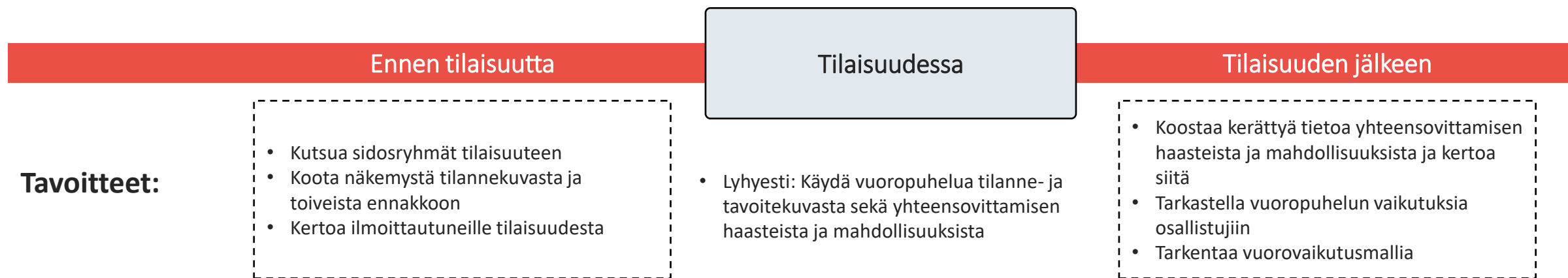
Esimerkki merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeilta 2023: Vuorovaikutusprosessin viestintä jakaantui kolmeen aaltoon

- Aalto 1: Mistä vuorovaikutusfoorumeissa on kyse – kehotus vastata kyselyyn ja ilmoittautua alueelliseen tilaisuuteen
 - Aalto 2: Alueellisten tilaisuuksien jälkeiset yhteenvedot
 - Aalto 3: Tulosten esittely ja yhteenveto hankkeesta
- Aaltojen tarkempi sisältö on avattu erillisessä viestintätoimien taulukossa

		2023																								
		Heinäkuu				Elokuu				Syyskuu				Lokakuu				Marraskuu				Joulukuu				
		27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
Aalto 1																										
Aalto 2																										
Aalto 3																										
Kansalliset foorumit									▲											▲						
Alueelliset foorumit														▲	▲			▲	▲							

Viestintään on syytä varata aikaa erityisesti ennen ja jälkeen tilaisuuksien

– tarkempi kuva viestinnästä tilaisuuksien ympärillä

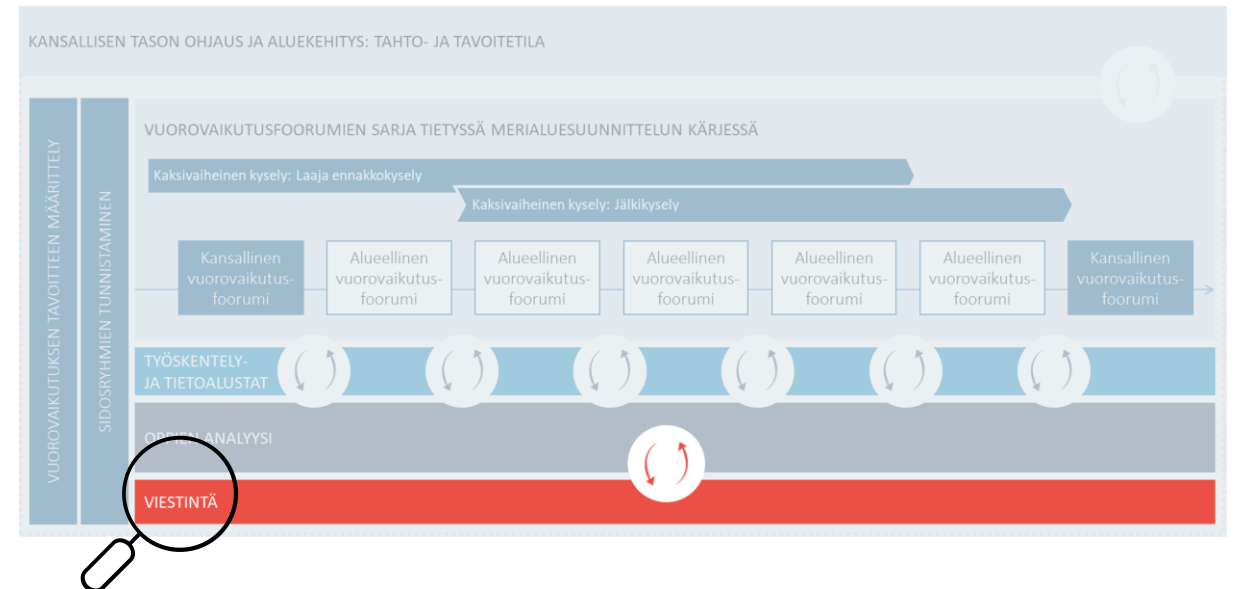
Kohderyhmä	Viestinnän toimenpiteet		
Sisäinen: ohjausryhmä ja foorumien järjestäjät	<ul style="list-style-type: none"> • Kutsulistojen laatiminen ja täydentäminen • Jaettava kutsu • Kutsu määritellä sopivat alustajat 	<ul style="list-style-type: none"> • Rooli tilaisuuksissa koollekutsujina, merialuesuunnittelun edustajina, sidosryhmien kuulijoina ja yhteensovittamisen mahdollistajina • Voivat toimia esimerkiksi kirjureina 	<ul style="list-style-type: none"> • Kooste tilaisuuden keskustelusta ja ryhmätyöskentelystä • Palautteen kokoaminen tilaisuudesta
Ulkoinen: foorumeihin kutsuttavat ja kyselyihin osallistuvat sidosryhmät	<ul style="list-style-type: none"> • Kutsun laadinta ja lähettäminen suoraan (sis. Ennakkokysely) • Kutsun jakaminen eri kanavissa ja verkostoissa • Muistutuskutsut • Ilmoittautumisvahvistus • Ennakkokyselyn erillismarkkinointi eri kanavissa ja verkostoissa • Alustajien kutsuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tilanne- ja tavoitekuvaa koskevan tiedon jakaminen alustuksissa • Aktiivinen kutsuminen jakamaan näkemyksiä fasilitoinnin avulla 	<ul style="list-style-type: none"> • Kutsu vastata jälkikysely
Täysin avoin: suuri yleisö	<ul style="list-style-type: none"> • Kutsu vastata ennakkokyselyyn 		<ul style="list-style-type: none"> • Tiedote tilaisuuden keskusteluista

Viestinnän toimenpiteet, aikataulut, vastuut ja kanavat voidaan koota erilliseen taulukkoon

Esimerkki
merituulivoiman
vuorovaikutus-
foorumeilta 2023

ajankohta	aalto	sisältö	sisältövastuu	julkaisuvastuu	julkaisukanava	kohderyhmä	muuta
koko hankkeen ajan	1-3	Keskustelufoorumin seuraaminen	Gaia + YM	-	Meriverkon Howspace	sidosryhmät	Meriverkon Howspace-alustaa hyödyntäen viestintäsuunnitelmaa suunnitellaan sidosryhmien kanssa. Merialuesuunnittelijat otetaan mukaan.
syyskuu 2023	1	Merialuesuunnittelun uutiskirje 1	Gaia + YM	Merialuesuunnittelu	Merialuesuunnittelun uutiskirje	sidosryhmät	fokuksena vuorovaikutusfoorumit: keuhko- ja sydän- ja verenkiertofoorumit
elokuu 2023	1	1. kansallisen foorumin kutsujen lähettäminen	Gaia + YM	YM	sähköpostitse	potentiaaliset osallistujat	
elokuu 2023	1	1. kansallisen foorumin ennakkokysely	Gaia	Gaia	Webropol-kysely, linkki sähköpostitse	kansallisen foorumin osallistujat	
1. kansallinen foorumi 4.9.2023							
syyskuu 2023	1	1. alueellisen foorumin markkinointi	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM (+Gaia)	Merialuesuunnittelun, YM:n (ja Gaian) kanavat	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	paikallismarkkinointia esim. paikallislehdissä
syyskuu 2023	1	1. alueellisen foorumin kutsujen lähetykset	Gaia	Gaia lähettää YM:n ja Mersun nimissä	sähköpostitse	Ulkoinen: tunnistetut potentiaaliset osallistujat	
syyskuu 2023	1	Ennakkokyselyn erillismarkkinointi	Gaia	Gaia + YM ja Merialuesuunnittelu	Webropol-kysely, jakaminen sosiaalisessa mediassa, Mersun kautta	Täysin avoin: laajat sidosryhmät	
		1. alueellisen foorumin muistutus	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM	sähköpostitse	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	Sis. Tarkennettu ohjelma ja alkuperäinen muistutus
3.10.2023	1	1. alueellisen foorumin ilmoittautumisvahvistus + ennakkokysely	Gaia	Gaia	Sähköpostiviesti	alueellisen foorumin osallistujat	Sis. Tarkennettu ohjelma ja muistutus
1. alueellinen foorumi Kotka 9.10.2023							
10.10.2023	2	1. alueellisen ja 1. valtakunnallisen foorumin jälkikysely	Gaia	Gaia	Webropol-kysely, linkki sähköpostitse + paperisena paikan päällä	1. alueellisen foorumin osallistujat	
Omanaan vko 41 vai yhdessä R	2	1. alueellisen foorumin kuulumiset	Gaia	Mersu	Meriverkon Howspace, Mersun muut kanavat	Täysin avoin: yleinen tietoisuus	
lokakuu 2023	1	Ennakkokyselyn erillismarkkinointi jatkuu	Gaia	Gaia + YM ja Merialuesuunnittelu	Webropol-kysely, jakaminen sosiaalisessa mediassa, Mersun kautta	Täysin avoin: laajat sidosryhmät	
lokakuu 2023	1	2. alueellisen foorumin markkinointi	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM (+Gaia)	Merialuesuunnittelun, YM:n (ja Gaian) kanavat	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	
lokakuu 2023	1	2. alueellisen foorumin kutsujen lähetykset	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM	sähköpostitse	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	Sis. Ennakkokyselyn linkki
lokakuu 2023	1	2. alueellisen foorumin muistutus	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM	sähköpostitse	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	Sis. Tarkennettu ohjelma ja alkuperäinen muistutus
3.10.2023	1	2. alueellisen foorumin ilmoittautumisvahvistus + ennakkokysely	Gaia	Gaia	Sähköpostiviesti	alueellisen foorumin osallistujat	Sis. Tarkennettu ohjelma ja muistutus
2. alueellinen foorumi Rauma 13.10.2023							
16.10.2023	2	2. alueellisen foorumin jälkikysely	Gaia	Gaia	Webropol-kysely, linkki sähköpostitse + paperisena paikan päällä	Ulkoinen: 2. alueellisen foorumin osallistujat	
Viikko 42	2	2. alueellisen foorumin kuulumiset	Gaia	Mersu	Meriverkon Howspace, Mersun muut kanavat	Täysin avoin: yleinen tietoisuus	
lokakuu 2023	1	Ennakkokyselyn erillismarkkinointi jatkuu	Gaia	Gaia + YM ja Merialuesuunnittelu	Webropol-kysely, jakaminen sosiaalisessa mediassa, Mersun kautta	Täysin avoin: laajat sidosryhmät	
lokakuu 2023	1	3. alueellisen foorumin markkinointi	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM (+Gaia)	Merialuesuunnittelun, YM:n (ja Gaian) kanavat	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	
lokakuu 2023	1	3. alueellisen foorumin muistutus	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM	sähköpostitse	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	
18.10.2023	1	3. alueellisen foorumin ilmoittautumisvahvistus + ennakkokysely	Gaia	Gaia	Sähköpostiviesti	Ulkoinen: alueellisen foorumin osallistujat	Sis. Tarkennettu ohjelma ja muistutus
3. alueellinen foorumi 31.10.2023							
1.11.2023	2	3. alueellisen foorumin jälkikysely	Gaia	Gaia	Webropol-kysely, linkki sähköpostitse + paperisena paikan päällä	Ulkoinen: 3. alueellisen foorumin osallistujat	
Viikko 44	2	3. alueellisen foorumin kuulumiset	Gaia	Mersu	Meriverkon Howspace, Mersun muut kanavat	Täysin avoin: yleinen tietoisuus	
marraskuu 2023	1	blogipostaus	Gaia	Gaia	Gaian nettisivut + sos. media, YM ja Merialuesuunnittelu jakavat omissa kanavissaan	Täysin avoin: yleinen tietoisuus	projektin puolivälissä yleinen postaus
	1	Ennakkokyselyn erillismarkkinointi jatkuu	Gaia	Gaia + YM ja Merialuesuunnittelu	Webropol-kysely, jakaminen sosiaalisessa mediassa, Mersun kautta	Täysin avoin: laajat sidosryhmät	
marraskuu 2023	1	4. alueellisen foorumin markkinointi	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM (+Gaia)	Merialuesuunnittelun, YM:n (ja Gaian) kanavat	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	
marraskuu 2023	1	4. alueellisen foorumin kutsujen lähetykset	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM	sähköpostitse	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	
26.10.2023	1	4. alueellisen foorumin ilmoittautumisvahvistus + ennakkokysely	Gaia	Gaia	Sähköpostiviesti	Ulkoinen: alueellisen foorumin osallistujat	Sis. Tarkennettu ohjelma ja muistutus
marraskuu 2023	1	5. alueellisen foorumin markkinointi	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM (+Gaia)	Merialuesuunnittelun, YM:n (ja Gaian) kanavat	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	
marraskuu 2023	1	5. alueellisen foorumin kutsujen lähetykset	Gaia	Merialuesuunnittelu + YM	sähköpostitse	Ulkoinen: potentiaaliset osallistujat	

Vuorovaikutuksen onnistumisen seuranta

Vuorovaikutuksen onnistumista seurataan analysoimalla sidosryhmien aktiivisuutta, yhteistyön toimivuutta, ajatusten muutosta ja koottua palautetta

Tilaisuudet

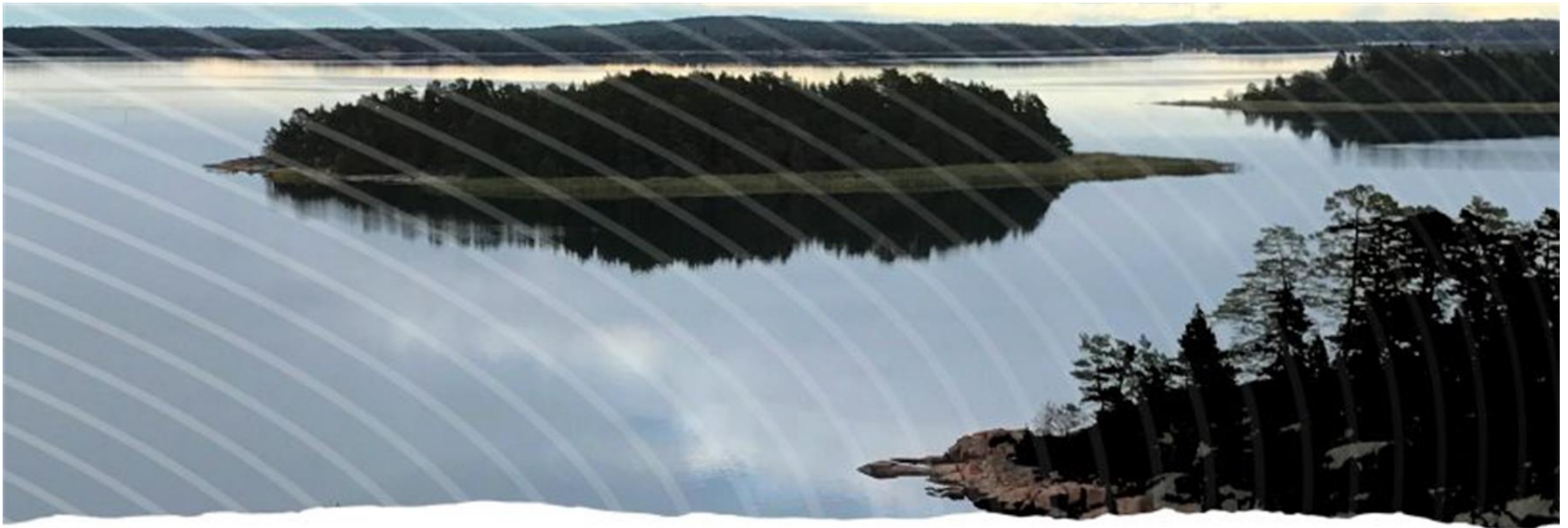
- Tilaisuuksien osallistujamäärät
- Tilaisuuksien osallistujajoukon monipuolisuus ja kattavuus suhteessa tunnistettuihin sidosryhmiin

Kyselyt

- Vastausten muuttuminen ennako- ja jälkikyselyn välillä vuorovaikutusprosessiin osallistumisen johdosta: ajatusten muutoksen seuranta
- Ennako- ja jälkikyselyyn vastanneiden määrät ja määrien suhde

Synteesi ja palaute

- Tilaisuuksien keskusteluiden peilaaminen kyselyissä relevantteina tunnistettuihin teemoihin
- Tilaisuuksista jälkikyselyllä koottu ja spontaani palaute osallistujilta
- Tilaisuuksista ohjausryhmältä saatu palaute

Mitä opittiin merituulivoiman
vuorovaikutusfoorumeissa 2023?

3.

Kuva Suomen Hyötytuuli

Merituulivoiman tavoitekuvasa korostui meren käytön kokonaiskuvan hallinta

Valtioneuvoston kanslian alainen nyrkki kannatettava asia

Yhteisvaikutusten tunnistaminen ja arviointi. Ekologista kestävyyttä tarkasteltaessa ja arvioitaessa on otettava huomioon myös maa-alueelle kohdistuvat vaikutukset.

WIN-WIN taloudellisesti: Halutaan että kaikki hyötyisivät, eikä kukaan joutuisi maksumieheksi (kunnat, kalastajat ym. muut elinkeinot)

- **Kansallisella tasolla tarvitaan tavoitekuva ja aikataulu merituulivoimatuotannolle.** Tällaista tavoitekuvaa merituulivoiman suunnittelun ja yhteensovittamisen raamiksi ei ollut Suomessa olemassa vuonna 2023.
- Merituulivoiman yhteensovittamisen periaatteet muiden näkökulmien ja muun merellisen tuotannon kanssa sekä tavoitekuva on syytä **sopia valtioneuvostotasolla eri ministeriöiden yhteistyönä.** Yhteensovittamisen periaatteiden lisäksi olisi hyvä asettaa tavoite merituulivoimatuotannon määrälle. Tavoitekuva tulee perustella uusiutuvan energiantuotannon kasvun tarpeella Suomessa ja sen näköpiirissä olevilla positiivisilla aluetalousvaikutuksilla, jotka syntyvät esimerkiksi energia- ja teknologiaviennin tuloksena.
- Keskusteluissa jaettiin varsin laajasti näkemys siitä, että **uusiutuvaa energiaa tarvitaan ja että merituulivoima on osa ratkaisua myös Suomessa.** Tästä poikkeavia näkökulmia ei juurikaan kuultu.
- **Merituulivoiman tavoitteellinen kehittäminen nähtiin kestävyyskysymyksenä laajemmin kuin vain esimerkiksi energiantuotannon ja ilmaston näkökulmista.** Tavoitteita merituulivoiman kestäväälle kehitykselle tunnistettiin liittyen kestävyuden eri ulottuvuuksiin, erityisesti ekologiseen ja taloudelliseen kestävyteen liittyen.
- Keskusteluissa esiin nostetut tai muotoillut **tavoitteet merituulivoimakehitykselle liittyivät luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja meriympäristön hyvän tilan saavuttamiseen, kehittämistyön avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen, yhteistyöhön ja sidosryhmien laajaan osallistamiseen, turvallisuuden varmistamiseen ja huoltovarmuuteen, lainsäädännön selkeyttämiseen ja Suomen etuun.** Esiin nostettiin myös jo olemassa olevia linjauksia, joiden kanssa kehittämisen tulisi olla linjassa, kuten tavoite kasvattaa suojelualueiden määrää 30 prosenttiin merialueilla.
- Tavoitteita jalostettiin edelleen toisen kansallisen foorumin ryhmätyössä ja keskiöön nostettiin **kokonaiskuvan hallinta meren käytön muuttuessa, toimintaympäristön selkeyttäminen ja yhteisen tietopohjan vahvistaminen, tiedon saatavuus ja käyttö.**

Tilannekuvatietoa kartutettiin ja ajantasaista tietoa toivottiin saataville

- Suunniteltuja merituulivoimahankkeita on Suomen merialueilla paljon, osa niistä myös päällekkäisiä. Hankekehittäjien ja asiantuntijoiden viesti on, että **kaikki hankkeet eivät tule toteutumaan**. Merkittävimpiä pullonkauloja hankkeiden toteutumiseksi ja tarkemman tilannekuvan muodostumiselle ovat talousvyöhykkeen lainsäädännön ja menettelyjen tarkentuminen.
- Merituulivoiman kestävä kasvun haasteena on, että **nykyiset suunnittelun ja luvituksen prosessit eivät takaa kattavaa hankkeiden yhteisvaikutusten ja merituulivoiman kokonaisvaikutusten arviointia**. Tämän nähtiin **edellyttävän kansallista koordinaatiota ja kansainvälistä yhteistyötä**.
- Sidosryhmät toivoivat **lisää aikaa ja resursseja** selvittää merituulivoiman hankekohtaisiin ja yhteisvaikutuksiin liittyviä tunnistettuja tietotarpeita. Selvitystyö vaatii aikaa, ja keskusteluissa nousi huoli siitä, että merituulivoimaa kehitetään kiireellä tai ainakin kiireen tuntu välittyy sidosryhmille ja että resursseja ei ole riittävästi huolelliseen suunnitteluun.
- Merituulivoiman **ajantasaista tilannekuvaa koskevaa tietoa** toivottiin saataville sidosryhmien käyttöön.
- **Osallistujat olivat sitoutuneita ratkaisemaan yhteensovittamisen haasteita**. Keskustelu tilaisuuksissa oli rakentavaa, ja tarve uusiutuvan energian tuotannon lisäämiselle myös merituulivoimaa rakentamalla tunnistettiin.

Tietoa tarvitaan lisää:
viranomaisyhteistyönä julkisen
tiedon järjestelmä, tietopuutteiden
selvittäminen

“

Hillitään harhakuva
merituulivoiman kiireestä. Ei ole
kiire.

”

Merituulivoima Pohjanlahdella

■ Kaavailut merituulipuistot

■ Kielteinen päätös

Aluevesiraja

RUOTSI

SUOMI

Talousvyöhykeraja

Tahkoluoto

Lähteet: Suomen ammatti-
kalastajaliitto, Tuulivoimayhdistys,
Kestävähallitus, Puolustusvoimat.

Suunnittelualueiden erityispiirteet merituulivoiman tilannekuvassa ja kehitysnäkymissä kumpuavat merialueen erilaisesta käytöstä, luonnonolosuhteista ja rannikon tarpeista

SUOMENLAHDEN SUUNNITTELUALUE

Aluevalvonnan tarpeet rajoittavat merituulivoimaa Suomenlahdella: Alueella ei ole merituulivoimahankkeita. Merituulivoiman mahdollisuudet ovat alueella nykyisellään huonot erityisesti maanpuolustuksen aluevalvonnan tarpeiden vuoksi. Tämä aiheuttaa huolta osattomuudesta reilussa vihreässä siirtymässä.

Energiaa tarvitaan: Energiankulutus on suurta, sillä rannikko on tiheään asutettua, ja alueella on teollisuutta. Alueelle kehitetään vetytalouteen ja akkuihin kytkeytyvää teollisuutta. Sähkönsiirto on merkittävässä roolissa alueella.

Vilkas meriliikenne: Alue on Suomen vilkkaimmin liikennöity, ja siellä on suuria satamia.

Luontoarvojen kartoitus on kesken: Erityisesti vedenalaisesta luonnosta Suomenlahdella ei vielä ole kattavaa kuvaa. Alue on lintujen muuttoreittiä.

Epäselvät kehittymisnäkymät: Tulevaisuudennäkymät uusiutuvassa energiassa ovat epäselvät, mutta teknologian kehitys aluevalvonnassa voi ratkaista joitain haasteita ja mahdollistaa merituulivoimaa. Ennakointi on vaikeaa mutta alueen sidosryhmät ovat kiinnostuneita merituulivoiman mahdollisuuksista.

Kokeilujen mahdollisuus: Suomenlahti voisi toimia pilottialueena muualla käytettäville ratkaisuille. Lisäksi alueella ollaan kiinnostuneita muista energiantuotannon muodoista.

Suunnittelualueiden erityispiirteet merituulivoiman tilannekuvassa ja kehitysnäkymissä kumpuavat merialueen erilaisesta käytöstä, luonnonolosuhteista ja rannikon tarpeista

SAARISTOMEREN JA SELKÄMEREN ETELÄOSAN SUUNNITTELUALUE

Alueella on merituulivoimatuotantoa ja lisää hankkeita on suunnitteilla: Osa suunnitteilla olevista hankkeista on jo varsin konkreettisella suunnittelun tasolla, kuten YVA-vaiheessa. Hankkeisiin liittyvä keskustelu myös sähkönsiirrosta ja toiminnoista maa-alueilla alkaa konkretisoitua.

Kalastus tarvitsee tilaa: Saaristomeri on kaupallisen kalastuksen saalismäärässä mitattuna Suomen merkittävä kalastuksen aluetta ja kalastuksen turvaamisen merkitys huoltovarmuuden kannalta korostuu alueella. Saaliista suurin osa on silakkaa ja merkittävin kalastuksen muoto on troolikalastus, jonka yhteensovittaminen merituulivoimapuistojen ja niiden sähkönsiirron kanssa aiheuttaa haasteita.

Meriliikenteen, erityisesti talvimerenkulun ja jäänmurron yhteensovittaminen merituulipuistojen alueilla vaatii paljon lisää tutkimusta jäistä, jään liikkeistä ja yhteisvaikutuksista.

Saaristomerens ja Selkämerens kansallispuistot arvokkaita sekä luonnoita että virkistyskäyttölle: Selkämerens eteläosan suunnitelluissa hankkeissa joudutaan ratkaisemaan se, miten sähkönsiirtoyhteydet kulkevat rannikkoa nauhana myötäilevän kansallispuistoalueen läpi ja yhteensovitetaan paitsi luontoarvojen, myös virkistyskäytön ja matkailun kanssa. Myös Saaristomeri on Suomen mittakaavassa merkittävä virkistyskäytön alue.

Lintujen muuttoreitti kulkee rannikon edustalla niin keväällä kuin syksyllä: Lintujen päämuuttoreitit ovat kansallisesti merkittäviä alueita, jotka on huomioitava, kun merituulivoimapuistoja sijoitellaan.

Suunnittelualueiden erityispiirteet merituulivoiman tilannekuvassa ja kehitysnäkymissä kumpuavat merialueen erilaisesta käytöstä, luonnonolosuhteista ja rannikon tarpeista

SELKÄMEREN POHJOISOSAN, MERENKURKUN JA PERÄMEREN SUUNNITTELUALUE

Merituulivoimasta on jo kokemusta: Alueella on merituulivoimatuotantoa ja lisää hankkeita on suunnitteilla niin aluevesille kuin talousvyöhykkeelle.

Talvimerenkulku on turvattava: Meriliikenne, laivaväylät ja pääsy satamiin on huoltovarmuuden kannalta ensisijaisen tärkeää, ja pohjoisessa jäänmurron tarve korostuu muihin merialueisiin nähden.

Teollisuudella on käyttöä energialle: Rannikolla on energiaa käyttävää teollisuutta niin Suomessa kuin Ruotsin puolella ja uusia tulevaisuuden mahdollisuuksia uusiutuvan energian paikalliselle käytölle.

Matalat ja makeat murtovesialueet ovat herkkiä muutokselle: Alueen matalilla merenlahdilla on paljon luontoarvoiltaan merkittäviä alueita. Alueella sijaitsee myös Perämeren kansallispuisto.

Joet ja vaelluskalat ovat keskeinen kysymys: Merituulivoiman eri hankkeiden yhteinen kokonaisvaikutus konkretisoituu alueella esimerkiksi vaelluskalojen kautta.

Kulttuuriarvojen ja luonnonperinnön osalta merkittäviä paikkoja suunnittelualueella ovat esimerkiksi Merenkurkun saariston maailmanperintökohde, Tornionjoki, Hailuoto ja Krunnit.

Kansainvälisen yhteistyön merkitys korostuu: Kapealla merialueella Ruotsin raja on lähellä ja alueella on vahvat perinteet ja käytännöt rajat ylittävässä yhteistyössä.

Yleisiä huomioita merituulivoiman yhteensovittamisesta muun merenkäytön kanssa

Merituulivoiman tapauksessa yhteensovittamisen haaste on merellisten toimintojen piirissä uudenlainen, kun kiinteää infrastruktuuria ollaan rakentamassa merialueelle, jolla sellaista on ennestään ollut vähän.

Yhtenä yhteensovittamisen läpileikkaavista haasteista nähtiin (tilanne)tiedon puute.

Se toistuu haasteena eri muodoissaan myös tiettyjen meren käytön muotojen yhteydessä. Tietopuutteisiin vastaaminen vie aikaa esimerkiksi silloin, kun on tehtävä perustutkimusta laajalla yhteistyöpohjalla.

Keskusteluissa toistui huoli siitä, ollaanko merituulivoimaa edistämässä liian kiireellä siihen nähden, että sitä voitaisiin tehdä vankalla tietopohjalla.

Merialuesuunnittelulla nähtiin keskusteluissa olevan hyvät eväät riittävään vuorovaikutukseen ja sen myötä onnistuneeseen toimintojen yhteensovittamiseen.

Keskusteluissa nostettiin kuitenkin esiin huoli siitä, että tämä onnistuminen haaskataan, jos merialuesuunnitelma ei ole sitova.

Opit yhteensovittamisesta toiminnoittain 1/5

	Merilogistiikka	Meriteollisuus
Syngiat merellisen energiantuotannon kanssa	<p>Merilogistiikka sekä infrastruktuuri mahdollistavat kulkemisen merituulivoimaloille – niin rakentamisen kuin operointiin liittyvän huoltokäynnit.</p> <p>Merelliset energianvarastoinnin ratkaisut kuten energiasaaret voivat mahdollistaa laivojen bunkrauksen merellä.</p>	<p>Merituulivoimapuistojen rakennuttaminen luo kysyntää meriteollisuudelle (rakentamiseen ja huoltamiseen tarvittavien alusten kehittäminen ja rakentaminen) sekä satamatoiminnoille.</p>
Ristiriidat merellisen energiantuotannon kanssa	<p>Merituulivoimapuistot kaventavat merilogistiikalla käytävissä olevia alueita, voivat pidentää reittejä ja aiheuttaa liikenteen tihentymiä. Meriliikenteen ohjautuminen kapeammille alueille voimistaa sen (ympäristö)vaikutuksia niillä. Kaventuminen vaikuttaa erityisesti talvimerenkulussa tarvittavaan joustavuuteen reittien valinnassa olosuhteiden mukaan. Lisäksi kaventuneet alueet lisäävät yhteentörmäysten riskiä.</p> <p>Merituulivoimaloiden vaikutuksia jääolosuhteisiin ja muuttuvien jääolosuhteiden vaikutuksia merelliseen liikenteeseen tutkitaan vielä.</p>	<p><i>Ristiriitoja ei noussut esiin tilaisuuksien ryhmätöissä tai muissa keskusteluissa.</i></p>
Hyvät käytännöt ja ratkaisun aihiot	<p>Merituulivoiman ja meriliikenteen kokonaistarkastelu ja yhteensovittaminen tiiviissä kansainvälisessä yhteistyössä Ruotsin kanssa on tarpeen osana merialuesuunnittelukierrosta.</p> <p>Jäänmurtokapasiteetin vahvistaminen auttaa yhteensovittamisessa.</p> <p>Tuulivoimayrityksiä toivottiin kompensoimaan mahdollista haittaa elinkeinoelämälle osallistumalla jäänmurron kustannuksiin.</p> <p>Toimiva meriliikenteen ohjaus (VTS) on hyvä käytäntö.</p>	<p>Vahva teollinen perintö – meriliikenne ja satamat – hyödyttää merituulivoiman kehittämistä.</p>
Tutkimustarpeita ja muita huomioita	<p>Meriliikenteen ja talvimerenkulun tarpeet ovat erilaisia eri merialueilla. Siinä missä meriliikenne on vilkkainta Suomenlahdella, ovat pohjoisimmat merialueet kaikkein riippuvaisimpia talvimerenkulun sujuvuudesta.</p> <p>Kansainväliset suositukset ja käytännöt eivät sellaisenaan ole Itämerellä käytävissä.</p> <p>Huomioitava on myös muun kuin laivaliikenteen yhteensovittaminen; helikopterit, ilmatyynyalukset, jäänmurtajat ja pienemmät vesialukset.</p> <p>Merenkulun ammattilaisten riittämättömyys merituulivoiman tarpeisiin voi muodostaa pullonkaulan merituulivoiman edistämiseksi.</p>	

Opit yhteensovittamisesta toiminnoittain 2/5

	Kalastus	Vesiviljely
Synergiat merellisen energiantuotannon kanssa	Merituulivoimalan jalusta voi toimia keinotekoisena riuttana ja siihen saattaa olla mahdollista syntyä kalojen kutualueita.	Vesiviljely ja merituulivoima voivat mahdollisesti hyödyntää yhteisiä huolto-, logistiikka ja turvallisuuspalveluita sijoituessaan lähelle toisiaan. Merituulivoima-alueille voidaan aktiivisin yhteistyömallein mahdollistaa kalankasvatus ja/tai levien- ja simpukoiden viljely. Näin voidaan tukea myös meriympäristön hyvää tilaa edistäviä toimia.
Ristiriidat merellisen energiantuotannon kanssa	Merituulivoimapuistojen ja energiakaapeleiden sijoittumisella sekä kalastuksen troolausalueiden välillä on nähtävissä ristiriitoja. Aluevesillä tuulivoima-alueet voivat vaikuttaa rannikkokalastuksen rysien ja verkkojen sijoitteluun ja ylipäättään kalastusalusten liikkumismahdollisuuksiin saaliin perässä. Lisäksi tuulivoima-alueet ja etenkin sähkönsiirto kaapeleilla mantereelle voivat vaikuttaa vaelluskalojen reitteihin ja kalojen kutualueisiin. Kiinteä infrastruktuuri voi myös hankaloittaa kalastuksen sopeutumista esimerkiksi ilmastonmuutokseen, vaikka nykyiset troolausalueet saataisiinkin turvattua. Mikäli merituulivoiman rakentaminen vähentää ammattikalastusta, vähenee myös kalastuksen seurauksena tapahtuva ravinteiden poisto merestä.	Jos merituulivoiman rakentaminen vaikuttaa meriympäristön hyvän tilan saavuttamiseen heikentävästi (esimerkiksi ammattikalastuksen vähenemisen kautta), se voi edelleen kaventaa kalankasvatuksen tuotantomahdollisuuksia samoilla vesimuodostuma-alueilla.
Hyvät käytännöt ja ratkaisun aihiot	Mahdollisuudet rakentaa kutupaikkoja kiinnostavat. Tutkimustietoa tarvitaan merituulivoiman vaikutuksesta kaloihin, mukaan lukien vaelluskaloihin. Kompensatioon suhtauduttiin ratkaisuna varauksella: kalastoon kohdistuva kompensointi kuten poikastuotantoalueiden kunnostus nähtiin hyvänä vaihtoehtona, kun taas kalastajien tulonmenetykskorvaus ja elinkeinon ”ostaminen” pois nähtiin huonompana, vaikka sillekin on paikkansa.	Alueiden monikäytön aktiivinen suunnittelu ja sen mahdollisuuksiin liittyvät selvitykset ovat tärkeitä vesiviljelyn ja merituulivoiman yhteensovittamiseksi.
Tutkimustarpeita ja muita huomioita	Tutkimustarpeita liittyy vaelluskaloihin ja muihin kaloihin kohdistuviin vaikutuksiin sekä kalojen käyttäytymiseen, kuten elinpiirin käyttämiseen. Tämä koskee sekä merituulivoiman rakentamisen että käytön aikaisia vaikutuksia.	Merituulivoiman vaikutukset kasvatettaviin kaloihin ovat vielä epäselviä, joten sijoittumista samoilta alueille on tarpeen selvittää. Tutkimustarpeita liittyy esimerkiksi vedenalaisen melun ja sähkömagneettisen säteilyn vaikutuksiin kaloihin. Ennakkokyselyssä vesiviljely oli vastaajien arvion mukaan yksi toiminnoista, joilla on parhaat mahdollisuudet sijoittua samalle alueelle 50 merituulivoiman kanssa.

Opit yhteensovittamisesta toiminnoittain 3/5

	Maanpuolustus	Sininen bioteknologia	Kaivannaiset
Synergiat merellisen energiantuotannon kanssa	<i>Ristiriitoja ei noussut esiin tilaisuuksien ryhmätöissä tai muissa keskusteluissa.</i>	<i>Ristiriitoja ei noussut esiin tilaisuuksien ryhmätöissä tai muissa keskusteluissa.</i>	Merituulivoimalahankkeiden tutkimuslupavaiheessa kerääntyy uutta tietoa merenpohjasta.
Ristiriidat merellisen energiantuotannon kanssa	Suomenlahdella ja Ahvenanmaan eteläpuolella puolustusvoimien ja merituulivoiman yhteensovittaminen on mahdotonta tällä hetkellä (tutkat).	<i>Ristiriitoja ei noussut esiin tilaisuuksien ryhmätöissä tai muissa keskusteluissa.</i>	<i>Ristiriitoja ei noussut esiin tilaisuuksien ryhmätöissä tai muissa keskusteluissa.</i>
Hyvät käytännöt ja ratkaisun aihiot	Hyödyntämättä jääneiden Puolustusvoimien puoltavien lausuntojen tilannetta selvitetään parhaillaan. Tarkoitus on ymmärtää, miksi hankkeet, jolle on annettu puoltava lausunto, eivät ole edenneet tai tulevatko ne etenemään. Näistä suurin osa koskee maatuulivoimaa.	<i>Ratkaisuja ei noussut esiin tilaisuuksien ryhmätöissä tai muissa keskusteluissa.</i>	<i>Ratkaisuja ei noussut esiin tilaisuuksien ryhmätöissä tai muissa keskusteluissa.</i>
Tutkimustarpeita ja muita huomioita	Tutkakysymyksen ratkaisemiseen ja esimerkiksi Nato-jäsenyyden vaikutukseen liittyy vielä avoimia kysymyksiä, mikä hankaloittaa merituulivoiman tulevaisuusnäköymien muodostamista erityisesti Suomenlahdella. Teknologian kehitys voi vaikuttaa tulevaisuuden mahdollisuuksiin hyödyntää voimaloita aluevalvonnan tarpeisiin. Nykyteknologialla tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Mahdollisella kompensatiomallilla Itä-Suomen ei ratkaista yhteensovittamisen haastetta, mutta se voi vastata osaltaan alueiden eriarvoisuuteen.	Sinisellä bioteknologialla nähtiin kyselyissä olevan hyvät edellytykset yhteensovittamiselle merituulivoiman kanssa. Se ei kuitenkaan noussut tilaisuuksien ryhmätöissä tai muissa keskusteluissa esiin.	Kaivannaisiin liittyvät näkökulmat eivät nousseet tilaisuuksien ryhmätöissä tai muissa keskusteluissa esiin.

Opit yhteensovittamisesta toiminnoittain 4/5

	Matkailu ja virkistys	Kulttuuriperintö
Syngiat merellisen energiantuotannon kanssa	Merituulivoima-alueet voivat toimia tulevaisuudessa matkailukohteina, ja mahdollisuus hyödyntää tuulivoimaloiden rakenteita metsästyksessä nähtiin kiinnostavana (voimalan käytön aikana ja/tai sen jälkeen).	Merituulivoimanhankkeiden yhteydessä tehtävät selvitykset voivat edistää vedenalaisen kulttuuriperinnön tutkimusta (tuulivoimanhankkeiden yhteydessä tehtävät selvitykset).
Ristiriidat merellisen energiantuotannon kanssa	Merituulivoima aiheuttaa matkailulle maisemahaittoja. Virkistystoiminnot voivat mahdollisesti vaikeutua merituulivoimapuistojen lisääntyessä, jos niihin liittyy alueella rajoituksia (esim. veneily). Merituulivoiman vaikutukset metsästettäviin lajeihin vaikuttavat myös metsästykseseen. Metsästykseseen käytetään samoja alueita kuin potentiaalisesti merituulivoimaan: molemmissa poissuljettuja ovat esimerkiksi luonnonsuojelualueet ja laivaväylät. Näin ollen tuulivoimalat voivat kaventaa metsästykseseen käytettäviä alueita, erityisesti jos niitä sijoitellaan luodoille. Merituulivoiman kaapeloinnit voivat vaikuttaa vaelluskaloihin ja sitä kautta vapaa-ajankalastuksen harjoittamiseen ja edelleen aluetalouteen. Esimerkiksi Tornionjoen lohen vaelluskierron häiriintymisellä voi olla merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia Tornionjokilaaksossa.	Merituulivoiman rakentamisella on ristiriitainen vaikutus kulttuuriperinnön säilyttämiseen aavan merimaiseman vähentyessä sekä mahdollisesti vedenalaisen kulttuuriperinnön tuhoutuessa. Mahdolliset negatiiviset vaikutukset vaelluskaloihin vaikuttavat niihin liittyvään elävään kulttuuriperintöön, Tornionjoen koskikalastukseen.
Hyvät käytännöt ja ratkaisun aihiot	Matkailu, jollailu ja virkistyskalastus merituulivoimapuistojen alueella osana Maripark-ajatusta nähtiin kiinnostavana. Teematapaamista esitettiin matkailun ja virkistyskalastuksen osalta merialuesuunnitteluun. Lausuntokäytännöt ovat tärkeitä matkailu-, virkistys- ja kulttuuriarvojen kannalta niin merialuesuunnittelussa kuin yksittäisissä merituulivoimahankkeissa.	Rajat ylittävä yhteistyö Ruotsin museoviraston kanssa on hyvä käytäntö Pohjanlahdella. Lausuntokäytännöt ovat tärkeitä matkailu-, virkistys- ja kulttuuriarvojen kannalta niin merialuesuunnittelussa kuin yksittäisissä merituulivoimahankkeissa.
Tutkimustarpeita ja muita huomioita	Rannikon ihmiset ja sosiaalinen hyväksyntä: jääkö paikallisten kokemus keskustelussa sivuun? Sama kysymys liittyy niin kulttuuriperintöön kuin laajemmin sosiaaliseen hyväksyntään. Ennakkokyselyssä maisemahaitta oli yksi vastaajien merkittävimpänä pitämä merituulivoiman haitta.	Elävästä ja aineettomasta kulttuuriperinnöstä tarvitaan lisää selvitystietoa. Merituulivoimasta voi elinkaarensa aikana muodostua osa kulttuuriperintöä ja sen ympärille voi keskittyä toimintoja. Rannikon ihmiset ja sosiaalinen hyväksyntä: jääkö paikallisten kokemus keskustelussa sivuun? Liittyy myös matkailuun ja virkistykseen.

Opit yhteensovittamisesta 5/5

	Luonnonsuojelu ja –hoito
Synergiat merellisen energiantuotannon kanssa	<p>Puhdas uusiutuva tuulienergia on yleisesti hyvä asia luonnon ja ilmaston kannalta.</p> <p>Mikäli merituulivoimapaistot sijoittuvat syville vesialueille, vaikutukset ekosysteemeihin tyypillisesti lieventyvät. Lisäksi voi olla mahdollista synnyttää uusia (riutta)elinympäristöjä. Sähkönsiirron vaikutukset kohdistuvat kuitenkin tällöinkin myös matalille merialueille ja rannikolle.</p> <p>Hankkeiden yhteydessä tehtävistä luontoselvityksistä saadaan lisää tietoa lajistosta ja olosuhteista, mikäli se voidaan jakaa yhteiseen käyttöön. Tiedonjako on erityisen tärkeää talousvyöhykkeellä, mistä luontotietoa on koottuna vähemmän.</p>
Ristiriidat merellisen energiantuotannon kanssa	<p>Merituulivoiman rakentaminen ja käyttö vaikuttavat luonnon ekosysteemiin kielteisesti sekä vieden tilaa elinympäristöiltä että rakentamisen ja operoinnin aikaisten ympäristövaikutusten kautta (rakentaminen, kaapelit, huoltokäynnit). Vaikutukset ovat merkittävämpiä matalissa vesissä ja rannikon läheisyydessä kuin avomerellä ja syvillä vesialueilla.</p> <p>Rakentamisen ja operoinnin aikaisia ympäristövaikutuksia ovat esimerkiksi vedenalainen melu, veden sameus, värinä ja sähkömagneettinen säteily. Ympäristövaikutuksista hieman huonommin tunnettuina ja keskustelussa sivuun jäävinä tunnistettiin voimaloiden vaikutukset tuuliin ja virtauksiin sekä edelleen rehevöitymiseen, äänihaitat, lapojen ja muiden osien eroosio ja mikromuovien syntyminen, kemikaalipäästöt, ruoppaus- ja läjitysmassoihin liittyvät vaikutukset sekä vieraslajeihin liittyvät riskit.</p> <p>Merituulivoima vaikuttaa eri tavoin eri eliölajeihin eri tavoin. Vaikutukset voivat kohdistua esimerkiksi kalojen vaellusreitteihin ja kutupaikkoihin, lintujen muuttoreitteihin, talvehtimiseen ja pesintään, hylkeisiin ja vedenalaisen luontoon.</p> <p>Merituulivoimaloiden vaikutuksia jääolosuhteisiin tutkitaan – tämä voi edelleen vaikuttaa jäätä hyödyntävien lajien elinympäristöihin.</p>
Hyvät käytännöt ja ratkaisun aihiot	<p>Ympäristöohje merituulivoimalle: YVA, luvitus ja vaikutusten seurantaan velvoittaminen ja laadukkaat luontoselvitykset ovat hyviä käytäntöjä hankekohtaiseen ympäristövaikutusten arviointiin ja mahdollistavat vaikutusten lieventämistä ja välttämistä. Kun merituulivoimakehittämisestä kertyy osaamista niin hankekehittäjille kuin viranomaisille, sen koostaminen oppaaksi hankekehittäjille nähtiin hyvänä ratkaisuna ympäristövaikutusten selvittämiseen ja lieventämiseen. Oppaaseen olisi hyvä tuoda oppia kokemuksista ja tutkimuksesta myös ulkomailta.</p> <p>Luontoarvoihin liittyen tunnistettiin paljon tutkimusaihoita, esimerkiksi merituulivoiman vaikutuksista merieliöihin ja merituulivoimapaistojen yhteisvaikutusten arvioimiseksi. Tiedon jakaminen ja hyödyntäminen edellyttää myös koordinoitua ja työtä ja siihen tarvitaan vastuutaho.</p>
Tutkimustarpeita ja muita huomioita	<p>Osalla merialueita vedenalaisten luontoarvojen kartoitus on kesken.</p> <p>Kilpailuasetelma hankkeiden välillä talousvyöhykkeellä haittaa niiden valmistelussa kootun ympäristötiedon jakamista ja hyödyntämistä.</p>

Tunnistettuja tutkimuksen aiheita

Vaelluskalatutkimus

Aihepiiri:

- Kalayksilöiden seuranta ja pitkittäisseuranta kalojen käyttäytymisen vuosittaisesta vaihtelusta,
- Yhteisvaikutukset koko Itämerellä,
- Rajat ylittävä tarkastelu kansainvälisenä yhteistyönä

Toimijat: Luke (toteuttajana), hankekehittäjät, ministeriöt (MMM, YM, TEM), ELY:t (YVAN ohjaajana, neuvoantavana)

Rahoitus: Public-private-rahoitus

Tiedonjaosta ja saavutettavuudesta on huolehdittava mahdollisimman avoimesti kaikkien sidosryhmien suuntaan.

Viranomaistahoille tulisi saada käyttöön tietopankki, johon voisi sijoittaa luottamuksellistakin tietoa.

Vaikutukset merialueen eliöihin

Luonnonvarakeskuksen ja tuulivoimayhtiöiden WINDLIFE-hanketta vastaavaa kattavaa hanketta toivottiin merituulivoiman vaikutuksista merialueen eliöihin.

Kalaston seurantaohjelma

Kalakantojen tilanne tuulivoima-alueilla on syytä selvittää mukaan lukien

- lisääntymisalueet,
- poikastuotanto ja
- muu seuranta.

Kalasto- ja kalastusvaikutusten seurantaan tarvitaan myös merituulivoimapuistojen rakentamisen ja käytön aikana.

Hankekehittäjien osallistumista tutkimukseen ja haittojen kompensointiin pidettiin hyvänä. Siihen esitettiin rahastotai verotusmallia, jossa yhtiöt sitoutuvat kehitystä aloittaessaan investoimaan rahastoon, jonka kautta voidaan kustantaa niin tutkimusta ja kehittämistoimintaa kuin kompensoida aiheutuneita haittoja. Esimerkkinä mainittiin oli kalastuksen kehittämistoimet.

Talvimerenkulku, merituulivoima ja jääolosuhteet

Tarkempi tieto ja kokonais kuvan muodostaminen

- jääolosuhteista Itämerellä ja
- merituulivoimapuistojen vaikutuksesta jääolosuhteisiin (esimerkiksi ahtojään, jäävallien ja sohjovöiden muodostuminen)

sekä ilmastonmuutoksen vaikutusten ennakointi.

Toimijat: Ilmatieteenlaitos, SYKE, VTT, LUKE, Väylävirasto, Traficom ja yliopistot.

Vaelluseliöhanke

Vaeltaviin lajeihin, kuten vaelluskaloihin ja lintuihin, kohdistuvat erityisesti koko merituulivoiman kokonaisuuden vaikutukset eri valtioiden vesillä olevista hankkeista. Näiden selvittäminen voisi tapahtua myös yhtenä kokonaisuutena.

Kuva Suomen Hyötytuuli

Nykyisellään sivuun jääviä aiheita listattiin alueellisten foorumeiden ryhmätyöskentelyssä

- Elinkaariajattelun, kuten suunnitelmat merituulivoimalan käytön jälkeisistä toimista, puuttuminen keskustelusta pohditutti osallistujia.
- Ympäristövaikutuksista sivuun jäävinä tunnistettiin voimaloiden vaikutukset tuuliin ja virtauksiin sekä edelleen rehevöitymiseen, äänihaitat, lapojen ja muiden osien eroosio ja mikromuovin syntyminen, ruoppaus- ja läjitysmassoihin ja alunamaihin liittyvät vaikutukset sekä vieraslajeihin liittyvät riskit. Myös meriekosysteemin hiilinielut mainittiin sivuun jäävänä aiheena.
- Vaikutukset maa-alueilla sähkönsiirron muodossa jäävät osin keskustelussa sivuun, mutta ovat toisaalta nousseet osalla alueista enemmän esiin sen myötä, kun hankkeet ovat edenneet kohti konkretiaa.
- Sosiaalinen hyväksyttävyyys ja vaikutukset rannikon ihmisiin – osallistujia mietitytti, jääkö kokemus sivuun keskusteluissa merituulivoimasta.
- Muu merellinen energiantuotanto nähtiin asiana, jonka mahdollisuuksia pitäisi tarkastella enemmän.
- Sininen bioteknologia tai kaivannaiset eivät aloina nousseet esiin tilaisuuksien keskusteluissa

“

Merituulivoiman käytön ja rakentamisen aikainen liikenne aiheuttaa vaikutuksia mantereen puolella – erityisesti maatukikohdan/sataman ympäristössä, josta merituulivoima-alueelle operoidaan.

Vähän tietoa liittyen siihen miten paikalliset rannikkoyhteisöt ja kansalaiset ymmärtävät ja kokevat muutokset alueellaan, eli heidän näkemykset uusista hankkeista – tieto olisi tärkeää uusien hankkeiden hyväksyttävyyden ja oikeudenmukaisuuden kannalta ”

“

Kuka hyötyy tuotetusta energiasta? Energiateollisuus, kansalaisille halpaa sähköä? Kuka kantaa riskit?

Kuva Suomen Hyötytuuli

Merituulivoiman kestävä käyttö edellyttää nykyistä laajempaa yhteistyötä eri maiden kesken

Yhteistyön tarpeita tunnistettiin koko Itämeren maiden kesken mutta erityisesti Suomen ja Ruotsin välillä ja toisaalta Manner-Suomen ja Ahvenanmaan välillä.

Lisää yhteistyötä peräänkuulutettiin viranomaisten välille mutta myös esimerkiksi tutkimukseen. Mukaan toivottiin myös hanketoimijoita, tuulivoiman etujärjestöjä ja elinkeinoteollisuutta sekä paikallisia asukkaita.

Yhteistyölle on olemassa hyvä käytäntöjä ja vakiintuneita tapoja, joista esimerkkeinä mainittiin Rajajokikomissio, raja-alueen kuntien välinen yhteistyö, HELCOM-VASAB-yhteistyö ja merialuesuunnittelun kansainvälinen yhteistyö

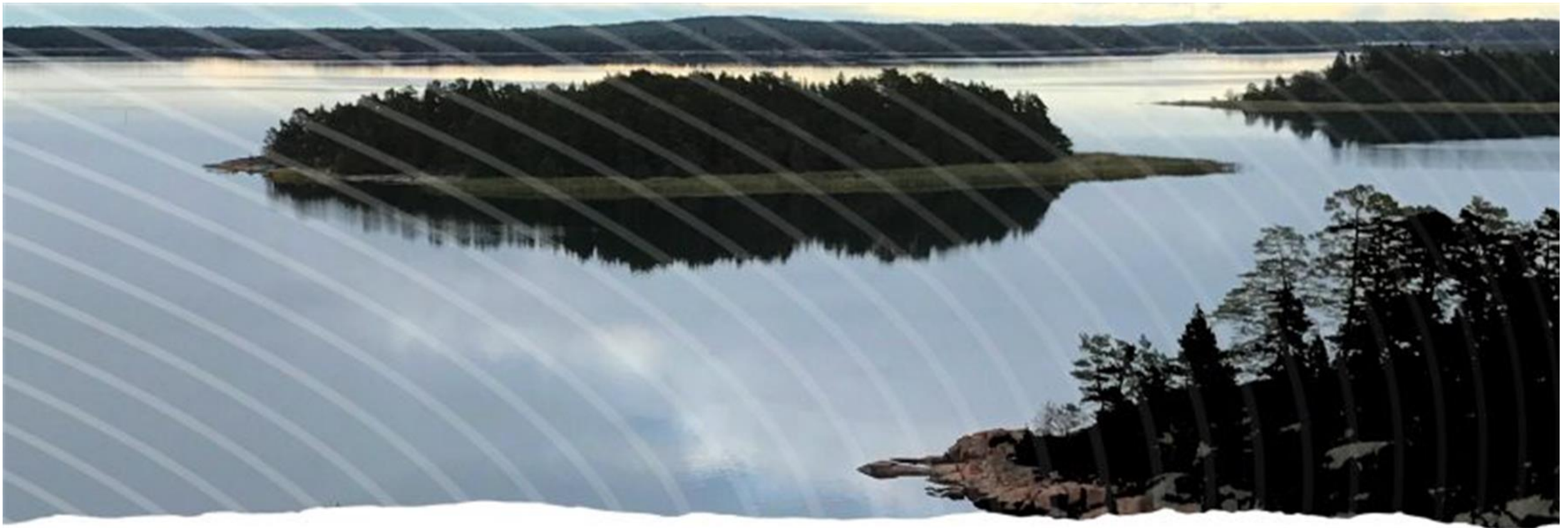
Kansainvälisesti ratkaistavia kysymyksiä tunnistettiin useita

- **Kokonaiskuvan muodostaminen** merituulivoimasta Itämerellä vaatii Itämeren maiden välistä yhteistyötä.
- **Rajat ylittävien vaikutusten arviointi** olisi tärkeää niin ympäristövaikutusten, elinkeinovaikutusten kuin esimerkiksi kulttuuriperintöön liittyvien vaikutusten osalta
- Kansainvälisinä **tutkimusaiheina nostettiin esiin mm. vaelluskalat ja linnut.**
- **Talvimerenkulussa** hyödynnetään jo laajasti eri valtioiden vesialueita ja sen turvaamisessa nähtiin yhteistyöllä mahdollisuuksia.

Kansainvälisessä yhteistyössä nähtiin mahdollisuuksia hyvien käytäntöjen tuomiseen myös Itämeren ulkopuolelta niiltä alueilta, joilla merituulivoimasta on Suomea enemmän kokemusta, ja niistä oppimiseen. Merituulialueiden kilpailutusten nähtiin parhaimmillaan tuovan esiin hyviä käytäntöjä ulkomailta, kun ulkomaisia investoreita tai hankekehittäjiä osallistuu niihin.

www.merialuesuunnittelu.fi
www.merialuesuunnitelma.fi

Liitteet

MERIALUESUUNNITTELU

Huomioita ja kokemuksia
vuorovaikutusmallista merituulivoiman
vuorovaikutusfoorumeilla 2023

Merituulivoiman
vuorovaikutusfoorumit 2023

Nostoja merituulivoiman vuorovaikutusprosessista 2023:

Alueelliset tilaisuudet Suomen rannikolla loka-marraskuussa:

Kotka

Rauma

Vaasa

Oulu

Tornio

2 kansallista foorumia kartutti kuvaa kokonaisuudesta.

556

osallistumista merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeilla.

Ennakkokyselyllä tavoitettiin myös vakituisia ja kesäasukkaita.

Jälkikyselyllä tunnistettiin,

miten ajattelu muuttui

vuorovaikutuksen seurauksena.

77

Pienryhmää tunnisti haasteita, hyviä käytäntöjä ja tavoitteita.

Monien **eri** sidosryhmien välistä fasilitoitua yhteistyötä pidettiin erityisen tärkeänä ja toivotaan jatkossakin.

Kuva Suomen Hyötytuuli

Huomioita sidosryhmien osallistamisesta merituulivoiman vuorovaikutusfoorumeilta

Tilaisuuksien osallistujamäärät olivat odotetun mukaisia, joskin joissain alueellisissa tilaisuuksissa ne ylittivät odotukset.

Tilaisuuksien osallistujaluvut pyöristettyinä:

- Ensimmäinen kansallinen foorumi 90 osallistujaa
- Alueelliset foorumit
 - Kotka 60 osallistujaa
 - Rauma 90 osallistujaa
 - Vaasa 90 osallistujaa
 - Oulu 80 osallistujaa
 - Tornio 60 osallistujaa
- Toinen kansallinen foorumi: 90 osallistujaa

- Asiantuntijavuorovaikutus oli prosessissa varsin hyvällä tasolla määrän, laadun ja kattavuuden suhteen, mutta kansalaisvaikuttamisen rooli näyttäytyi ohuena. Kansallisissa tilaisuuksissa kutsuttujen pääpaino oli valtakunnallisissa toimijoissa (ml. etujärjestöt) ja yrityskenttää edustivat pääosin energia-alan yritykset. Alueellisten tilaisuuksien osallistujissa korostuivat merituulivoiman arvoketjun yritykset, eri alojen tai aiheiden etujärjestöt sekä viranomaiset, kuten ELY-keskusten edustajat ja hallinto. Myös tutkimuslaitoksista oli osallistujia ja osaan tilaisuuksista saatiin kattava edustus myös alueen kunnista. Virkistyskäyttö ja esimerkiksi matkailu taas olivat niukemmin edustettuina. Samoin Metsähallituksen monialaisen roolin merihiekan käytössä, merituulivoiman kehittämisessä ja luontoarvojen selvittäjän sekä merten monikäytön edistämässä olisi ollut hyvä näkyä osallistujissa. Ennakkokyselyyn kuitenkin saatiin suhteellisen paljon vastauksia alueiden vakituisilta tai kesäasukkailta eli se täydensi toivotulla tavalla tilaisuuksiin osallistuneiden näkemyksiä. Tilaisuuksien osallistujat taas olivat useammin työnsä tai tehtävänsä puolesta sidosryhmiä edustavia eli asiantuntijoita.
- Vuorovaikutusta järjestettäessä on tärkeää pohtia, millainen tasapaino asiantuntijavaikuttamisen ja kansalaisvaikuttamisen välille halutaan käsiteltävässä teemassa. Asiantuntijoita on tavallisesti kansalaisia helpompi tavoittaa, mutta tasapainottaminen näiden välillä voi olla joissain teemoissa tarpeen. Kansalaiset ovat myös oman alueensa paikallistuntijoita. Heidän näkemyksensä ja kokemuksensa tuovat olennaisia näkökulmia mm. hyvinvointiin ja koettuun osallisuuteen liittyen. Tämä on kytköksissä myös asiantuntijavaikuttamisen onnistumiseen. Mielipideilmaston ja paikallisten näkökulmien parempi ymmärtäminen edesauttaa toiminnan kestävyuden varmistamista myös sosiaalis-kulttuurisesti. Myös paikallismedian hyödyntämistä ilmapiirin ymmärtämiseksi voi harkita.
- Paikallistuntemuksen hyödyntäminen on tärkeää paitsi sidosryhmien tunnistamisessa myös niiden tavoittamisessa. Kuntien ja kaupunkien kautta voi olla mahdollista tavoittaa kansalaisia ja sosiaalisen median kautta levitettävät kutsut voivat tavoittaa heitä.
- Kiire ei tietenkään saa ajaa ohi kattavasta osallistavuudesta. Aikaa tulee olla sekä sidosryhmien tunnistamiseen ja mukaan kutsumiseen että aidon osallistumisen toteuttamiseen saavutettavalla tavalla.
- Vaikuttamiseen liittyvä väsymys voi teemasta ja alueesta riippuen vaikuttaa sidosryhmien osallistumiseen. Siihen vaikuttavat muut käynnissä olevat kuulemis- ja vuorovaikutusprosessit ja esimerkiksi se, miten konkreettista aihepiiriin toiminta alueella on. Tämä on hyvä huomioida kutsuttaessa sidosryhmiä vuorovaikutukseen.

Vuorovaikutusprosessiin osallistuttiin laajasti, mutta saavutettavuuteen tulee edelleen kiinnittää erityistä huomiota

Kyselyt

- Ennakkokyselyyn vastasi 107 ja jälkikyselyyn 68 henkilöä. Ero selittyy pitkälti sillä, että ennakkokysely toteutettiin täysin avoimena ja sitä jaettiin laajasti erilaisten verkostojen ja kanavien kautta. Jälkikysely toimitettiin ainoastaan foorumien osallistujille, joiden joukossa oli jonkin verran samoja henkilöitä edustamassa yhtä organisaatiota (osallistumisia tilaisuuksiin oli yhteensä 556).
 - Kyselyt saivat vastaajilta kiitosta siitä, että osallistujat saivat ottaa kantaa merituulivoimaa koskeviin asioihin itselleen merkittävällä fokuksella (esim. alueelliset erityisyydet). Myös kyselyjen toistuvuus koettiin myönteisenä ja vahvisti vastaajien luottamusta siihen, että heidän näkemyksillään on aidosti merkitystä.
- Taustamuuttujien avulla havaittiin, että erityisesti nuorempia ikäpolvia (15-34v) saavutettiin heikosti. Tämä aiheutti huolta mm. siksi, että merituulivoiman pitkän aikajänteen vuoksi nuorten ikäpolvien näkemyksillä tulee olemaan vaikutusta kehityksen hyväksyttävyyden kannalta.
 - Nuorempien ikäpolvien saavuttamiseksi kysely jaettiin vielä erikseen valituille nuorisotoimintaa harjoittaville ympäristöjärjestöille ja nuorisojärjestöille, ja niitä pyydettiin välittämään sitä verkostoissaan. Nuorten tavoittaminen jäi silti vajavaiseksi.
- Analyysi vastausten muuttumisesta ennako- ja jälkikyselyn välillä vuorovaikutusprosessiin osallistumisen johdosta on koottu liitteeseen.

Synteesi ja palaute

- Tilaisuuksien osallistujat pitivät hyvänä sitä, että ennakkokyselyjen tuloksia esiteltiin foorumeissa ja niitä peilattiin suhteessa alustuksiin. Niiden antia pystyttiin hyödyntämään ryhmätyöskentelyssä erityisesti koskien relevanteiksi tunnistettuja teemoja ja näiden moninaisuutta.
- Tilaisuuksista koottiin järjestelmällisesti palautetta jälkikyselyllä sekä keräämällä spontaani palaute osallistujilta. Näitä tarkasteltiin rinnakkain.
- Ohjausryhmän ja alueellisten edustajien kanssa olisi ollut hyvä varata erikseen aika jälkikeskustelulle. Tämä olisi mahdollistanut vahvemman tiedonkulun ja tukenut sekä jälkianalyysin tekemistä että seuraavien foorumien juoksutusten muokkaamista.

Vuorovaikutusprosessi sai kiitosta, mutta resurssointi ja aikataulutukset vaativat pohdintaa

Vuorovaikutusprosessissa onnistuttiin aktivoimaan aiempaa suurempi ja moninaisempi joukko sidosryhmiä ja kasvattamaan merialuesuunnittelun verkoston kokoa. Moninaisuuden avulla saatiin vahvistettua esimerkiksi ympäristö- ja luontokysymysten huomioon ottamista sekä merituulivoiman kehittämiseen liittyvien sosiaalisen hyväksyttävyyden näkökulmia. Näillä on suora vaikutus ratkaisujen kestävyys.

Osallistujien moninaisuus nosti esiin tärkeitä kysymyksiä siitä, millainen tasapaino merituulivoiman kehittämisessä tulisi olla asiantuntija- ja kansalaisnäkökulmien välillä. Molempia tarvitaan, jotta toiminnan yhteis- ja erillisvaikutukset ymmärretään kunnolla ja jotta toimintatavat ja ratkaisut ovat kokonaiskestävyys kannalta toteutuskelpoisia.

Resursseja ja aikaa olisi tarvittu enemmän ryhmätöiden tulosten purkamiseen niiden vetäjien kanssa. Pelkkiin kirjauksiin nojaamalla on ollut vaara hukkaa hiljaisempaa tietoa tulkinnasta ja keskustelusta. Monipolvisten ryhmätöiden keskustelujen tarkempi seuranta ja tulkinta foorumeilla olisi vaatinut vahvempaa resurssointia joko sisällyttämällä työhön useamman konsultin tai valmistelemalla ja ohjeistamalla fasilitaatiotukea esimerkiksi ohjausryhmän jäseniltä.

Alueellisten foorumien väliin olisi ollut hyvä jättää enemmän aikaa. Tämä olisi mahdollistanut foorumien aineistojen ja annin syvemmän analyysin ja koostamisen pureskellumpaan muotoon.

Foorumien aikatauluihin olisi tarvittu enemmän huokoisuutta. Tiukka ohjelma mahdollisti suuren tietomäärän jakamisen, mutta söi ajan osallistujien tarvitsemalta vapaalta keskustelulta ja välittömältä vuorovaikutukselta virallisten osuuksien välillä. Samoin kahden interaktiivista työskentelyä sisältävän tilaisuuden järjestäminen yhden päivän aikana sai osallistujilta palautetta raskaudesta: voimavaroja ei riittänyt kunnolliseen osallistumiseen molemmissa, vaikka tilaisuuksia pidettiin tärkeinä.

Merituulivoiman vuorovaikutusfoorumit 2023:

Tilaisuuksien ohjelmat, ryhmätöiden ohjeet ja havainnot ratkaisujen toimivuudesta

Ensimmäisen kansallisen foorumin ohjelma

Aika	Kesto	Aihe	Tavoite & muistinpano
8:55	10 min	Tervetuloa	Ympäristöministeriö & Merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaatioryhmä Esittäytyminen, hanke lyhyesti
9:05	5 min	Päivän ohjelma ja tavoitteet	Tavoitteet, ohjelma ja työskentelytavat
9:10	15 min	Merialuesuunnittelu ja merituulivoima – miten yhteensovittamista tehdään?	Merialuesuunnittelun koordinaatio, Suomen ympäristökeskus
9:25		Nykytila ja tavoitteet merialuesuunnittelulle - inspiraatiopuheet	
	15 + 5 min	Energia-ala: Fingrid, Metsähallitus, Suomen tuulivoimayhdistys, Ilmatar Offshore Oy ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto	Kaikki puhujat lavalla, puheenvuorot ryhmittäin.
	15 + 5 min	Muiden merellisten alojen etujärjestöt: Kalatalouden keskusliitto, Suomen kalankasvattajaliitto, Metsästäjäliitto, Suomen vapaa-ajankalastajat ry ja WWF Suomi	Noin 3 min myyntipuhe alkuun: oman alan kirkkaimmat viestit (1 kpl/puhuja). Missä asioissa oma toimiala ja merituulivoima kohtaavat?
	15 + 5 min	Hallinto ja tutkimus: Työ- ja elinkeinoministeriö, Maa- ja metsätalousministeriö, Väylävirasto, Valtioneuvoston kanslia ja Ilmatieteen laitos.	Kysymys puhujille: Miten merialuesuunnittelu parhaiten palvelisi tarpeitanne nyt ja tulevaisuudessa? (Osallistujia kehoitetaan tekemään jo muistiinpanoja työstöä varten.)
n. 10:30	10 min	TAUKO	
10:40	5-10 min	Mikä pohdituttaa? Kooste ennakkokyselystä	Koonti kyselyn tuloksista tähän asti: huolet ja mahdollisuudet.
n. 10:50	60 min	Ilmiöpohjainen pienryhmätyöskentely alkaa	Ohjeistus ja työskentelyn ensimmäinen osio
		LOUNAS	Fasilitaattorit laativat nostot aamupäivän työskentelystä
12:50	45 min	Ilmiöpohjainen pienryhmätyöskentely jatkuu	Nostot aamupäivän työskentelystä Työskentelyn jälkimmäinen osio
13:35	25 min	Yhteinen keskustelu ja seuraavat askeleet	Nostot ryhmistä haastattelemalla. Sen jälkeen suullinen kooste keskustelusta. Osallistujille tieto, milloin kuulee tästä seuraavaksi. Kehotus kannustaa omia sidosryhmiä mukaan alueellisiin foorumeihin.
14:00		Tilaisuus päättyy	

Kuva Suomen Hyötytuuli

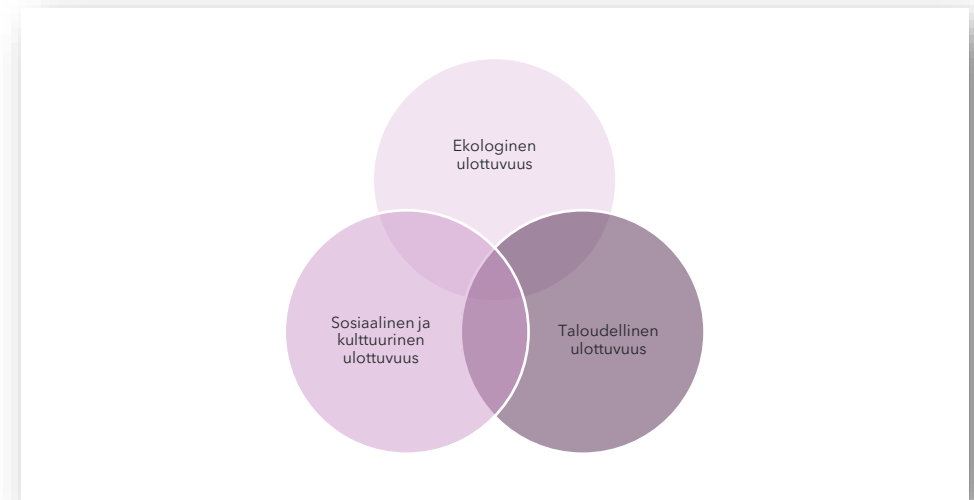
Ensimmäisen kansallisen foorumin ryhmätyössä hahmoteltiin tavoitteita merituulivoiman kestäväälle kasvulle

1. Millaisia tavoitteita asettaisitte tälle muutokselle? (25 min)

- Kirjaa itsenäisesti muutama mielestäsi tärkeä tavoite post-it lapuille ja asettakaa laput Venn-pohjalle.
- Tutustukaa yhdessä tavoitteisiin ja keskustelkaa niistä. Voitte siirrellä tai yhdistää tavoitteita.
- Valitkaa yhdessä 3 tavoitetta jatkotyöstöön (merkitkää tarralla).

2. Mitä valittujen tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan? (15 min)

- Kirjatkaa samalle Venn-pohjalle tarpeita, joiden avulla tavoitteita kohti voidaan edetä (esim. tietoa, osaamista, resursseja).

Kuva Suomen Hyötytuuli

Havainnot ensimmäisen kansallisen foorumin ohjelman ja fasilitoinnin ratkaisujen toimivuudesta

Osallistajat

- Monipuolinen joukko nosti useita näkökulmia esille verrattain tasapuolisesti
- Keskustelussa rohjettiin nostaa esiin niin samanmielisiä kuin ristiriitaisiakin näkemyksiä, keskustelu aktiivista

Yhteinen ohjelma

- Tiiviiden inspiraatiopuheiden kirjo toimi näkökulmien monipuolisuuden esiin tuomisessa hyvin, vaikka tiedon määrä olikin suuri
- Inspiraatiopuheet tukivat ryhmätyötä nostamalla alusta alkaen esiin useita kokonaisuuksia, korosti kompleksisuutta rakentavasti
- Q&A-aikaa jäi niukasti suhteessa tavoitteisiin, keskustelun tarpeeseen sekä osallistujien intoon
- Ryhmätöiden jälkeinen purkuaika vaatii valitsemaan joko perinteisen läpikäynnin tai temaattisen kysymyspaletin avulla haastattelun; tämän jälkeen olisi ollut tarpeen käyttää tovi yleiseen loppukeskusteluun
- 2. kansallisessa foorumissa suotavaa lisätä aikatauluun huokoisuutta

Ryhmäjako

- Sekaryhmät pääosin toimivia, yhdistelmät edesauttoivat moniulotteista keskustelua
- Kiinnitettävä huomiota siihen, että organisaatioiden lisäksi asianäkökulmat moninaisia

Ryhmätyön fasilitointimetodit

- Venn-diagrammilla työskentely 3-vaiheisesti toimi hyvin. Pohja ohjasi työskentelyä riittävästi mutta taipui ryhmien luovaan käyttöön.
- Aloitus me-we-us –jaolla hyvä, tuki eri näkökulmien hahmottamista ja keskustelua
- Ohjeistukset yleisesti toimivia, havainnollistus yksinkertaisuudessaan hyvä; ohjasi käytännön työskentelyyn ilman, että lukeminen vei aikaa
- Prosessin tukemiseksi ja etenemisen korostamiseksi kohti ratkaisuja voisi post-it:ien käyttöä väriskaalata (esim. kuten alueellisissa)
- Puheenjohtajien roolit yleisesti ottaen toimivia, mutta jatkossa rinnalle nimetty kirjuri. Voisi ohjeistaa tarkemmin, enemmän alueellisten tapaan korostaa kaikkien pitämistä mukana tasapuolisesti

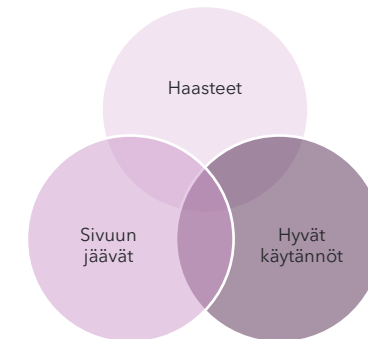
Alueellisen vuorovaikutusfoorumin ohjelmarunko

Aika	Kesto	Aihe	Tavoite & muistinpano
09:00	7 min	Tervetuloa	Ympäristöministeriö Miksi olemme täällä tänään? Merten käyttö muuttuu. Eri alueilla erilaisia sisältökysymyksiä.
09:07	3 min	Foorumien tavoitteet	Tavoitteiden esittely
09:10	10 + 5 min	Alueemme erityispiirteet: merellinen tuotanto, tulevaisuus ja merialuesuunnittelu	Merellisen toiminnan isosta yhteisestä kuvasta alueen erityispiirteisiin
09:25	5 min	Johdanto päivän työskentelyyn	Mitä teemme tänään? Ja käytännön ohjeet: kaksikielisyys ja etäfasilitointi
09:30	(yht. 45 min)	Alueen alustukset	Puhujille maininta 10 min aikarajasta + 2 min kohdalla annettavasta varoituksesta Ohjeistus osallistujille: kaikki kysymykset lopussa, etänä voi lähettää chatin kautta
	10	Metsähallituksen suunnitelmat merituulivoima-alueiden kilpailutuksesta: Metsähallitus	Alustukset (2-3 kpl) valitaan kullekin alueelle sen mukaan, mitkä teemat alueella ovat olennaisimpia (esim. matkailu, kalastus, kalankasvatus). Teemojen valinnassa hyödynnetään kyselyn tuloksia. (Tässä esimerkkinä Tornion tilaisuuden alustukset.)
	10	Meriliikenne: Väylävirasto	
	10	Vaelluskalat: Rajajokikomissio	
	15 min	Kysymykset alustajille	
10:15	10 min	TAUKO	Vapaata keskustelua ja verkostoitumista
10:25	10 min	Nostot ennakkokyselystä	Koonti ko. suunnittelualueen vastauksista. Tarkoituksena tuoda mukaan lisää näkökulmia, myös niitä jotka eivät paikalla edustettuina.
10:35	45 min	Pienryhmätyöskentely	+/- 7 hengen ryhmät, joista valitaan puheenjohtaja ja kirjuri (kirjuri voi olla merialuesuunnittelun edustaja). Etäryhmien tehtävä vastaavasti. Kirjuri ohjeistetaan varmistamaan ryhmältä kirjaavansa oikein.
11:20	25 min	Yhteinen paneeli ja pienryhmätyön purku	Paneelissa pienryhmien puheenjohtajat: Nostot pienryhmien ratkaisuista (ei haasteista), yleisöä voidaan osallistaa keskusteluun
11:45	10 min	Yhteenveto ja johtopäätökset merialuesuunnittelun keinoista	Gaian fasilitaattorin suullinen yhteenveto Mainitaan tulevat tilaisuudet ja jälkikysely
11:55	5 min	Tilaisuuden anti ja seuraavat askeleet	Maakunnan liitto Linkki tervetuloa-osuuteen ja mitä keskustelusta saatiin
12:00		Tilaisuus päättyy	

Alueellisilla foorumeilla ryhmät tunnistivat haasteita, hyviä käytäntöjä ja merituulivoimaa koskevassa keskustelussa sivuun jääviä asioita

1. Mikä on erityinen yhteensovittamisen haaste tällä alueella? Mikä toimii alueella erityisen hyvin tai on tuottanut hyviä käytäntöjä? Mitkä asiat jäävät keskustelussa sivuun? (15 min)
2. Minkä pitäisi muuttua nykyisestä? (30 min)
 - Millä keinoilla ja toimintatavoilla muutosta voidaan edistää kestävästi ja onnistuneesti?

Minkä pitäisi muuttua nykyisestä?

Tarvittava muutos:

Millä keinoilla ja toimintatavoilla muutosta voidaan edistää kestävästi ja onnistuneesti?

Kuva Suomen Hyötytuuli

Havainnot alueellisten foorumeiden fasilitoinnin ratkaisujen toimivuudesta 1/2

Osallistujat

- Osallistujajoukot tilaisuuksissa olivat melko kattavia. Etujärjestöjä ja muita asiantuntijatahoja on helpompi tavoittaa ja saada osallistumaan tilaisuuksiin kuin kansalaisvaikuttajia. Kutsujen lähettämisissä tulisi hyödyntää paikallisten suosimia viestintäkanavia ja mahdollistaa työskentely siten, että eri ikäiset kansalaisvaikuttajatkin voivat osallistua tilaisuuksiin.
- Muistutuskutsut sekä liittojen yhteydenotot toivottuihin osallistujatahoihin toivat vielä lisää ilmoittautuneita tilaisuuksiin

Yhteinen ohjelma

- Kaikkiaan tilaisuuksille toivottiin lisää aikaa erityisesti ryhmätyöhön ja yhteiseen keskusteluun. Koska myös tilannetietoa pidettiin tärkeänä välittää alustusten muodossa, olisi esimerkiksi tunnin pidempi tilaisuus palvellut paremmin tarkoitusta.
- Alustuspuheenvuoroille tulee olla selkeä aikaraja ja ohjeistus, jotta ne tukevat yhteistyöskentelyä, mutta eivät syö siltä aikaa liikaa. Ensimmäisessä alueellisessa tilaisuudessa tässä ei onnistuttu.
- Fasilitaattoreiden tulee huolehtia siitä, että ohjeistuksia noudatetaan ja alustajat ymmärtävät roolinsa osana kokonaisuutta. Tätä varten mainittiin tilaisuuksissa alustajille vielä ennen puheenvuoroa aikarajasta ja kerrottiin, että fasilitaattori antaa merkin, kun puheaikaa on jäljellä 2 minuuttia.
- Yhteinen valmistelutapaaminen alustajille on myös mahdollinen käytäntö puheenvuorojen reunaehtojen viestimiseksi ja laadun varmistamiseksi.
- Kun ajanhallintaa alustusten osalta parannettiin, olivat alustuspuheenvuorot seuraavissa tilaisuuksissa teräviä ja pysyivät aikataulussa. Yleisöstä saatiin muutamia kysymyksiä, joita ehdittiin käsitellä keskustelussa.

Ryhmäjako ryhmätyöskentelyssä

- Ryhmäjaot olivat pääosin toimivia ja ryhmässä oli tasapainoisesti erilaisia osajia. Osassa tilaisuuksia osallistujat tasapainottivat myös oma-aloitteisesti ryhmiä monimuotoisemmiksi tai niitä yhdisteltiin tarvittaessa muutettiin peruuntumisten vuoksi.
- Puheenjohtajat pystyivät huolehtimaan kaikkien osallistumisesta, vaikka osassa keskustelussa oli dominoivia osapuolia. Kirjurin tehtävä toimi hyvin, mutta kirjaamistavan ohjeistusta voi tarkentaa, jotta tuotokset ovat mahdollisimman konkreettisia. Molempien ohjeistus on hyvä antaa selkeästi ja mainitsemalla konkreettisia esimerkkejä työn tueksi

Tehtävänanto ryhmätyöskentelyssä

- Etäryhmien tehtävän vaiheistusta nähtiin tarpeelliseksi muuttaa ensimmäisen tilaisuuden jälkeen. Läsnäryhmien osalta purun helpottamiseksi arvioitiin olevan hyödyllistä ohjeistaa tarkemmin ryhmän hahmottamien ratkaisujen kirjaaminen niin, että ne ovat erotettavissa muusta kirjatusta.
- Toisen tilaisuuden jälkeen todettiin ohjeistuksessa ja tehtävän vaiheistuksessa olevan edelleen varaa yksinkertaistaa työn joutuisuuden takaamiseksi ilman, että olennaista menetetään. Erillinen työstöpohja laadittiin myös tehtävän jälkimmäisten osien kirjaamista varten.
- Loput tilaisuudet edettiin kaksivaiheisella työskentelyllä (esitetty edellä) ja molempiin vaiheisiin oli työstöpohjat tai paikat niin läsnä- kuin etäryhmillä.

Kuva Suomen Hyötytuuli

Havainnot alueellisten foorumeiden fasilitoinnin ratkaisujen toimivuudesta 2/2

Fasilitointimetodit läsnäryhmille

- Tehtävänantojen kysymykset todettiin toimiviksi: ryhmät tunnistivat kattavasti haasteita, hyviä käytäntöjä ja sivuun jääviä asioita. Niiden kehittämät ratkaisuaihiot vaihtelivat teemoiltaan ja konkreettisuuden tasolta: osa on ollut yleisempiä toimintatapoja ja osa spesifejä teknisiä ratkaisuja. Monet ehdotukset ovat liittyneet merituulivoiman kehityksen ohjaamiseen.
- Aikataulu oli riittävä. Puheenjohtaja ja kirjuri valittiin ryhmissä ripeästi ja roolit toimivat hyvin. Ensimmäisen vaihe toimi hyvin keskustelun käynnistäjänä, mutta sen alkuun voisi harkita sisällytettäväksi 2 min itsenäisen työskentelyn hetken eri näkökulmien hahmottamiseksi. Toinen vaihe oli sisällöltään hankalampi ja sen tehtävänantoa selkeytettiin ensimmäisten tilaisuuksien jälkeen tavoitellun muutoksen määrittelyyn. Edelleen konkreettisten ratkaisujen hahmottamiseen tarvitaan fasilitaattorilta tukea, mutta ohjeistukseltaan se oli selkeä.
- Ryhmien työ käynnistyi nopeasti, ja vetäjät hoitivat työnsä tehokkaasti. Kautta linjan keskustelu ryhmissä oli vilkasta, ja kaikki osallistuja olivat aktiivisia. Keskustelu oli avointa eri näkemyksille, ja ilmapiiri oli positiivinen ja ratkaisuhenkkinen. "Sivuun jäävät"-otsikon merkitys ei kaikille avautunut, joten sitä selkeytettiin tarvittaessa.
- Aikapulaa valitettiin, haluja keskustelulle oli enemmän kuin oli mahdollisuuksia tilaisuuksille varatun ajan puitteissa.

Fasilitointimetodit ja työkalut etäryhmille

- Etäosallistujilta aikaa kului jonkin verran pienryhmiin siirtymiseen, mikä tulee huomioida tehtävän vaiheistuksessa.
- Etäryhmätyön vaiheistusta (3 vaihetta) muutettiin ensimmäisen tilaisuuden jälkeen hieman suhteessa läsnäryhmien vaiheistukseen. Vähemmät siirtymät sujuvoittavat ryhmien keskustelua ja ajatuksen kulkua, ja vapauttavat fasilitaattorin aikaa tekniseltä ohjeistamiselta keskustelun seuraamiseen.
- Toisessa tilaisuudessa uudistettu etäryhmätyön vaiheistus (2 vaihetta) toimi aiempaa paremmin, mutta sekä tehtävänantoja että alustan rakennetta yksinkertaistettiin vielä seuraaviin tilaisuuksiin. Tällä tuettiin sujuvassa tehtävän alkuun pääsemisessä, jotta etäosallistujilta ei kuluisi arvokasta aikaa teknisiin seikkoihin.
- Yhteisen virtuaalisen alustan (Meriverkon yhteinen Howspace) käytössä huomioitava samanaikaiset muut käyttötarpeet ja koordinoitava muiden toimijoiden kanssa, jos muihin vaikuttavia muokkauksia esimerkiksi alustalle pääsyssä tarvitaan.

Toisen kansallisen foorumin ohjelma

Aika	Kesto	Aihe	Tavoite & muistinpano
9:00	5 min	Tervetuloa	Ympäristöministeriö Miksi täällä tänään?
9:05	3 min	Päivän ohjelma ja tavoitteet	
9:08	7 min	Vuorovaikutusmallin esittely	Kehitetyn vuorovaikutusmallin esittely Gaia Consulting
9:15	15 min	Merituulivoiman tilanne- ja kehityskuva: skenaariot	Sitowise, aiheeseen liittyvän hankkeen työn ja tähänastisten tulosten esittely
9:30	45 min	Paneeli: Oikeudenmukainen vihreä siirtymä merellisessä tuotannossa Frank Hering, Kymenlaakson liitto, Suomenlahden suunnittelualue Anne Nummela, Satakuntaliitto, Saaristomeren ja Selkämeren eteläosan suunnittelualue Rauno Malinen, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Selkämeren pohjoisosan, Merenkurkun ja Perämeren suunnittelualue Penina Blankett, ympäristöministeriö Heikki Lehtinen, maa- ja metsätalousministeriö Outi Vilén, työ- ja elinkeinoministeriö	Paneelissa olivat edustettuina Merialuesuunnittelun suunnittelualueet ja kolmea oikeudenmukaisen vihreän siirtymän keskeistä teemaa – ruokaa, luontoa ja energiaa – edustavat ministeriöt. Kuhunkin kolmeen teemaan pyydettiin viestit suunnittelualueiden edustajilta ja sen jälkeen näiden reflektio kyseisen ministeriön edustajalta. Lopulta pyydettiin vielä ministeriön edustajaa arvioimaan, miten yhteensovittamista viedään eteenpäin strategisella tasolla.
10:15	15 min	TAUKO	
10:30	40 min	Ryhmätyöskentely teemoittain	Ohjeistus ja jakautuminen ryhmiin Erikseen läsnä- ja etäryhmät. Etäryhmillä myös pj:n valinta.
11:10	30 min	Ryhmätyön purku	Jalostetut ratkaisut, 10 * 3 min/ryhmä (sekä etä- että läsnäryhmät)
11:40	15 min	Yhteinen keskustelu	
11:55	5 min	Tilaisuuden anti ja seuraavat askeleet	Merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaatioryhmä Päivän annin reflektointi ja miten eteenpäin
12:00		Tilaisuus päättyy	

Kuva Suomen Hyötytuuli

Toisella kansallisella foorumilla teemakohtaiset ryhmät jalostivat aikaisempien tilaisuuksien antia

Tutustukaa ryhmässä aiemmissä tilaisuuksissa tunnistettuihin hyviin käytäntöihin ja ratkaisun aihioihin tai tunnistettuihin tavoitteisiin.

1. Mitä ratkaisuja voidaan alkaa toimeenpanna heti, entä mitkä hyvät käytännöt ovat valmiita skaalattavaksi myös muihin käyttötarkoituksiin? (10 min)
 - Merkitkää näitä vihreällä tarralla tai tussilla/Howspacen peukku-emojilla.
2. Mitkä ratkaisut tai hyvät käytännöt vaativat jatkotyöstöä ennen käyttöönottoa?
 - Merkitkää näitä punaisella tarralla tai tussilla/Howspacen miettelialällä emojilla. Valitkaa muutamia ryhmällemme kehitettäväksi. Millaista jatkotyöstöä ne vaativat? Keiden pitää olla mukana ratkaisussa?

Kansainvälinen yhteistyö ja meritulivoima Suomessa – aiemmilta foorumeilta kootut havainnot 1/2

Ratkaisuja ja ratkaisun aihioita	Hyviä käytäntöjä
<p>Koko Itämeren alue: Meritullivoiman yhteisvaikutusten arviointi koko Itämeren alueelta ja työkalun kehittämisen arviointi. Teemoja mm: linnut, kalat, merenkulku ja turvallisuus, (Tilanne-)tiedon kokoaminen ja hankkeiden läpinäkyvyys. Tiesien ymmärtämisen lisääminen sekä roolin ja vaikutusmahdollisuuksien selkeyttäminen samalla. YVA, SVA ja HELCOM väinaisemassa. Tärkeää edistää pian, koska hankekehitys etenee nopeasti ja työ vaatii aikaa.</p> <p>Koko Itämeren alue/Ruotsi ja Suomi: kansainvälinen vaelluskalaselvitys (käsitteilyä myös kalastusta ja merellistä luontoa käsittelevillä ryhmillä)</p> <p>Ruotsi ja Suomi: Kokonaiskuva meritulivoimasta Suomen ja Ruotsin alueilla</p> <p>Ruotsi ja Suomi: Yhteensovittaminen (tahojen)merenkulun turvallisuuteen</p> <p>Ruotsi ja Suomi: Tiedon lisääminen jääolosuhteista. Tutki ja kokonaiskuvan muodostaminen, meritulivoiman vaiko jääolosuhteisiin, ilmastonmuutos ja merelliset toimennot, vaikutukset luontoon, esim. Itämeren norppa Suomessa! LUKK, Väylävirasto, Traficom, yliopistot.</p> <p>Ahvenanmaa ja Manner-Suomi: väinaisemayhteistyö ja ti esimerkiksi hankkeista ja ympäristöselvityksestä</p> <p>Kansainvälinen tutkimuskeskusto, jossa olisi eri tahojen m</p>	<p>Vuorovaikutus ja keskustelut ovat ehdottoman hyvä käytäntö</p> <p>Rajakäytännössä on hyvä käytäntö maahan yhteistyöhön esim. lupakäytännössä, jossa on ajantasainen tieto siitä, mitä on menneillä.</p> <p>Tutkimuksen ja meritulivoimatoimijoiden keskustelu on tärkeää</p> <p>Hägarannan ja Tomion yhteinen palvelukäytäntö: kuntien välinen säännöllinen yhteistyö yhteisvaikutusten ja yhteisten etujen lauhottamiseksi</p> <p>Rajat ylittävien vaikutusten arviointi</p>

Merellinen luonto ja meritulivoima Suomessa – aiemmilta foorumeilta kootut havainnot 1/2

Ratkaisuja ja ratkaisun aihioita	Hyviä käytäntöjä
<p>Hedensalaisen tutkimuksen hyödyn nostaminen korkeammalle tasolle</p> <p>Merensuojan tutkimuksen pitäisi perustua resurssien ja koulutuksen puolesta.</p> <p>Vedensuojan luonnon inventointi vasti erityisosaamista, joten valittavien inventointien laatu pitää varmistaa.</p> <p>Panostetaan yhteistyöhön tutkimuksen kautta merellisten luontoarvojen ja pohjatutkimusten lisäämiseksi, myös kansainvälinen yhteistyö</p> <p>Tiedon saatavuutteen varmistaminen: yhteinen alusta luontoarvoja koskevalle tiedolle</p> <p>Ympäristövaikutusten ja erityisesti kokonaisvaikutusten selvittäminen koordinoitusti (hanketason arviointi ei riittävä). Eri tahojen tuottaman tiedon tuominen yhteen, mukaan lukien hankekehittäjän kokonais tieto.</p> <p>Ympäristöministeriön opas aiheena YVA:n ja vesiluvan vaatimukset: Ohjeistuksen laatiminen meritulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arvioimiseksi ja lieventämiseksi, sitten kun kokemusta alkaa olla: hankeohjelmien ja väinaisemien osamisen lauhottaminen. Siisllä kansainvälinen rooli ja tutkimukset.</p> <p>Ympäristövaikutusten seuranta: velvoitteiden määrittämisen seurannalle.</p> <p>Meritulivoiman sijoittelu ympäristövaikutusten hyödyntäen: sektoreiden välinen yhteistyö</p> <p>Suojelualueiden puskuri vyöhykkeet</p> <p>Luontoarvojen kompensoinnin mahdollisuudet (haasteet huomioiden)</p> <p>Vaelluskalaja koskeva tutkimushanke (myös kalastusta käsittelevillä ryhmillä):</p> <ul style="list-style-type: none"> - kalayksiköiden seuranta, pekitä seuranta kalojen käyttäytymisen vuosittaisesta vaihtelusta - yhteisvaikutukset koko Itämerellä - rajat ylittävä tarkastelu kansainvälisenä yhteistyönä - Hankekehittäjä mukaan - Public-private-ratkaisu 	<p>Herkkien alueiden välttäminen</p> <p>Tietoa luontoarvoista on paljon (mm. VELMU ja EMMA)</p> <p>Ennakointi ja pitkäaikainen tutkimus esimerkiksi lintujen liikkeistä</p> <p>LUKEN windfile-hanke, public-private-ratkaisu: otekoanko kelpia vaelluskalajoin?</p> <p>Toimiva maantakaavotus mailla ja merellä</p> <p>Kalat, vaellusreitit, kiutapaikat</p> <p>Lintujen muuttolreitit, lauhettaminen ja pesintä</p> <p>Hyvät</p> <p>Muu vedenalainen luonto</p>

Ratkaisu, hyvä käytäntö tai tavoite, jota työstätte:

Millaista jatkotyöstöä tarvitaan? Keiden pitää olla mukana ratkaisussa?

Toisen kansallisen foorumin ryhmätyön teemat tunnistettiin käytyjen keskusteluiden perusteella

1

Kalastus ja merituulivoima Suomessa

Kipupisteen ratkaiseminen kansallisesta näkökulmasta

Vetäjinä:

Anne Nummela (Satakuntaliitto)

Mikko Malin (kalatalouden keskusliitto)

3

Meriliikenne ja merituulivoima Suomessa

Kipupisteen ratkaiseminen kansallisesta näkökulmasta

Vetäjinä:

Heikki Saarento (V-S liitto)

Elisa Mikkolainen (Väylävirasto)

5

Kansainvälinen yhteistyö

Vetäjinä:

Tiina Tihlman (YM)

Satu Kaskinen (LVM)

2

Merellinen luonto ja merituulivoima Suomessa

Kipupisteen ratkaiseminen kansallisesta näkökulmasta

Vetäjinä:

Minttu Peuraniemi (Lapin liitto)

Penina Blankett (YM)

4

Matkailu, virkistys, kulttuuri ja merituulivoima Suomessa

Kipupisteen ratkaiseminen kansallisesta näkökulmasta

Vetäjinä:

Ann Holm (Pohjanmaan liitto)

Sallamaria Tikkanen (Museovirasto)

6

Merituulivoiman tavoitekuva Suomessa

Vetäjinä:

Mari Pohja-Mykrä

Iida-Maria Seppä (Sitowise)

Etäryhmillä nämä teemat

Kuva Suomen Hyötytuuli

Havainnot toisen kansallisen foorumin ohjelman ja fasilitoinnin ratkaisujen toimivuudesta

Osallistajat

- Osallistujia saatiin koolle monipuolinen joukko myös toiseen kansalliseen foorumiin. Osallistujia oli suunnilleen yhtä paljon kuin ensimmäisessä kansallisessa foorumissa.
- Osa osallistujista ei ollut osallistunut aikaisempiin tilaisuuksiin, mikä on hyvä ottaa huomioon foorumisarjan tilaisuuksien suunnittelussa

Yhteinen ohjelma

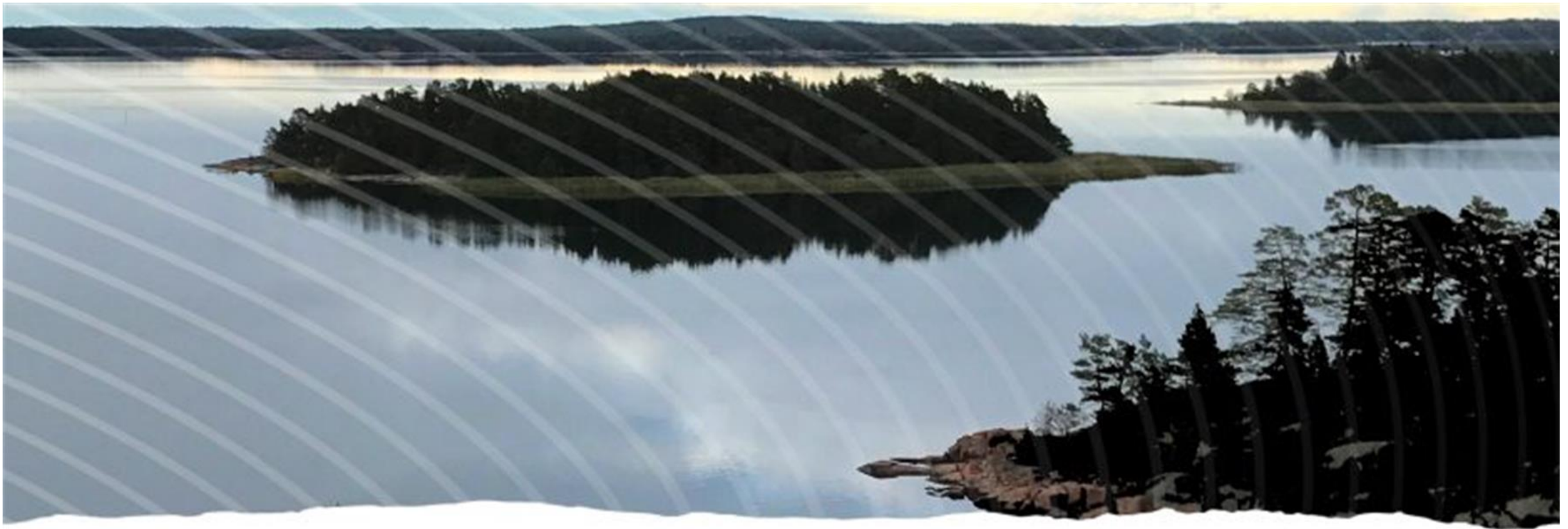
- Alustus tilanne- ja kehityskuvasta toimi sujuvana johdatuksena aiheeseen
- Paneelissa saatiin valotettua suunnittelualueiden erityispiirteitä ja kansallisen tason panelistit toivat keskusteluun yhteensovittamisen ja ratkaisujen näkökulman omassa aihepiirissään (ruoka, luonto ja energia)
- Tilaisuudessa oli aikaa keskustelulle kaikissa osioissa ja osallistajat aktivoituivat kysymään kysymyksiä sekä myös vastaamaan edustamiensa näkökulmien osalta
- Yhteiselle keskustelulle onnistuttiin jättämään aikaa myös ryhmätöiden purun yhteydessä, kuten ensimmäisen kansallisen foorumin osalta toivottiin

Ryhmäjako

- Toisessa kansallisessa foorumissa osallistajat saivat valita, minkä teeman ryhmätyöskentelyyn osallistuivat, millä oli tarkoitus vahvistaa vaikuttamismahdollisuutta ja toisaalta tiedonsaantia oman työn tai sidosryhmän kannalta tärkeistä asioista

Ryhmätyön fasilitointimetodit

- Kullekin läsnäryhmälle rekrytoitiin vetäjäpariksi aihepiiriä tunteva asiantuntija ja merialuesuunnittelun aiheen kannalta relevantin suunnittelualueen edustaja. Vetäjät ohjeistettiin etukäteen. Tämä toi todennäköisesti ryhtiä ryhmätöihin. Etäryhmille rekrytoitiin kirjurit, ja ryhmät valitsivat puheenjohtajat keskuudestaan.
- Ryhmätyön pohjana olivat aiempien tilaisuuksien keskusteluista ja ryhmätöistä koostetut havainnot. Nämä saattoivat olla osin monitulkintaisia ja siinä mielessä vaikeita tarttua, etenkin jos ryhmän jäsenet eivät olleet ottaneet osaa aiempiin tilaisuuksiin.
- Ratkaisujen tai tavoitteiden jalostamiseen laadittu vapaa työstöpohja mahdollisti erilaisia lähestymistapoja käsillä olevaan teemaan

MERIALUESUUNNITTELU

Koosteet tilaisuuksien keskustelusta

Ryhmätyöskentelyn purku

Kuva Suomen Hyötytuuli

KANSALLINEN TASO

Ensimmäisellä kansallisella foorumilla korostui yhteistyön ja koordinoinnin tarve

- Kokonaisvaikutusten tunnistaminen sekä kansallinen koordinointi merialuesuunnittelun tukena nähtiin erityisen tärkeänä. Kansainvälinen yhteistyö erityisesti Ruotsin ja muiden Itämeren alueen valtioiden kesken mainittiin useasti.
- Merituulivoiman tavoitteellinen kehittäminen nähtiin kestävyyskysymyksenä laajemmin kuin vain esimerkiksi energiantuotannon ja ilmaston näkökulmista. Foorumilla tunnistettiin tavoitteita merituulivoiman kestävälle kehitykselle liittyen kestävyys eri ulottuvuuksiin – ekologiseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen sekä taloudelliseen. Ryhmät tunnistivat eniten tavoitteita ekologiseen ja taloudelliseen kestävyteen liittyen. Osa tavoitteista liittyi useampaan ulottuvuuteen.
- Myös tiedon avoimuutta ja uuden tutkimustiedon tuottamista toivottiin – toisaalta osan datasta katsottiin olevan salattua myös syystä.
- Merituulivoiman kehittämisympäristöön kaivattiin lisää koordinoitua ja selkeyttä tavoitteiden, ohjeistuksen sekä lainsäädännön muodossa.
- Kansallisissa foorumissa paikalliset asiat liittyen toimijoiden yhteistyöhön tai alueiden erityispiirteisiin jäivät vähemmälle huomiolle alueellisiin foorumeihin verrattuna.

Kuva Suomen Hyötytuuli

SUOMENLAHDEN SUUNNITTELUALUE

Suomenlahden suunnittelualueella keskusteltiin merituulivoiman mahdollisuuksista tulevaisuudessa sekä aluevalvonnan ja meriliikenteen tarpeista

Haasteet

- Huoli osattomuudesta merituulivoimaan ja edelleen oikeudenmukaiseen vihreään siirtymään liittyen nousi keskustelussa esiin
- Lainsäädännön kehittäminen, lupaprosessin selkeyttäminen & puolustushallinnon ja muiden viranomaisten roolien selkeyttäminen ovat tarpeen
- Ympäristövaikutusten arviointi ja selvittäminen, meriympäristön suojeleminen tärkeitä ja vaikeita – luontoarvoista merialueella ei vielä ole alueella kattavasti tietoa.
- Aluevalvonnan ja vilkkaan meriliikenteen yhteensovittaminen merituulivoiman kanssa on ensisijaista alueella
- Sektoreiden välinen yhteistyö on vasta alussa
- Haasteita, jotka liittyvät erityisesti alueen paikallisiin olosuhteisiin, ovat rannikon tiheä asutus, merenkulun vilkkaus ja paikallisten elinkeinojen, kuten jo ennestään vähenevän kalastuksen, huomioiminen.

Sivuun jäävät asiat

- Onko merituulivoima mahdollista itäisellä Suomenlahdella?
- Muiden energiamuotojen kartoitus (esim. aalto- ja aurinkoenergia) nähtiin kiinnostavana alueella, kun merituulivoiman mahdollisuudet ovat epäselvät ja energiaa kuitenkin tarvitaan
- Elinkaariajatteluun ei vielä keskustelussa juuri päästä
- Tulevan ennakointi, esim. merenkulun muutokset ja ilmastonmuutoksen vaikutukset, ovat haastavia sivuun jääviä teemoja
- Merituulivoiman vedenalainen melu tulee huomioida yhtenä ympäristövaikutuksena

Hyvät käytännöt

- Ympäristövaikutusten arvioinnin hyvät ja vakiintuneet käytännöt
- Alueiden käytön suunnittelun hyvät käytännöt, kuten kaavoituksen ja merialuesuunnittelun käytännöt
- Kansalaisten osallistaminen ja tiedottaminen on tasokasta
- Vahva infra ja teollisuus. Sähkönsiirron edistäminen, ylimatekunnallista suunnittelua panostamalla siihen, mikä on alueellisesti mahdollista.
- Hankekehitys melko selkeää sen jälkeen, kun alkuvaiheen selvitykset on tehty
- Tutkimuksen ja yritysten yhteistyö & teknologian kehittyminen: mm. tutkavalvonta

Kuva Suomen Hyötytuuli

SUOMENLAHDEN SUUNNITTELUALUE

Suomenlahdella kansallinen yhteistyö ja tahtotilan muodostaminen nähtiin tarpeellisina askeleina

Ratkaisuaihiot ja käytännön toimenpiteet

- **Ennakoiva ja monialainen sidosryhmäyhteistyö** nähtiin keskeisenä niin kansallisesti kuin alueellisesti. Ennakoinnin tärkeyttä korosti se, että Suomenlahdella merituulivoiman rooli on epäselvä.
- **Kansallinen tahtotila** nähtiin tärkeänä ratkaisuiden löytämiseksi. Hallitusohjelman mukainen korkean ministeritason työryhmä voisi olla toimiva keino. Tahtotila vaikuttaa myös teknologiakehityksen edellytyksiin.
- Toivottiin **selkeää rajausta alueista**, joita voidaan tai ei voida käyttää merituulivoimaan.
- **Luonnonsuojelutavoitteiden huomioimista** pidettiin tärkeänä.
- Meriympäristöä koskevan **tutkimustiedon tulisi ohjata päätöksentekoa**
- **Teknologian kehityksen** nähtiin voivan vastata esimerkiksi tutkavalvonnan tarpeisiin ja joustavampaan rakentamiseen esimerkiksi syvemmille merialueille. Samoin muiden energiamuotojen tarkastelu nähtiin alueella tärkeänä.

Kuva Suomen Hyötytuuli

SAARISTOMEREN JA SELKÄMEREN ETELÄOSAN SUUNNITTELUALUE

Saaristomeren ja Selkämeren eteläosan suunnittelualueella tunnistettiin konkreettisia haasteita yhteensovittamisessa esimerkiksi kalastuksen kanssa

Haasteet

- Kalastuksen ja merituulivoiman (ml. kaapelointi) yhteensovittaminen alueille ja merituulivoiman vaikutukset kaloihin ja kalastukseen
- Ennakointi on vaikeaa: ilmastonmuutos ja muut ympäristömuutokset, kalaston ja kalastuksen muutokset, ihmistoiminnan muutokset, vetytalous
- Kokonaisvaikutusten tarkastelu: Valuma-alueitaso, valtioiden, maakuntien ja kuntien rajat ylittävä tarkastelu. Vastuu vaikutusten arvioinnista on nykyisellään hankkeilla, riittääkö?
- Merenkulun ja merituulivoiman yhteensovittaminen, erityisesti talvimerenkulku
- Riittävä tieto: tiedon saattavuus, läpinäkyvyys, kokonaisvaltaisuus
- Hankkeiden pitkä aikajänne ja elinkaariajattelun puute
- Kiire tai kiireen tuntu merituulivoiman edistämisessä

Sivuun jäävät asiat

- Vaikutukset maa-alueilla ja maanomistajiin olisi tärkeää huomioida
- Merikaapeleiden suojaus on tärkeää turvallisuuden kannalta

Hyvät käytännöt

- Säännöllinen ja laaja vuorovaikutus: dialogi toimijoiden välillä toimii ja energiatoimijat pyrkivät etupainotteisesti dialogiin
- Yhteistyö: Merenkäytössä on alueella vahvat perinteet ja vakiintuneet toimintatavat (vaikka yhteistyötä voikin myös parantaa)
- Tutkimustyö: paljon tietoa on jo koottu ja tutkimustarpeita tunnistettu
- Alueiden käytön suunnittelun tavat – kaavoitus, merialuesuunnittelu – palvelevat tarkoitustaan
- Toimintojen keskittäminen samoille alueille voi mahdollistaa synergiaetuja ja jättää enemmän koskemattomia alueita

Kuva Suomen Hyötytuuli

SAARISTOMEREN JA SELKÄMEREN ETELÄOSAN SUUNNITTELUALUE

Saaristomeren ja Selkämeren eteläosan suunnittelualueella haettiin ratkaisuja hankkeiden muodostaman kokonaisuuden hallintaan

Ratkaisuaihiot ja käytännön toimenpiteet

- Vuorovaikutusfoorumin kaltaisen **yhteistyön tärkeys** tunnistettiin. Yhteistyössä nähtiin tarvetta myös uudentyyppisille työkaluille demokraattiseen yhteistyötapaan.
- **Kansainvälinen yhteistyö** nousi esiin useiden eri haasteiden ratkaisussa: Oppien jakaminen menneistä hankkeista muualla (esimerkiksi Ruotsin kanssa), luontoarvoja koskeva data ja seuranta yhteistyössä, hyvien käytäntöjen benchmarkkaus ja talvimerenkulun yhteensovittaminen.
- **Kokonaisvaikutusten ja yhteisvaikutusten tarkastelu:** Ekosysteeminäkökulma ja sosiaalisten vaikutusten arviointi niin paikallisesti kuin laajemmalla tasolla. Vaikutusten hallinta on suunnittelukysymys. Suunnittelu eri tasoilla ja työkaluilla on todella tärkeää: esim. Merialuesuunnittelu, maakuntakaavoitus ja kuntien kaavoitus.
- **Kansalliselle koordinoinnille on tarvetta:** Ohjaus ja eri ministeriöiden välinen yhteistyö, yhteisvaikutusten arviointi, infrastruktuurin rakentaminen
- **Tietotarpeita ja tiedon saavutettavuus**
 - Tiedon skaala paikallistiedosta kansainvälisesti yhteistyössä tuotettuun tietoon
 - Yhteistyö myös tutkimustiedon tuottamisessa: kansainvälisesti, tutkimuslaitosten ja merituulivoimatoimijoiden välillä ym.
 - Koordinaatio ja avoimuus, tieteellinen tieto, julkinen data (haavoittuvuus huomioiden)

Kuva Suomen Hyötytuuli

SELKÄMEREN POHJOISOSAN, MERENKURKUN JA PERÄMEREN SUUNNITTELUALUE

Selkämeren pohjoisosan, Merenkurkun ja Perämeren suunnittelualueella Vaasan tilaisuudessa korostettiin merialueen virkistysarvojen ja avoimesti saatavilla olevan tutkitun tiedon tärkeyttä

Haasteet

- Merituulivoiman vaikutukset maisema- ja virkistysarvoihin nähtiin haasteellisina. Erityisesti esille nousi Merenkurkun alueen UNESCO:n maailmanperintökohteen arvon säilyttäminen, jos alueelle aletaan kehittää merituulivoimaa
- Kaivattiin lisää tutkittua pohjatietoa merellisestä luonnosta ja asukkaiden kuulemista alueellisissa kehityssuunnitelmissa.
- Kokonais- ja yhteisvaikutusten arviointia pitää lisätä
- Monet ryhmät pitivät kalastuksen ja merituulivoiman yhteensovittamista haasteellisena

Sivuun jäävät asiat

- Erilaiset sähkönsiirtoon liittyvät seikat; voimajohtolinjojen vetäminen maalle ja sähköverkon kehittäminen sähköntuotannon kasvaessa

Hyvät käytännöt

- Erilaisia yhteistyömuotoja nostettiin esille hyvinä käytäntöinä kuten kansainvälinen yhteistyö Itämeren alueella (erityisesti Ruotsin kanssa), Merenkurkunneuvosto ja yhteistyö kuntien välillä
- Avointa keskustelua mahdollistavat käytännöt kuten paikalliset vuorovaikutusfoorumit ja muut paikalliset kuulemistilaisuudet

Vaasan tilaisuudessa tunnistettiin vahva pohja rajat ylittävälle yhteistyölle

Ratkaisuaihiot ja käytännön toimenpiteet

- **Kansallisen julkisen tutkimustiedon lisääminen.** Tutkimusaiheina nostettiin esiin mm. vaelluskalat, kansallinen meriverkkostrategia ja kumulatiiviset ympäristövaikutukset (esim. merijään liikkeet ja ominaisuudet)
- **Avoimen tiedon saatavuuden ja avointen dialogien lisääminen.** Dialogeja toivottiin järjestettävän matalalla kynnyksellä eri toimijoiden välillä huomioiden mm. alueelliset viranomaiset, paikalliset asukkaat, kalastuksen ammattilaisten kanssa
- **Ruotsin kanssa tehtävän yhteistyön vahvistaminen.** Merituulivoimahankkeiden sijoituessa lähelle Suomen ja Ruotsin vesialueiden välistä rajaa myös niiden vaikutukset ylittävät rajan. Yhteistyötä tarvitaan eri tasoilla, kuten esimerkiksi viranomaisten ja hankkeiden kesken. Selkämeren pohjoisosan ja Merenkurkun alueella on kokemusta ja verkostoja eli vahva perusta yhteistyöhön (esimerkiksi talvimerenkulussa), joten se voisi toimia pilottialueena rajat ylittävälle yhteistyölle.

Kuva Suomen Hyötytuuli

SELKÄMEREN POHJOISOSAN, MERENKURKUN JA PERÄMEREN SUUNNITTELUALUE

Selkämeren pohjoisosan, Merenkurkun ja Perämeren suunnittelualueella Oulussa keskusteltiin luontoarvojen ja matkailun säilyttämisestä

Haasteet

- Haasteissa mainittiin usein vaelluskalojen lisäksi myös kalastuksen, luontoarvojen ja kulttuuriympäristön säilyminen lisääntyvän merellisen energiantuotannon rinnalla.

Sivuun jäävät

- Sivuuun jääneistä asioista erinäiset luontovaikutukset puhuttivat, mutta myös geopoliittiset riskit ja turvallisuuden sekä huoltovarmuuden kasvava tärkeys oltiin nostettu esiin.

Hyvät käytännöt

- Alueella tunnistettiin paljon olemassa olevia hyviä käytänteitä, jotka liittyivät kansallisen tason yhteistyöhön esimerkiksi eri viranomaisten välillä.

Ratkaisuaihiot ja käytännön toimenpiteet

- Tässä työvaiheessa Oulussa korostuivat sekä **sosiaalisen hyväksyttävyyden parantaminen** laajalla yhteistyöllä että **kansainvälinen yhteistyö**, jonka avulla voidaan tuottaa kokonaisvaltaista vaikutustenarviointia.
- Lisäksi mm. jääolosuhteita sekä vaelluskalojen ja lintujen käyttäytymistä tulisi tutkia lisää **konkreettisilla tutkimushankkeilla**, joissa myös kansainvälinen yhteistyö olisi tärkeää.

Kuva Suomen Hyötytuuli

SELKÄMEREN POHJOISOSAN, MERENKURKUN JA PERÄMEREN SUUNNITTELUALUE

Selkämeren pohjoisosan, Merenkurkun ja Perämeren suunnittelualueella Torniossa puhuttivat erityisesti vaelluskala-asiat

Haasteet

- Merituulivoiman kokonaisvaikutusten ja koko vaikutusalueen tarkasteluun on syytä sisällyttää tuotantoalueen lisäksi koko Pohjanlahti ja Itämeri, vaelluskalajoet ja niiden valuma-alueet. Tärkeää on myös tarkastella hanketasoa kokonaisvaltaisemmin merituulivoimahankkeiden kokonaisuuden vaikutuksia.
- Tornionjoen lohikalat ja niiden kalastus ovat osa elävää alueellista kulttuuriympäristöä ja -perintöä, ja koettiin että merituulivoimapuistojen vaikutusta niiden elinympäristöön ei olla tarpeeksi tutkittu. Vaelluskala-asioissa myös kalastukseen liittyviin haasteisiin kiinnitettiin huomiota. Mahdolliset vaikutukset vaelluskaloihin ovat valtionrajat ylittäviä. Tiedon puute korostui myös muun eliöstön (esim. muuttolinnut) osalta.
- Talvimerenkulun ja satamien toiminnan turvaaminen on pohjoisella Itämerellä tärkeä huoltovarmuuskysymys.

Sivuun jäävät

- Merellisen luonnon, virkistyskäytön ja kulttuuriperinnön koettiin jäävän alueella sivuun keskustelussa.

Hyvät käytännöt

- Vuorovaikutusfoorumit, sidosryhmätoiminta ja erityisesti Rajajokikomission toiminta nähtiin hyväksi käytännöksi alueella. Toisaalta yhteistyön koettiin myös vähenneen viimeisten vuosien aikana. Kansainvälistä yhteistyötä peräänkuulutettiin lisää. Tärkeää on myös huomioida eri ryhmien edellytykset osallistua vuorovaikutukseen täysimääräisesti, esimerkiksi kalastajien mahdollisuudet ja resurssit tähän.

Ratkaisuaihiot ja käytännön toimenpiteet

- Erityisesti **kv-tason yhteistyön jatkaminen** nähtiin tärkeänä. Lisääntyvän merituulivoimatuotannon yhteisvaikutusten arviointi pitäisi toteuttaa ennen hankkeiden toteuttamista, ja tämä vaatisi että tietoa vaelluskalojen reiteistä saataisiin lisää. Tuotetun datan tulisi olla avointa.
- Lisäksi **huoltovarmuus** nähtiin tärkeänä näkökulmana merelliseen energiantuotantoon. Vihreä energia palvelee kasvavan teollisuuden tarpeita.

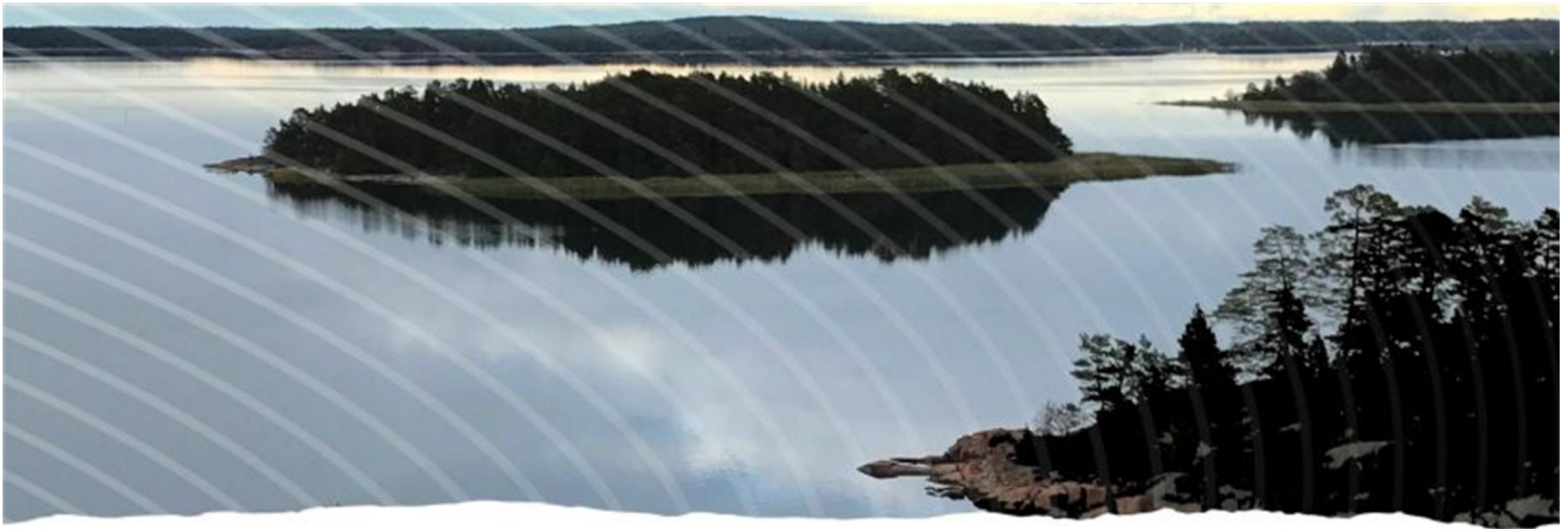

Kuva Suomen Hyötytuuli

KANSALLINEN TASO

Toisella kansallisella foorumilla tarkasteltiin alueiden tarpeita ja kansallisia näkökulmia sekä todettiin tarve kansalliselle, eri hallinnonaloja yhdistävälle strategia- ja koordinaatioryhmälle

- Oikeudenmukaista vihreää siirtymää käsitelleessä paneelissa suunnittelualueiden edustajat nostivat esiin alueiden erityispiirteitä ja tarpeita ja ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön edustajat refleктоivat niiden yhteensovittamista kansallisella tasolla. Merialuesuunnittelun ja merituulivoiman tunnistettiin kansallisella, strategisella tasolla kytkeytyvän mm. energia- ja ilmastostrategian päivitykseen, biodiversiteettipolitiikkaan ja hallitusohjelman kirjaukseen teollisuuspoliittisen ohjelman valmistelusta. Merituulivoiman kestävä edistäminen hyötyisi **kansallisesta strategia- ja koordinaatioryhmästä**, jossa olisi edustus eri ministeriöistä.
- Merituulivoiman tuotantoa edistetään Suomessa markkinaehtoisesti. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että merituulivoimalle asetettaisiin kunnianhimoinen tavoite, mutta sitä ei tiedetä, muotoillaanko tavoite kapasiteetille, tuotannon määrälle vai esimerkiksi alueiden määrälle. Alueiden – erityisesti Suomenlahden rannikon - kannalta energijärjestelmää tulisi kehittää tasapainoisesti myös maantieteellisestä näkökulmasta. Tuotantoa tulisi lisätä lähellä kulutusta, koska lyhyet siirtoetäisyydet ovat taloudellisesti kannattavampia ja sosiaalisesti ja ekologisesti kestävämpiä. Talousvyöhykkeen merituulivoimalain valmistelu on tärkeä, koska se selkiyttää periaatteita suunnitella ja toteuttaa hankkeita ulommille merialueille. Se edistää osaltaan myös hankkeiden valmistelussa kerätyn luontotiedon saamista yhteiseen käyttöön, kun hanketoimijoiden väliset kilpailuasetelmat selkeytyvät.
- Luonnon kannalta ratkaistavana ovat niin ilmastokriisi kuin luontokato. Osalta merialueilta ja erityisesti talousvyöhykkeeltä luontotietoa on vähemmän saatavilla. Paneelissa nostettiin esiin jo tehty pitkäjänteinen vedenalaisen luonnon kartoitustyö ja tarve jatkaa sellaisen tiedon keräämistä, joka tarjoaisi hyvän tietopohjan luontoarvojen ja meren käytön yhteensovittamiselle. Luontotietoa eri lähteistä kokoavat arvoaluekartat olisivat yksi konkreettinen yhteensovittamisen työkalu. Luonnon monimuotoisuuden suojelutavoitteen tulisi näkyä myös energia- ja ilmastostrategian valmistelussa.
- Merituulivoima liittyy merelliseen ruoantuotantoon kalastuksen ja vesiviljelyn kautta. Saaristomeren ja Selkämeren eteläosan suunnittelualueella kyse on pääosin silakan troolikalastuksesta ja vesiviljelystä. Pohjoisen Selkämeren, Merenkurkun ja Perämeren suunnittelualueella huomio on rannikkokalastuksessa rysillä ja verkoilla sekä talvikalastuksessa, kun taas troolaus keskittyy muikun pyyntiin. Paneelissa tunnistettiin tietotarpeita merituulivoiman vaikutuksista kalan elämänvaiheisiin pitkällä aikavälillä.
- Ryhmätyössä jalostettiin aiempien tilaisuuksien antia ja ratkaisuja merituulivoiman yhteensovittamiseen kalastuksen, merellisen luonnon, meriliikenteen, matkailun, virkistyksen ja kulttuurin kanssa. Lisäksi käsiteltiin kansainvälisen yhteistyön teemaa ja merituulivoiman tavoitekuvaa Suomessa. Tarkemmat teemakohtaiset tulokset on koottu loppuraporttiin.

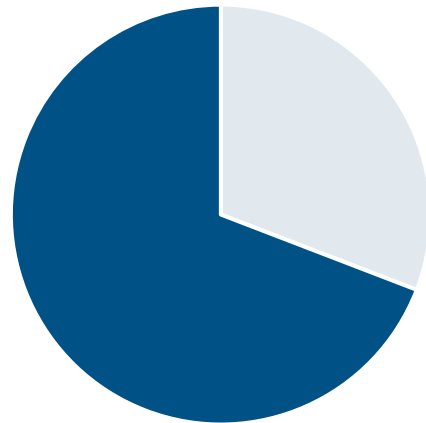
MERIALUESUUNNITTELU

Nostot ennakko- ja jälkikyselystä

Merituulivoiman
vuorovaikutusfoorumit 2023

Ennakkokyselyllä kartoitettiin laajasti sidosryhmien näkemyksiä merituulivoimasta

Ennakkokyselyyn saatiin yhteensä 107 vastausta. Vastaajista yli puolet olivat Uudenmaan ja Varsinais-Suomen alueilta.

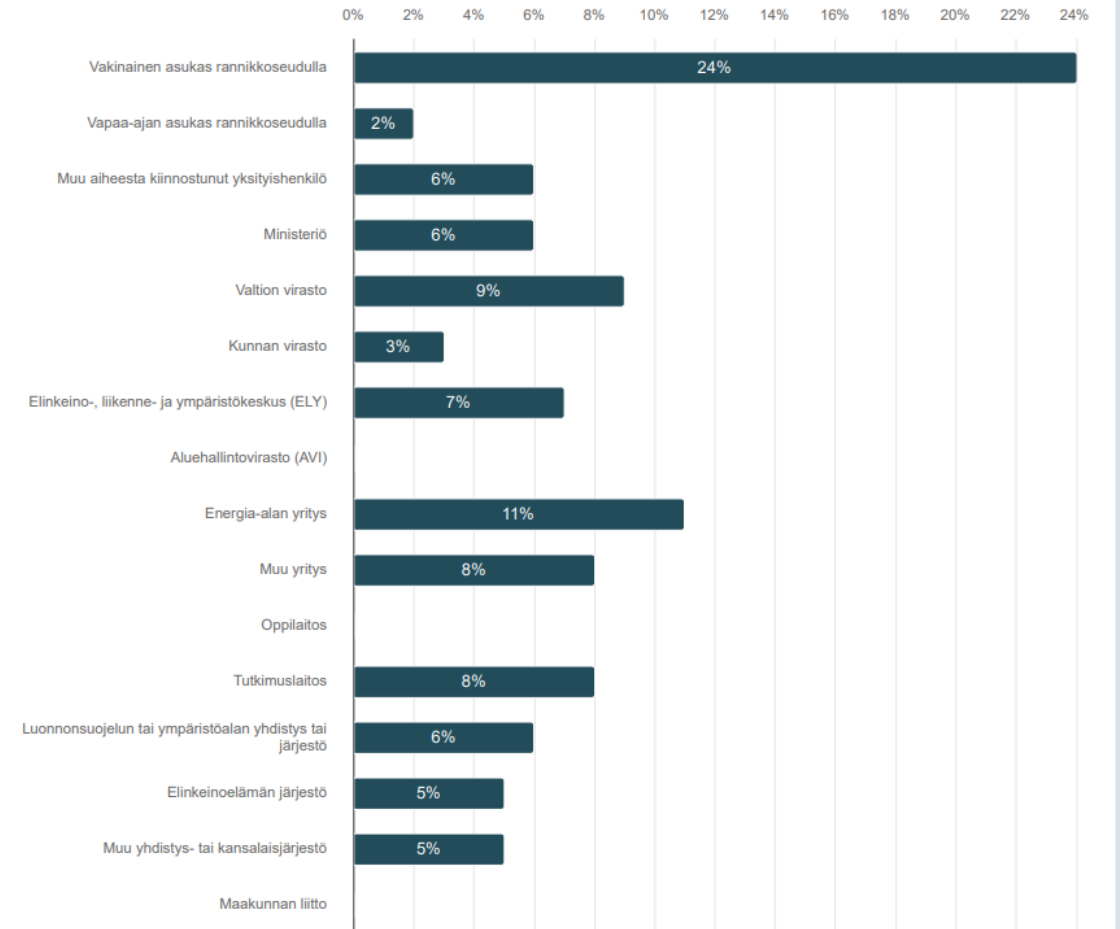

■ Yksityishenkilöt ■ Jonkin tahon edustajat

Jälkikysely lähetettiin tilaisuuksiin osallistuneille ja siihen vastasi 68 hlöä.

Jos vastaat kyselyyn yksityishenkilönä tai muun tahon edustajana, tarkenna edellisen kysymyksen vastaustasi.

Vastaajien määrä: 102

Merituulivoiman merkittävimmät hyödyt, haitat ja haasteet ennakkokyselyn vastaajien näkökulmasta:

+

Hyödyt

1. Vähäpäästöinen energiantuotanto
2. Vahvistuva energiaomavaraisuus
3. Kansallinen kilpailuetu

Muutama vastaaja ei nähnyt ollenkaan hyötyjä merituulivoimassa.

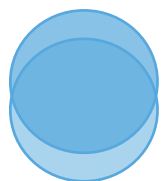
-

Haitat tai haasteet

1. Haitat luonnon ekosysteemeille ja eliöstölle (Itämeren tila, linnut, kalat ja merinisäkkäät)
2. Rakennusmateriaalien kestävä ja eettinen hankinta (metallit, erityisesti harvinaiset maametallit, muovit jne.)
3. Maisemahaitta

Avoimissa vastauksissa useampi näki haittoja maanpuolustuksen ja aluevalvonnan sekä kalastuksen kanssa.

Minkä muiden merialuesuunnitelmassa tarkasteltavien käyttömuotojen kanssa merituulivoimalla on mielestäsi...

...parhaimmat mahdollisuudet sijoittua samalle alueelle?

Muu merellinen energiantuotanto
(esim. aaltoenergia)

Vesiviljely

Meriteollisuus

Meriliikenne

...huonoimmat mahdollisuudet sijoittua samalle alueelle?

Ympäristön ja luonnon säilyttäminen, suojelu ja parantaminen

Merellinen kulttuuriympäristö

Matkailu ja virkistys

Kalastus

Merituulivoimaan liittyvien asioiden käsittelyssä ovat yhteistyössä toivotuimmat tahot

Vastaajat käsittelevät merituulivoimaan liittyviä asioita tällä hetkellä yhdessä erityisesti seuraavien kanssa:

1. Ministeriöt
2. ELY-keskukset
3. Tutkimuslaitokset
4. Energia-alan yritykset
5. Elinkeinoelämän järjestöt
6. Kunnan viranomaiset
7. Puolustus ja rajavalvonta
8. Ammattimaiset luonnonsuojelun tai ympäristöalan yhdistykset
9. Muut yhdistykset (esim. harrastus- ja vapaa-ajan toiminta)

Yhteistyötä toivottaisiin jatkossa myös kansainvälisesti, kuten IMO:n, HELCOM:n ja UNESCO:n kanssa. Lisäksi yhteistyötä toivottaisiin suoraan kansainvälisten merensuunnittelu hankkeiden kanssa.

Kuva Suomen Hyötytuuli

Missä muodoissa vaikutat merituulivoiman kehittämiseen?

Tällä hetkellä:

- Seuraamalla merituulivoimaan liittyvää tiedotusta
- Osallistun selvitys- tai tutkimushankkeisiin
- Osallistun kaavoitettujen ja lupaa hakevien hankkeiden kuulemiseen ja valitusprosesseihin

Jatkossa erityisesti:

- Seuraamalla merituulivoimaan liittyvää tiedotusta
- Osallistumalla selvitys- ja tutkimushankkeisiin
- Osallistun kaavoitettujen ja lupaa hakevien hankkeiden kuulemiseen ja valitusprosesseihin
- Osallistumalla merituulivoiman hankekehittämiseen osana koulutus- tai tutkimustoimintaa

Viidesosalle vastaajista ennakkokysely oli ensimmäinen kerta vaikuttaa merituulivoiman kehittämiseen

Vastaajat ja saavutettavuus ennako- ja jälkikyselyssä

- Syklisyys mahdollisti sen, että saatiin näkyviin mahdollisia muutoksia, joita vuorovaikutusfoorumeille osallistuminen sai aikaan.
 - Kysymyksenasettelu oli ennako- ja jälkikyselyssä pääosin samanlainen, jolloin vastauksia voitiin vertailla kattavasti
 - Perustietojen avulla saatiin tietoa siitä, mitkä ryhmät osallistuvat keskusteluun ja miten hyvä saavutettavuus työskentelyllä ja tiedonvaihdolla on.
- Vastaajien jakauma vaihteli:
 - **Ennakkokysely (n = 107)** jaettiin laajalti, mutta vastaajissa oli yliedustusta Uudeltamaalta ja Varsinais-Suomesta (yhteensä 56%). Vastaajista 31% oli yksityishenkilöitä ja 67% jonkin tahon edustajia. 26% oli rannikkoseudun asukkaita ja muutoin verrattain tasapuolisesti viranomaisia, yrityksiä ja tutkimuslaitoksia sekä järjestöjä. Oppilaitoksista ja aluehallintovirastoista ei ollut vastaajia lainkaan. Vastaajista naisia oli 39% ja miehiä 58%. Vastaajista 64% oli ikäryhmissä 35-54v, 18% ikäryhmässä 55-64v. Nuoremmat ikäryhmät (15-34v) muodostivat vain 8% vastaajista ja 65-74 –vuotiaat vain 10%. Vastaajista puuttuivat yli 75-vuotiaat.
 - **Jälkikysely (n = 68)** jaettiin vuorovaikutusfoorumien osallistujille, minkä johdosta vastaajajoukko poikkeaa merkittävästi ennakkokyselystä. Vastaajista 6% oli yksityishenkilöitä ja 90% jonkin tahon edustajia. Oppilaitoksista ja aluehallintovirastoista ei ollut vastaajia lainkaan. Vastaajista vain 5% oli rannikkoseudun asukkaita. ELY-keskuksista (15%) ja kunnan virastoista (10%) sekä muista valtion virastoista (yht. 13%) oli vastaajia verrattain tasapuolisesti, elinkeinoelämän edustajia yhteensä 33% ja kansalaisjärjestöjä ja yhdistyksiä yhteensä 14%. Tutkimuslaitosten edustajia oli vastaajissa vain 3%. Vastaajista naisia oli 43% ja miehiä 53%. Vastaajista 63% oli ikäryhmissä 35-54v, 25% ikäryhmässä 55-64v. Nuoremmat ikäryhmät (15-34v) muodostivat vain 6% vastaajista ja 65-74 –vuotiaat 4%. Yli 75-vuotiaita on vastaajissa 2%.
- Jälkikyselyn vastaajien kokoonpano on maakunnittain tarkasteltuna tasapainoisempi rannikkoseutujen välillä

Vuorovaikutuksen työskentelytapoja koskevat toiveet korostavat pitkäkestoista ja monipuolista vuorovaikutusta

Sidosryhmien välinen yhteistyöskentely korostuu

- Yhteinen, fasilitoitu keskustelu ja työskentely eri sidosryhmien välillä
- Yhteinen, fasilitoitu keskustelu ja työskentely tiettyjen sidosryhmien välillä
- Tietoiskut ja muu tiedotustoiminta sekä kirjalliset vastaukset, kyselyt ja lausunnot
- Erityinen tarve on pitkäkestoiselle sidosryhmätyölle, jolloin ajatuksia voidaan jalostaa ja työtä syventää
- Aidon ja moninaisen joukon osallistamiseksi tulee hyödyntää monenlaisia menetelmiä ja huomioida erilaiset työskentelytavat sekä niiden tuki
- Panostusta on hyvä kohdentaa tiedottamiselle monipuolisesti eri kanavilla
- Fasilitoidulle ryhmätyöskentelylle tarvitaan jatkossa sekä suhteellisesti että faktisesti enemmän aikaa
 - Itselleen vieraiden näkökulmien perustelut ja toimintatavat korostuvat avovastauksissa erityisen arvokkaina
 - Osallistuminen kahteen tilaisuuteen yhden päivän aikana on raskasta osallistujille, vaikka tehokasta. Tämä vaikuttaa työn laatuun ja kykyyn yhteensovittaa erilaisia näkökulmia.

Yhteistyötä laajasti eri toimijoiden kanssa

Vastaukset ennakko- ja jälkikyselyn välillä vaihtelevat merkittävästi, johtuen pitkälti vastaajien erilaisesta kokoonpanosta.

Yleisesti ottaen yhteistyötä on nykyhetkellä vahvasti ja toivotaan jatkossa

- Valtion ja kuntatason viranomaisten sekä maakuntaliittojen kanssa
- Energia-alan yritysten ja elinkeinoelämän järjestöjen kanssa
- Tutkimuslaitosten kanssa
- Ammattimaisten ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöjen kanssa
- Paikallisten ja muiden yhdistysten kanssa

Vaikuttamistavoissa on havaittavissa muutosta kyselyissä kautta linjan

- Kaava- ja lupahankkeiden toimijat + ↑
- Hankekehitys osana yritystoimintaa + ↑
- 1. merialuesuunnittelun kierrokselle osallistuminen + ↑
- Tiedotus - ↓
- Kirjallinen keskustelu - ↓
- Tutkimus- ja selvityshankkeet - ↓
- Kansalaisvaikuttaminen (yhdistykset, mielenosoitukset yms.) - ↓

Haitat, hyödyt ja yhteensovittamisen mahdollisuudet heijastavat foorumeissa käsiteltyjä aihepiirejä

Haitat

Kyselyiden välillä lisääntyivät

- Meriliikenteelle (merkitsevä)
- Luonnon ekosysteemeille (merkitsevä)
- Osaamisen puutteesta johtuva viivästyminen

Kyselyiden välillä vähenevät

- Meluhaitta
- Rakennusmateriaalien kestävä ja eettinen hankinta

Avovastauksissa korostui molemmissa

- Maanpuolustus ja turvallisuus
- Meriturvallisuus ja –pelastus
- Kalastus
- Ulkomaisen omistuksen riskit ja huoltovarmuus
- Kokonaisvaikutuksia koskeva tiedon puute
- Meriekologialle koituvat haitat (jälkikysely)

Hyödyt

Kyselyiden välillä lisääntyivät

- Vahvistuva energiaomavaraisuus
- Työpaikkojen syntyminen alueelle

Kyselyiden välillä vähenevät

- Vähäpäästöinen energiantuotanto

Kansallista kilpailuetua korostetaan molemmissa vahvasti, mutta muutosta ei havaittavissa

Avovastauksissa korostui ennakkokyselyssä kysymykset siitä, onko hyötyjä lainkaan

Jälkikyselyn avovastauksissa hyötyjen olemassaoloa ei kyseenalaistettu. Sen sijaan korostettiin vihreiden polttoaineiden merkitystä

Yhteensovittamisen mahdollisuudet

Parantumista yhteensovittamisen parhaissa mahdollisuuksissa vain yhdessä kohtaa

- Muu merellinen energiantuotanto (67% → 77%)

Merkittävää heikennystä yhteensovittamisen mahdollisuuksissa

- Meriliikenne (33% → 16%)
- Meriteollisuus (46% → 39%)
- Vesiviljely (40% → 34%)
- Kalastus (11% → 5%)

Huonoimmat yhteensovittamisen mahdollisuudet vahvistuivat kyselyiden välillä

- Ympäristön ja luonnon säilyttäminen ja suojeleminen (64% → 69%)
- Kalastus (44% → 60%)
- Matkailu ja virkistys (48% → 54%)
- Merenpohjan kaivostoiminta (10% → 19%)
- Vesiviljely (8% → 16%)

www.merialuesuunnittelu.fi
www.merialuesuunnitelma.fi